

 OSVOBODITEV
ZIVALI

LETNIK 22
ŠTEVILKA 48
DECEMBER 2024

WWW.OSVOBODITEVZIVALI.SI // BREZPLAČEN IZVOD

**POMEN DREVES ZA
LJUDI, ŽIVALI,
NARAVO IN KLIMO**
KLEMENTINA PAJEK

**ZARADI GOZDA NE
VIDIMO (GOZDNIH)
DREVES**
CIRILA TOPLAK

**VEGANSTVO KOT
DEL AGENDE**
KATERINA FERKOV

TELEVIZIJA Z NOVO PERSPEKTIVO!

Raznolikost oddaj za vsa življenjska področja:

- spoštljiv odnos do bližnjega
- miroljubno ravnanje z naravo in živalmi
- vsebinsko bogate pravlјice za otroke
- okusna in idej polna vegetarijansko-veganska kuhinja
- povzdignjena klasična glasba
- pogovorne oddaje o aktualnih dogodkih časa – kritično in s pogledi v ozadje

Zdravo TV lahko gledate **24 ur** na dan pri naslednjih operaterjih:

Telekom Slovenija na št. **680** v osnovnem paketu, **T-2** na št. **201** v osnovnem paketu,

A1 Slovenija na št. **318** v osnovnem paketu, **Elta Izola** na št. **178** v osnovnem paketu.

www.zdrava-tv.com

20 let revije OSVOBODITEV ŽIVALI!

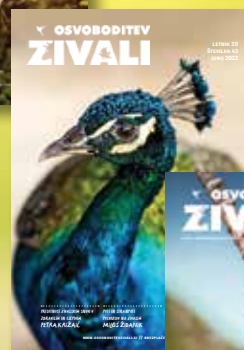
Že dve desetletji je možno brezplačno dobiti in brati enkratno revijo, ki opozarja na nepravilen in uničujoč odnos človeka do živali, narave in voda oziroma življenja v vseh oblikah. Obenem ponuja alternativo za vse, ki so pripravljeni razmisliti o tem in si želijo spremeniti stare navade.

V vsaki številki revije je poskrbljeno tudi za bralke in bralce, ki si želijo nekaj več, ki želijo brati o tematikah, o katerih drugi mediji ne pišejo, ki hočejo razmišljati globlje in priti resnici do dna. Revija izhaja dvakrat letno.

Več informacij na:

Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice,
Ostrožno pri Ponikvi 26, 3232 Ponikva

031 499 756, info@osvoboditevzivali.si, www.osvoboditevzivali.si

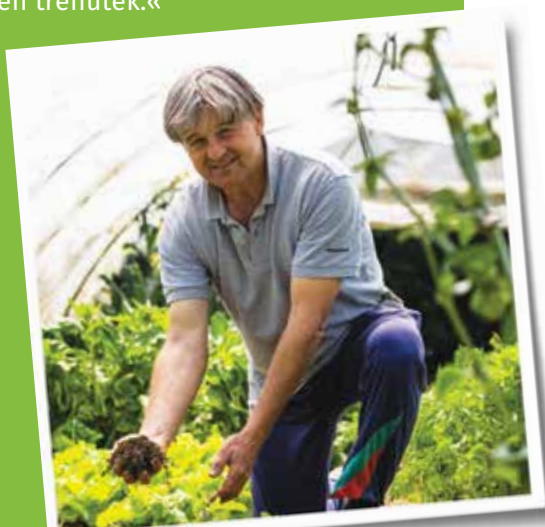
UVODNIK

Cenjene bralke, dragi bralci,

osrednja tema pričujoče številke revije je pomen dreves za ljudi, živali in naravo. Ta prekrasna bitja, ki rastejo in živijo tudi po več stoletij, dajejo naravni pokrajini nekaj najlepšega za naše oči. Si lahko predstavljamo pokrajino brez dreves? Kako pomembna so šele za mnoge živali, kako pomembna so odmrta drevesa za rastlinski in živalski svet ter nenazadnje, kako nepredstavljiva je njihova vrednost tudi za ljudi in uravnavanje klime na zemlji. Vse to in še več si boste lahko prebrali na naslednjih straneh revije. Pred nami je december, mesec, ko se vse vrti okrog praznovanja božiča. Iz leta v leto vedno večji pokoli živali ter s tem norčevanje in zasmehovanje Jezusovega življenja in nauka. Mnogi vemo, da je bil Jezusov nauk miroljuben tudi do vseh živali. Vseeno pa veliko ljudi sprašuje, kako je možno, da cerkev Jezusov odnos do živali ljudem že 2000 let predstavlja popolnoma nasprotno. Kratek odgovor je naslednji: duhovniška kasta je že pred tisočletji uvidela, da si lahko z nasiljem in ustrahovanjem večino ljudi iz generacije v generacijo pokori in jih zasužnji za svoje cilje in namene. Verjeti morajo le tisto, kar govorijo ljudje na visokih cerkveno-državnih položajih in v znanstvenih krogih, ki so po večini nastavljeni in dobro plačani s strani cerkveno-državnega sistema. In kot vidimo, jim je uspelo, danes večina ljudi ne razmišlja več s svojo glavo, ampak slepo verjame omenjenim, tudi če je popolnoma nelogično ter napačno in nepravilno. Odličen stavek za razmislek nam je v svojem prispevku dala dr. Katerina Vidner Ferkov:

»V naravi človeka ni, da bi se veselil smrti jelena, srne, krave, zajca, ribe, ptice ... Ugašanje svetlobe v očeh živega bitja je žalosten trenutek.«

STANKO VALPATIČ,
glavni in odgovorni
urednik

KAZALO

- 5/** Ljudje imamo dokaz, da nam prikrivajo resnico!
- 7/** Pomen dreves za ljudi, živali, naravo in klimo
- 11/** Zaradi gozda ne vidimo (gozdnih) dreves
- 15/** Vloga dreves pri ohranjanju biotske raznovrstnosti
- 19/** Je kmetijska politika popolnoma zašla?
- 23/** Kostanj, pravi in divji
- 28/** Jeleni in srne ustvarjajo možnosti gnezdenjan in spodbujajo biotsko raznovrstnost
- 30/** Rastlinam sem vzel življenje, a vrnil - kaj?
- 33/** Narava kliče na pomoč!
- 36/** Veganstvo kot del agende
- 38/** Kako vemo, da smo zdravi?
- 42/** Proseno zlato
- 43/** Recepti

KAZALO

- 45/** Informacije o lovu, dejstva in ozadje lova
- 50/** Pravljica
- 52/** Micka sreča kokoško
- 54/** Duhovni vidik je pomemben, tudi ko gre za pravice živali?
- 56/** Ekološke katastrofe in njihov vpliv na živali
- 58/** Strašijo nas z medvedi in volkovi, je pa že avto veliko bolj nevaren
- 60/** Nika in Miša
- 62/** Izotopska analiza kosti kaže: ljudje iz kamene dobe skorajda niso jedli mesa
- 64/** Maček Louis išče zaupanje
- 66/** Seznam lokacij, kjer je mogoče dobiti revijo Osvoboditev živali

KOLOFON

OSVOBODITEV ŽIVALI

revija za prijatelje živali
letnik 22, številka 48, december 2024
ISSN 1581-9507

IZDAJATELJ

Društvo za osvoboditev živali
in njihove pravice
Ostrožno pri Ponikvi 26
3232 Ponikva
tel.: 031 499 756

Transakcijski račun

SI56 0201 1025 3228311

www.osvoboditevzivali.si
info@osvoboditevzivali.si

Predsednik društva

Stanko Valpatič

Glavni in odgovorni urednik

Stanko Valpatič

Člani uredništva

Nika Arsovski, Greta Fegic,
Lia Fegic, Klementina Pajek,
Stanko Valpatič

Grafično oblikovanje

Katja Šket | s t u d i o

Lektoriranje

Sara Zupan

Tisk

Salomon d.o.o.
Vevška cesta 52
1260 Ljubljana - Polje

Naklada

8.000 izvodov

Fotografija na naslovnici

Ploj, koconogi čuk

Fotografije, če ni drugače navedeno

Pexels

Stališča Društva niso nujno identična stališčem avtorjev člankov.

LJUDJE IMAMO DOKAZ, DA NAM PRIKRIVAJO RESNICO!

Besedilo STANKO VALPATIČ

Leto za letom, vsak december ista zgodba. Človeštvo se pripravlja na praznovanje Jezusovega rojstva. Nakupovanje, darila, petarde, rakete ter pospešeno klanje živali za polne mize mesa. Iz leta v leto prav tako ista zgodba v cerkvah o Jezuščku v jasliah in živalicah okrog njega. Mir in ljubezen so osrednje besede ob božiču, toda kje je mir, kje sta ljubezen in spoštovanje življenja, o katerih je govoril in učil Jezus?

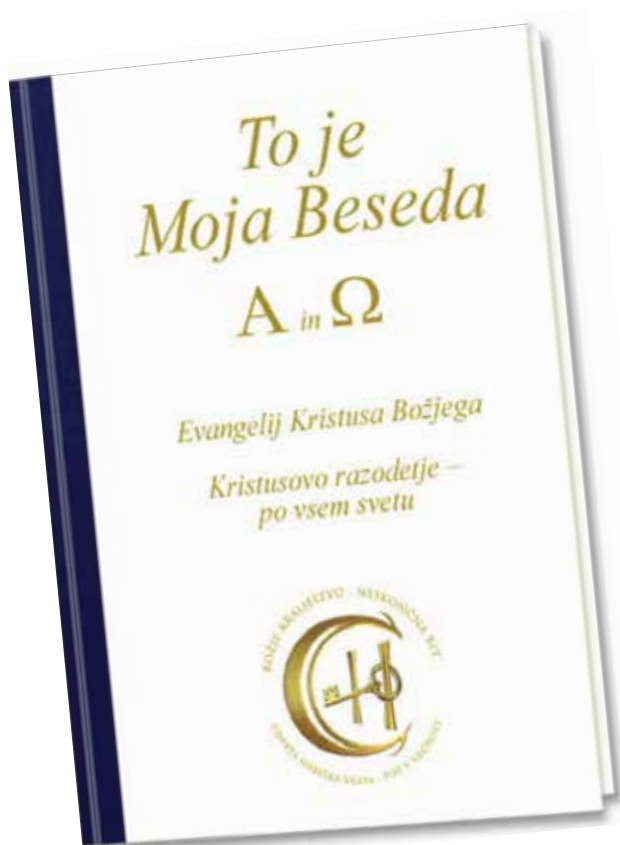
BOŽIČNO PRAZNOVANJE – ŠE POVEČANO TRPLJENJE ŽIVALI IN NARAVE

Poglejmo v ta svet. Kaj vidimo, kaj imamo? Le hinavsko, spretno govorjenje cerkvenih in političnih veljakov o miru, ljubezni in pravičnosti ter čuvanju narave. V ozadju pa ravno ti ljudje načrtujejo in sodelujejo pri uničevanju in zastrupljanju narave, strašanskih vojnah ter mučenju ljudi, živali in narave. To so dejstva, to so dokazi, da je nekaj močno narobe, da nam cerkveno-državni sistem prikriva resnico že tisočletja, nas drži v nevednosti in veliki prevari, ki je večina, žal, še vedno ne prepozna.

Najbolj očitna Jezusova ljubezen do živali je zapisana v dolgo skitem spisu »Evangelij popolnega življenja«, ki ga je v začetku prejšnjega stoletja objavil Anglež **Qusley**, in v slovenščino prevedeni knjigi »**To je Moja Beseda A in Ω**«. Veliko o tem najdete v brošuri **Živalim sovražna Hieronimova Biblija**, ki smo jo izdali že pred mnogimi leti in je objavljena na naši spletni strani pod rubriko Tiskovine.

Pomembno je vedeti, da Jezus iz Nazareta nima nič skupnega s krvavim praznovanjem božiča, da ni bil duhovnik, ni ustanovil cerkve, ki je kasneje preganjala ter ubijala vse drugačne, tudi vegetarijance. Prekletstvo, izobčenje je izrekel **papež Janez III.** in ga razglasil na prvi sinodi v Bragi (Portugalska).

Čeprav je izobčenje oz. večno prekletstvo vegetarijancev celo v nasprotju s človekovimi ustavnimi pravicami (pravica do dostojanstva ter

nedotakljivosti fizičnega in duševnega življenja), ga cerkev še do danes ni preklicala, tudi v demokratični Sloveniji ne. To nam le potrjuje, da cerkev in država delujeta z roko v roki tako danes kot tudi skozi celotno zgodovino.

Zaradi ponarejanja Jezusovega nauka in življenja s strani duhovniške kaste, predvsem katoliške, ima današnje uničujoče kmetijstvo z živinorejo cerkveni blagoslov. In ravno ta cerkveni blagoslov je kot nek alibi za mnoge »verne« kmetije, ki potem brez razmišljanja ali slabe vesti tlačijo milijarde živali v temne in smrdljive hleve, kjer so prepuščene hiranju do zakola. Posledice takega slabega odnosa do narave, živali in ljudi so strašanske in jih že čutimo, iz leta v leto bolj.

Toda ne morem mimo vprašanja, kako bi bilo danes v svetu, kakšno bi bilo kmetijstvo in odnos do živali, če bi kmetje, ki so povečini verni in so obiskovali verouk in se udeležujejo maš, tam slišali resnico o Jezusovem življenju in nauku. Da je živel in učil mir, ljubezen in spoštovanje do živali in narave. Da ni pustil ubijati živali za našo hrano ali druge koristi. Bil je velik prijatelj živali in jih je imenoval za naše manjše brate in sestre, ki imajo prav tako dušo.

POMEN DREVES ZA LJUDI, ŽIVALI, NARAVO IN KLIMO

Besedilo KLEMENTINA PAJEK

Tiha, a mogočna – včasih se ne zavedamo, kako globoko so drevesa prepletena z našim vsakdanjim življenjem. Ko stopimo pod mogočno krošnjo, redkokdaj razmišljamo o tem, da pod nami in okoli nas obstaja neviden svet, ki ohranja življenje – ne samo za nas, ljudi, temveč tudi za številne druge živalske vrste.

Drevesa niso zgolj del naravne pokrajine, temveč so zapleteni ekosistemi, v katerih se odvija čudež narave. So povezovalni člen med tlemi, živalmi in ozračjem.

Vsak gozd ni zgolj zbirka dreves, ampak je celoten mikrosvet, ki se skriva pod krošnjami. Glive, žuželke, majhni sesalci in celo bakterije živijo v sožitju z drevesi. Koreninski sistemi dreves so kot nevidne niti, ki prepletajo zemljo in nudijo domovanje številnim bitjem, ki ustvarjajo rodovitno zemljo. Ta simbiotska vez je srce zdravega ekosistema, saj brez drevesa ti organizmi ne bi mogli preživeti. Nevidna mreža življenja: drevesa kot povezovalci ekosistemov

Podzemni svet dreves pa ima še globlji pomen za živalsko kraljestvo. Korenine dreves ne le, da stabilizirajo tla in preprečujejo erozijo, ampak omogočajo tudi preživetje živalim, ki kopljejo ali živijo v zemlji. Žabe, deževniki in številne druge vrste so odvisne od stabilnega okolja, ki ga ustvarjajo koreninski sistemi. Tla, bogata z odpadlim listjem in razpadajočimi vejami, predstavljajo hranilno snov za zemljo, kar privablja glodavce, insekte in druge male živali.

Povezanost med drevesi in migracijskimi potmi živali Drevesa imajo tudi pomembno vlogo pri usmerjanju selitev številnih živalskih vrst. Migracijske poti ptic pogosto sledijo drevesnim koridorjem, kjer najdejo zavetje in hrano na dolgih poteh čez kontinente. Na primer, številne ptice selivke uporabljajo gozdove kot varno točko med potovanji v toplejše kraje, kjer se lahko ustavijo in si opomorejo.

Migracijske poti ptic so pogosto dolge več tisoč kilometrov, potekajo čez kontinente, oceane in različne podnebne pasove. Med temi zahtevnimi potovanji drevesa predstavljajo varne točke za počitek, zavetje in oskrbo s hrano.

Selivke, kot so lastovke, štokrlje in ptice roparice, pogosto sledijo t. i. drevesnim koridorjem, neprekinjenim pasovom gozdov, drevoredov in obvodnih vegetacij, ki povezujejo različna območja. Ta naravna 'omrežja' dreves jim omogočajo varno

potovanje skozi sicer odprte, nenaseljene ali urbanizirane pokrajine, kjer bi brez teh zelenih oaz težko našle primeren prostor za počitek in hrano. Poleg ptic selivk so drevesa ključna tudi za migracije sesalcev, še posebej tistih, ki se premikajo po daljših razdaljah skozi gozdne habitate. Sloni v Afriki in Aziji, ki se sezonsko selijo med območji z obilnejšo vegetacijo, se pogosto zanašajo na drevesne pasove, ki označujejo tradicionalne poti do virov vode in hrane. Drevesa ne zagotavljajo le fizične orientacije, temveč tudi hrano v obliki sadežev, listja in lubja. Drevesni koridorji ne služijo le kot prehodna območja za selitvene vrste, temveč tudi kot povezovalni elementi med različnimi habitati. Povezanost teh habitatov je izjemno pomembna za ohranjanje biotske raznovrstnosti in genetske raznolikosti populacij. Kadar so gozdovi fragmentirani zaradi človeške dejavnosti, kot so kmetijstvo, urbanizacija ali gradnja cest, postanejo migracije bolj nevarne, saj živali težje najdejo varne poti.

DREVESNA KOT ZAVEZNIKI V BOJU PROTI PODNEBNIM SPREMEMBAM

V času podnebnih sprememb postajajo drevesa vse bolj ključni zavezniki. Njihova sposobnost skladiščenja ogljikovega dioksida je neprecenljiva v našem boju za stabilizacijo podnebja. Vsako drevo, ki ga zasadimo, ni zgolj estetska pridobitev, ampak tudi aktiven člen v globalni mreži, ki pomaga zmanjševati izpuste ogljika. Naša prihodnost je tako v mnogih pogledih povezana s prihodnostjo dreves.

DREVESNA IN ČLOVEŠKA KULTURA: VEZI, KI PRESEGAJO GENERACIJE

V zgodovini je človeštvo vedno gledalo na drevesa kot na nekaj svetega. Mnogi narodi so verjeli, da povezujejo svet ljudi z duhovnimi dimenzijami. V različnih kulturah so bila drevesa simbol življenja, modrosti in moči. Mnoga starodavna ljudstva so častila drevesa kot svetinje, saj so v njih prepoznala moč narave, ki jim je omogočala preživetje. Danes imamo znanstvene dokaze, da preživljanje časa v bližini dreves pozitivno vpliva na naše duševno zdravje. Japonska praksa 'gozdne kopeli' (shinrin-yoku) dokazuje, da redno preživljanje časa v gozdu znižuje raven stresa, izboljšuje razpoloženje in povečuje odpornost proti boleznim. Tudi danes, v modernem času, še vedno čutimo povezanost z drevesi. Hodimo v parke, se sproščamo pod krošnjami in črpamo energijo iz miru, ki ga prinašajo.

DREVESNA IN PODNEBJE: BORCI PROTI OGLJIČNEMU ODTISU

Drevesa igrajo ključno vlogo v boju proti podnebnim spremembam. Eden od največjih izzivov, s katerimi se soočamo v dobi podnebnih sprememb, je prekomerno kopičenje ogljikovega dioksida (CO₂) v atmosferi. Drevesa so med najučinkovitejšimi

naravnimi mehanizmi za zmanjševanje tega problema. S fotosintezo absorbirajo CO₂ iz zraka in ga pretvarjajo v kisik, hkrati pa ga skladiščijo v svoji biomasi, deblih, vejah, listih in koreninah. Star gozd lahko zadrži ogromne količine ogljika, zato so drevesa eden najpomembnejših zaveznikov v boju proti podnebnim spremembam.

Poleg skladiščenja ogljika imajo drevesa tudi pomemben hladilni učinek. Ko voda izhlapeva skozi listne pore (proces transpiracije), ustvarja hlajenje, ki zmanjšuje temperaturo v okolici. To je še posebej pomembno v mestih, kjer drevesa pomagajo znižati učinek toplotnih otokov, ki nastanejo zaradi asfaltnih površin in betona, ki absorbirajo in oddajajo toploto. Drevesa imajo izjemno sposobnost vplivanja na vodni cikel. Njihove korenine vpijajo vodo iz tal in jo nato sproščajo nazaj v ozračje skozi liste. Ta proces pripomore k ohranjanju vlažnosti ozračja in spodbujanju nastanka padavin, kar je še posebej pomembno v regijah, kjer so suše pogoste. Gozdovi, kot so deževni tropski gozdovi, so ključni za uravnavanje globalnega kroženja vode, saj zagotavljajo stabilno oskrbo z vlago in preprečujejo ekstremne vremenske pojave, kot so poplave in suše. Drevesa prav tako igrajo pomembno vlogo pri zaščiti tal. Njihove korenine prepletajo zemljo in

preprečujejo, da bi jo dež ali veter erodirala. Na območjih, kjer so gozdovi izsekani, se hitro pojavi erozija tal, kar povzroča degradacijo tal, zmanjšano rodovitnost in povečano tveganje za poplave. Zdravi gozdovi so torej ključni ščit pred degradacijo tal in ekstremnimi vremenskimi pojavi, ki jih poslabšujejo podnebne spremembe.

DREVESNA KOT MOST MED PRETEKLOSTJO IN PRIHODNOSTJO

Vsako drevo je priča stoletjem sprememb in dogodkov. Nekateri hrasti v Sloveniji, stari več kot 500 let, so bili tu pred časom osvajanj, revolucij in tehnološkega napredka. To nas opominja, da so drevesa tihi opazovalci in hkrati nosilci upanja za prihodnje generacije. Vsak gozd, ki ga zasadimo danes, bo služil našim vnukom in pravnukom, ne le kot vir sence ali lesa, ampak kot ključni element njihovega preživetja.

Eno najbolj fascinantnih odkritij v sodobni biologiji je, da drevesa med seboj komunicirajo prek svojih korenin, ki so povezane z mikoriznimi glivami. Ta 'mreža' omogoča drevesom, da si izmenjujejo hranilne snovi, opozarjajo na nevarnosti, kot so škodljivci, in celo pomagajo mladim drevesom pri rasti. Gozdovi tako niso le naključna zbirka dreves,

ampak družbene skupnosti, kjer se medsebojno podpirajo in delujejo usklajeno.

CENA NAPREDKA ZA NARAVO

V današnjem svetu, kjer se tehnologija in inovacije razvijajo z izjemno hitrostjo, so drevesa pogosto žrtve tega napredka. Veliko dreves se poseka zaradi potreb industrije in ustvarjanja novih izdelkov, kar vključuje papir, gradbene materiale, farmacevtske izdelke in celo visokotehnološke produkte. Čeprav imajo te inovacije pomembno vlogo pri izboljšanju kakovosti našega življenja, je ključnega pomena, da se zavedamo cene, ki jo za to plačuje narava.

Les, pridobljen iz dreves, je eden najbolj uporabljenih naravnih virov v številnih panogah. Gradbena industrija se močno zanaša na les za izdelavo pohištva, stavb in drugih objektov. Poleg tega je les pomembna surovina v papirni industriji, kjer se drevesa uporabljajo za proizvodnjo papirja in kartona, potrebnih za knjige, embalažo, pisarniške izdelke ter celo inovativne reciklirane materiale.

Zaradi povpraševanja po lesu, papirju in drugih materialih, pridobljenih iz dreves, prihaja do obsežnega krčenja gozdov po vsem svetu. Ta proces se pogosto dogaja hitreje, kot se drevesa lahko obnovijo. Zlasti v tropskih gozdovih, ki so dom številnim redkim in ogroženim vrstam živali

in rastlin, je industrijska sečnja velik problem. Te izgube niso zgolj ekološke, ampak imajo tudi dolgoročne podnebne posledice, saj drevesa ne morejo več absorbirati ogljikovega dioksida in tako prispevajo k pospeševanju podnebnih sprememb. Trajnostne alternative: iskanje ravnotežja med napredkom in ohranjanjem narave

Čeprav se sečnja dreves za namene inovacij in industrije zdi neizogibna, obstajajo številne trajnostne rešitve, ki lahko zmanjšajo pritisk na gozdove. V mnogih panogah se vse bolj uvajajo reciklirani materiali, kot sta recikliran papir ali bioplastika, ki zmanjšujejo potrebo po sečnji. Podjetja, ki temeljijo na naravnih virih, vse pogosteje razvijajo strategije za trajnostno pridobivanje lesa, kar vključuje sajenje novih dreves in obnovo uničenih gozdov. Takšne prakse omogočajo, da inovacije nadaljujejo svoj razvoj, hkrati pa se ohranja naravno ravnovesje.

MLADI RAZMIŠLJAJO: PRIHODNOST GOZDOV V NAŠIH ROKAH

Mladi se danes vse bolj zavedajo pomena ohranjanja gozdov in dreves, ne le zaradi okolja, ampak tudi zaradi lastne prihodnosti. Čeprav je lahko občutek nemoči v luči globalnih izzivov velik, lahko mladi že z manjšimi koraki prispevajo k ohranjanju dreves, od sodelovanja v projektih sajenja dreves do preprostega dejanja, kot je zmanjševanje uporabe papirja.

Za mnoge mlade je sajenje dreves postalo simbol upanja. Po vsem svetu so organizirane akcije, kjer mladi sodelujejo v sajenju dreves, da bi obnovili degradirane površine, zmanjšali emisije CO₂ in ustvarili bolj zeleno prihodnost.

Mnogi mladi po svetu postajajo tudi 'varuhi dreves' zagovorniki ohranjanja starih dreves, ki imajo pomembno kulturno, zgodovinsko ali ekološko vrednost. Organizirajo kampanje za zaščito dreves pred sekanjem, ko pa se znajdejo pred nasprotovanjem gospodarskih interesov, uporabljajo inovativne načine za opozarjanje na pomen teh dreves. Tako mladi s svojo ustvarjalnostjo in odločnostjo varujejo pomembne naravne vire in opozarjajo svet, da drevesa niso le surovina, ampak dediščina, ki jo moramo ohraniti.

Naša naloga je, da se borimo za ohranitev te dragocene dediščine in za prihodnje generacije. Drevesa niso le naravni viri; so naši zavezniki v boju proti podnebnim spremembam in ključni igralci v ohranjanju ravnotežja našega ekosistema. Vsako drevo, ki ga posadimo ali ohranimo, je korak proti bolj trajnostni in zeleni prihodnosti.

ZARADI GOZDA
NE VIDIMO
(GOZDNIH) DREVES

Besedilo **prof. dr. CIRILA TOPLAK**
Fotografije **KATJA ŠKET**

Osvoboditev živali filozofa Petra Singerja iz leta 1975 je temeljno delo sodobnega gibanja za pravice in dobrobit živali. Manj znano je, da je pravnik Christopher Stone tri leta poprej objavil tedaj revolucionarni tekst Ali naj imajo drevesa [pravni] status? Za pravice sestavin narave. Ljudje smo drevesom v preteklosti pripisovali takšne ali drugačne pomene, ta tekst pa je bil, kolikor mi je znano, prvi moderni znanstveni poskus premostiti siceršnjo samoumevno antropocentrično hierarhizacijo ne le živali, ampak vsega živega, po kateri je človeška vrsta najpomembnejša, druge vrste, seveda tudi drevesne, pa so ji podrejene in služijo človeškim potrebam. Stone je utemeljil svoj razmislek s tremi, še zmeraj aktualnimi argumenti: z zgodovinsko evolucijo pravic oz. dejstvom, da se je krog upravičencev stalno širil, čeprav se je vsaka nova širitev zdela sprva 'nezamisljiva' (npr. odprava suženjstva, ženska volilna pravica itd.); z dejstvom, da že imajo pravne pravice neživi subjekti, kot npr. korporacije ali univerze, ter s predpostavko, da imajo tudi žive sestavine narave možnost nedvoumnega izražanja svojih interesov (agency).

Slovenski rek pravi, da zaradi dreves ne vidimo gozda, da nam torej podrobnosti onemogočajo sprevidenje celote. Drži pa tudi, da nas gledanje na gozd kot celoto in predvsem kot brezoblični ekonomski vir prikrajša za razumevanje vrednosti in subjektivnosti posameznega drevesa v njem. Miselni obrat je toliko bolj na mestu, ker v dendrološko dediščino oz. med drevesne naravne vrednote prištevamo le 13,5 % dreves, ki rastejo v gozdu (Jenčič, 2004: 270). Drevo se samoomejuje do te mere, da zraste do obsega, ko preživi v svojih lokalnih razmerah, da ima torej dovolj vode, svetlobe, dobro prst in zavetje. Gozdna drevesa praviloma niso dobila priložnosti, da bi zrasla optimalno, ker so jih v povečini 'gospodarskih' gozdnih prej posekali. Redka izjemna gozdna drevesa so imela srečo, da so zrasla na preveč nedostopnih mestih za poseko in ekstrakcijo. Še redkejša so lastniki prepoznali kot izjemna in jih očuvali. Zato je danes zavarovanih gozdnih dreves sorazmerno z gozdnatostjo zelo malo

(prav tam).

Četudi dreves v gozdu ali izven njega ljudje ne prepoznavamo kot subjekte, so drevesa po drugi strani mitologizirana. So največja živa bitja na Zemlji in ena izmed najbolj dolgoživih, zato ljudi fascinirajo že od zore kolektivnega spomina in so omenjena v najzgodnejših pisnih virih (glej Farmer, 2022). Večina držav pripoznava simbolno 'narodno drevo', ki ima poseben položaj v politični skupnosti. Nekaj držav ima drevo tudi v zastavi, npr. Kanada in Libanon, še veliko več pa v grbu. Slovensko narodno drevo je seveda lipa; lipov list je simbol 'naše dežele' in le malo je manjkalo, da ni bila prva valuta samostojne Slovenije lipa in ne tolar. Pod Najevsko lipo na Koroškem spi slovenski mitski odrešenik kralj Matjaž, ob njej pa se tradicionalno letno srečujejo slovenski politiki. Več kot polovica dreves, evidentiranih kot drevesna dediščina, je lip (Jenčič, 2004: 268). To ni naključje, saj je pripisovanje kulturne vrednosti lipi vodilo v načrtno zasajanje teh dreves, jih varovalo in jim omogočilo, da zrastejo tudi do standardov drevesne dediščine.

Še starejši koncept od 'narodnih' dreves so sveta drevesa tradicionalnih skupnosti. Slednje so veliko pred moderno zahodno znanostjo subjektivizirale posamezna drevesa, ker da je v njih posebna moč ali so bivališča duhov. Antični Grki, Slovani in Germani so tako častili hrast. Zgodovinska skupnost naravovercev na Primorskem, ki jo raziskujem (glej Toplak, 2024), je ob hrastih za svete štela še posamezne bukve, lipe, javorje, topole in druge drevesne vrste. Bolj kot vrsta je bila pomembna blagodejnost ali družbena funkcija posameznega drevesa.

Drevesa so bila sokrajani in sopotniki naravovercev od rojstva do smrti. Ob rojstvu je novorojenček dobil 'drevent', mlado drevesce, h kateremu so zlili vodo, v kateri so ga prvič umili, in 'drevent' je zalila tudi voda, v kateri je bil zadnjič umit kot mrlič. Naravoverska poroka se je vršila ob svetem drevesu. Nekatera drevesa so bila znana po zdravilnem in pomirjevalnem učinku. 'Krepuniki' so bila drevesa, ki so rasla v najtežjih razmerah in so jih naravoverci častili zaradi njihove trdoživosti in skromnosti, kar sta bili pomembni vrednoti naravoverske skupnosti. 'Blistava' drevesa so bila skrivenčenih oblik, a z ugodnim vplivom na rodnost. 'Tirmniki' so bila drevesa, ki so zrasla točno na meji med dvema posestma in so nadomeščala mejne kamne. 'Vrhini' so bila visoka drevesa na vzpetinah, ki so predstavljala vez med nebom in zemljo (Medvešček, 2019).

Če naravoversko izročilo primerjamo z odnosom večinske družbe, ni bilo zelo drugačno, le dlje se je ohranilo. Najzgodnejši pisni viri o čaščenju dreves

v slovensko govorečem prostoru so iz 14. stoletja (Šmitek, 2001: 371). Slovenska beseda 'zdravje' izvira iz korena 'drevo' (prav tam: 75) in zdravilna moč dreves je prepoznana tudi v starem reku 'zdrav kot dren'. Kulturnozgodovinska vrednost dreves na Slovenskem nasploh je sicer v veliki meri omejena na že omenjeno lipo, narodno drevo. Lipe so bile 'vaška' drevesa, kjer so moževali veljaki, bile so 'sodna' drevesa, ker se je pod njimi sodilo, in 'rabljevke', ker so nanje obešali obsojence. Ob zmagah nad Turki so v srednjem veku posadili lipo, zato je lipa lahko tudi 'turško' drevo. Marsikdo je lipo zasadil ob posebni priložnosti ali pomembnem dogodku kot 'spominsko' drevo. V novejši zgodovini so še nekatera druga drevesa pridobila kulturno vrednost zaradi vloge, ki so jo odigrala v NOB kot partizanska zavetja, shajališča in skrivališča, pa tudi kot neme priče tragedij, npr. smreke na Treh žeblih na Pohorju, prizorišču zadnjega boja Pohorskega bataljona. Vrednost smo Slovenci v preteklosti pripisovali še zgovorno poimenovanim 'cerkvenim' in 'grajskim' drevesom, pa 'mejnikom' – pri slednjih se nekdanji odnos do dreves večinske skupnosti prekrije z manjšinskim naravoverskim spoštovanjem 'tirmrnikov'. Tudi naravoverski 'vrhini' so blizu staroslovanskemu konceptu svetovnega drevesa ali 'osi sveta' (Šmitek, 2011: 57).

»Najvišja kategorija varstva po veljavni zakonodaji so drevesni 'spomeniki', stara in debela drevesa. Več je pač zmeraj bolje v ozkogledni, s primerjavami in presežniki obsedeni kapitalistični miselnosti. Zelo daleč smo še od varovanja vsakega drevesa kot vrednote zaradi njihove koristi za človeško vrsto«

Posebna drevesa so bila varna ali pa še bolj ogrožena zaradi namena škodovati posamezni skupnosti, ki je ta drevesa častila, kot so to počeli kristjani v primeru naravovercev na Primorskem. O najstarejšem znanem tovrstnem primeru je ohranjen srednjeveški pisni vir o sečnji svetega drevesa in zasutju svetega studenca, ki ju je 'križarska vojska' menihov in plačancev iz Čedad leta 1331 opravila v imenu iztrebljanja poganstva v Kobaridu (Toplak, 2018). Ne vemo, kateri drevesni vrsti je pripadalo padlo sveto drevo, obujevalci izročil pa so danes na domnevno istem mestu zasadili – lipo.

Čeprav so naravoverci cenili drevesa in gozd kot vrednoto njihovega življenjskega sveta, so bila vendarle nekatera več in svetejša od ostalih. Hierarhiziranje dreves glede na njihovo korist za človeka je veljalo nekoč in še velja za slovensko družbo nasploh. Ljudje hierarhije vzpostavljamo tudi med živalskimi vrstami, saj so nam nekatere družinski člani, druge vir hrane in obleke, za ostale pa se komaj zmenimo ali pa jih preganjamo in morimo iz domnevne potrebe ali užitka. **Melanie Joy** (2020) je tovrstno razlikovanje živali teoretizirala kot karnizem, ideologijo, ki upravičuje, da ljudje 'normalno, naravno in nujno' jemo meso samo določenih živalskih vrst. Karnizem je institucionalizirano sistemsko nasilje in kulturno pogojena ideologija, saj so med Zahodom in drugimi deli sveta razlike in nasprotja glede izbir, katere živali so lahko človeška hrana. Po analogiji lahko pri drevesih govorimo o ideologiji arborizma: človeške skupnosti po svetu so skozi čas razvile različne afinitete do posameznih drevesnih vrst, kar je imelo usodne posledice za te in ostale drevesne vrste. Vprašajmo se, zakaj nekatera drevesa in drevesne vrste samoumevno štejemo za sveta ali simbolna ali nasploh vredna, ostala pa neusmiljeno sekamo in izrabljamo? Če parafraziram Joy, zakaj Slovenci častimo lipo, igramo na javor in kurimo bukev?

Razširjenost posamezne drevesne vrste in lastnosti lesa je le delen odgovor. V Sloveniji sta kot drevesni vrsti zavarovani samo avtohtoni tisa in bodika. Kaj nam to pove o našem odnosu do dreves?

Sodobna družba hierarhizira drevesa po kriterijih, ki razkrivajo naše skupnostne vrednote. Če so nekdanji naravoverci poleg zelo starih dreves častili tudi zdravilna, trdoživa in plodnost spodbujajoča drevesa, posameznim drevesom danes pripisujemo posebno vrednost glede na njihove izjemne fizične lastnosti, redkost, starost, kulturnozgodovinsko in/ali estetsko funkcijo. Največ pozornosti, fascinacije in priznanja je deležna izjemna velikost oziroma debelost dreves. To je kar razumljivo, saj lahko laiki o starosti drevesa le ugibamo, dokler je še živo, za štetje letnic na štoru ali deblu mora drevo umreti. Prav tako težko ocenimo višino drevesa, ker so toliko višja od nas. Debelina drevesa pa je stvar 'objema' ali dovolj preproste meritve obsega. Tako so nastale aktualne slovenske drevesne 'znamenitosti': najdebelejša slovenska smreka Kraljica Bohinja, Sedovnikova lipa, že omenjena najdebelejša slovenska lipa Najevska lipa, Ropičev kostanj, Hincejeva sekvoja, Črmošnjiška jelka itd. Najvišja kategorija varstva po veljavni zakonodaji so drevesni 'spomeniki', stara in debela drevesa. Več je pač zmeraj bolje v ozkogledni, s primerjavami in presežniki obsedeni kapitalistični miselnosti. Zelo daleč smo še od varovanja vsakega drevesa kot vrednote zaradi njihove koristi za človeško vrsto, kar bi bilo sicer še zmeraj antropocentrično, a za drevesa manj ogrožajoče od njihovega

sedanjega statusa, kaj šele, da bi jih začeli ceniti zaradi njihove ekosistemske vloge kot živa bitja z inherentno pravico do življenja in blagostanja, kakor predpostavlja biocentrični pogled na svet.

Če se povrnem h gozdnim drevesom, naj bi bila na Slovenskem bogata tradicija gozdarstva, Slovenci pa narod gozda. Navezanost ljudi na les in gozd je vtisnjena v številne priimke in toponime. Živimo s predstavo, da je gospodarjenje z gozdovi na Slovenskem staro in že več stoletij zgledno napredno (Batič in drugi, 2007: 32). Pa drži? Hvalimo se z zgodnjim načrtnim upravljanjem gozdov, pozabljamo pa, da je bilo nujno potrebno zaradi katastrofalnega uničevanja gozdov pred in med počasno uvedbo gozdarskih načrtov (Perko, 2011: 135). Tudi hvaljeni gozdarski redi so se dolgo opirali na golosečnjo, maksimiranje donosa in monokulturno pogozdovanje (prav tam: 146). Imamo premalo raziskav zgodovine gozda in gozdarstva, razlogov pa je več: osredotočenost gozdarske discipline na sedanjost in prihodnost, nadalje zahtevnost ter neprioritetnost zgodovinskih raziskav gozdarstva (prav tam: 5). Dodaten razlog, da se temu področju znanstvenoraziskovalno posveti več interdisciplinarne pozornosti, bi bil, da je gozd pomembna sestavina ekonomske in kulturne zgodovine, pa tudi politične zgodovine slovenstva. Raziskovanje gozdnih dreves in gozda je lahko le dolgoročen projekt, kar ni zanimivo v današnji dobi instantnih rezultatov, vendar pa so »različni vplivi izpred desetletij in stoletij na nek način zapisani v sedanjosti strukturi gozdov« (prav tam, 6); gozd je torej dragocen zgodovinski vir, ki ga s sodobnimi tehnologijami znamo razbirati. Še aktualnejše pa je pojmovanje gozda kot žive skupnosti z velikim vplivom na ljudi, ki je v marsikaterem pogledu primerljiva s človeškimi skupnostmi. Tako pri gozdnih kot človeških skupnostih gre za združbe posameznikov več vrst v raznolikih medsebojnih simbiotičnih razmerjih. Negospodarske gozdne skupnosti so vrstno bogatejše od človeških in manj očitno hierarhizirane oziroma podrejene zgolj eni vrsti. Nenazadnje je gozdove na Slovenskem najhuje ogrozila in marsikje uničila zgodnja industrializacija oziroma modernizacija, kar je bila tudi usoda tradicionalnih človeških skupnosti, ne le primorske naravoverske, ampak širom sveta.

Vsaka naravna dediščina ima tudi kulturno razsežnost, saj je vrednost v očeh tistega, ki vrednoti, torej kulturni konstrukt. Človek kljub sedanjosti odtujenosti vendarle izhaja iz narave, narava in kultura pa sta v dediščini tako prepleteni, da se mi zdi njuno razločevanje za dediščino naravnost škodljivo. Zato ta razmislek končujem z željo, da bi se Zavod za varstvo narave in Zavod za varstvo kulturne dediščine ponovno združila v eno institucijo, ki bo med drugim varovala gozd in drevesa v njem ter zunaj njega tudi v dobro njih samih, ne le človeka.

VLOGA DREVES PRI OHRANJANJU BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

Besedilo NEVENKA LUKIĆ ROJŠEK
Predstavnica WWF v Sloveniji

Ohranjanje biotske raznovrstnosti je danes globalna prioriteta, saj se soočamo z vse hitrejšim izginjanjem naravnih habitatov, ki je posledica človeških dejavnosti. Med najhujšimi posledicami teh posegov je krčenje gozdov, kar ima neposreden vpliv na stabilnost ekosistemov po vsem svetu. Gozdovi niso zgolj površine, prekrite z drevesi – so kompleksni, prepleteni sistemi življenja, kjer vsaka vrsta, od najmanjših mikroorganizmov do največjih sesalcev igra ključno vlogo pri vzdrževanju ekološkega ravnovesja.

DREVESA SO TEMELJ EKOSISTEMOV

Drevesa zagotavljajo pomembno infrastrukturo za okolje. Ne opravljajo le naloge ustvarjanja kisika, ki ga ljudje in živali potrebujejo za dihanje, temveč tudi prispevajo k stabilizaciji tal, uravnavajo kroženje vode in preprečujejo erozijo. S svojim koreninskim sistemom drevesa vpijajo vodo in jo shranjujejo v zemlji, kar zmanjšuje tveganje poplav ter omogoča stalno oskrbo podtalnice, ki jo uporabljajo številne živalske in rastlinske vrste.

Poleg teh funkcij imajo drevesa ključno vlogo pri blaženju podnebnih sprememb. S fotosintezo absorbirajo ogljikov dioksid iz ozračja, kar zmanjšuje učinke globalnega segrevanja. Zato so pomembni naravni partnerji v boju proti podnebnim spremembam in s tem pri ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Vsako drevo predstavlja majhen svet, ki podpira življenje številnih organizmov. Drevesa so pravzaprav srce ekosistemov, saj delujejo kot steber, ki nosi velik del biotske raznovrstnosti. So življenjski prostori za številne živalske in rastlinske vrste ter ključni vir hrane in zavetja. Brez dreves bi mnoge vrste, ki so neposredno ali posredno odvisne od dreves, izgubile svoje naravno okolje in s tem možnost za preživetje. Številne ptice, sesalci, žuželke in druge živali se zanašajo na drevesa za zaščito pred plenilci, vzgojo mladičev in iskanje hrane.

Drevesa so za ptice ključnega pomena, saj jim nudijo zavetje, prostor za gnezdenje, hrano in zaščito pred plenilci. Na primer, sova kozača potrebuje starejša drevesa z naravnimi votlinami, v katerih si uredi gnezdo. Veliki skovik potrebuje območja z redkimi drevesi, ki so obdana z odprtimi travniki, kjer lovi plen, kot so žuželke. Črna žolna je odvisna od zdravih dreves za izgradnjo svojih gnezdilnih votlin. Modra sinica pogosto gnezdi v naravnih razpokah in

luknjah dreves. Poleg tega se modre sinice hranijo z insekti, ki jih najdejo med lubjem, kar pomeni, da drevesa zagotavljajo tudi pomemben vir hrane. Rjavi srakoper je znan po tem, da nabada svoj plen na trne dreves in grmičevja, drevesa pa mu omogočajo varnost in prostor za iskanje plena, kot so velike žuželke, pa tudi zavetje, kjer lahko gnezdi. Škorci gnezdi v drevesnih krošnjah, pogosto v skupinah, in se zanašajo na varnost, ki jo nudijo drevesa. Poleg tega so drevesa za njih pomemben vir hrane, saj se prehranjujejo z insekti in sadeži, ki jih najdejo na njih.

Drevesa tako niso le fizična struktura za gradnjo gnezd, ampak tudi naravni vir zaščite in hrane ter predstavljajo vitalno infrastrukturo za preživetje številnih vrst ptic. Te so občutljive na spremembe v okolju in s krčenjem gozdov ter sečnjo dreves se njihove populacije zmanjšujejo. Če izgubimo drevesa, izgubimo tudi ključne habitate za te ptice, kar neizogibno vodi v zmanjšanje biotske raznovrstnosti. Drevesa so pomembna za preživetje številnih manjših sesalcev, saj jim nudijo zavetje, hrano in zaščito pred plenilci. Veverice so tesno povezane z drevesi, ki jim nudijo varnost pred plenilci, kot so kune in ptice roparice. Poleg zavetja so drevesa tudi njihov vir hrane, saj se veverice prehranjujejo z orehi, želodom in semeni iglavcev, ki jih tudi zbirajo in shranjujejo za zimske mesece. Polhi so še posebej odvisni od dreves, kot sta bukev in hrast, saj se hranijo z želodom, žirom in drugimi plodovi, ki jih najdejo v gozdovih. Ježi so nočni sesalci, ki se zanašajo na gozdne habitate za zavetje in hrano. Pod drevesi najdejo varne koticke za počitek, gradnjo gnezda iz listja in skrivališča pred plenilci. Prehranjujejo se z žužkami, polži in drugimi nevretenčarji, ki živijo pod listjem in drevesnimi koreninami. Mnoge vrste netopirjev, kot sta rjavi dolgokrili netopir in mali podkovnjak, se zadržujejo v drevesnih votlinah ali pod odstopljenim lubjem. Lubje, listi, plodovi in semena so vir prehrane tudi za sesalce, kot so srne, jelenjad, male in velike zveri, ter glodalce, kot sta šojevec in lasiščar, ki se zanašajo na plodove gozdov za preživetje oziroma se prehranjujejo z žužkami, ki jih privlačijo drevesa. Brez teh naravnih struktur bi bilo njihovo preživetje izjemno oteženo oziroma nemogoče.

Drevesa igrajo pomembno vlogo tudi pri ohranjanju žužek. Metulji, čebele in drugi opraševalci se zanašajo na drevesa za cvetni prah, nekatere vrste hroščev pa uporabljajo lubje dreves za domovanje. Brez teh habitatov bi populacije teh ključnih vrst upadle, kar bi imelo resne posledice za celoten ekosistem, saj opraševanje vpliva na preživetje številnih rastlin in s tem na celotno prehranjevalno verigo.

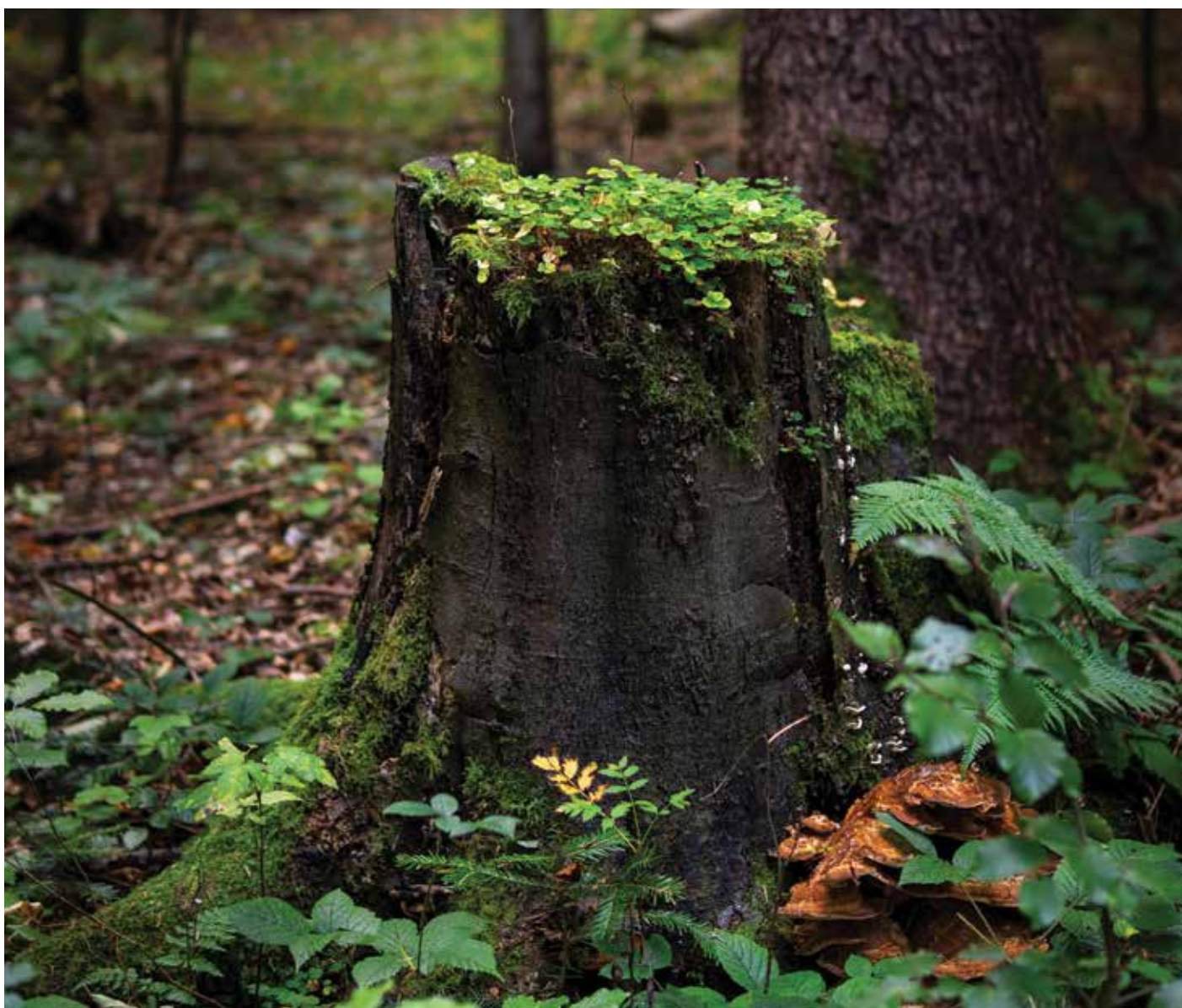
“Ohranjanje gozdov in obnovitev drevesnih ekosistemov ni le okoljska naloga, ampak moralni klic k zaščiti življenja v vseh oblikah.”

Ena izmed najmanj opaznih, a ključnih povezav v ekosistemih je tista med drevesi in micelijem – podzemno mrežo gliv. Micelij tvori ‘gozdni internet’, ki omogoča komunikacijo med drevesi. Ta mreža gliv ne zagotavlja le hranil, ampak tudi podpira zdravje celotnega gozdnega ekosistema, omogoča izmenjavo hranil med drevesi, s čimer drevesa, ki so v senci ali v slabšem položaju, dobijo dostop do virov, ki bi jih sicer primanjkovalo. Micelij pomaga tudi pri vpijanju vode in zaščiti dreves pred boleznimi, s čimer zagotavlja dolgoročno stabilnost ekosistemov.

Sistem micelija ni pomemben samo za drevesa, temveč tudi za številne druge vrste, ki so odvisne od talne plasti gozdov. Majhne žuželke, glodalci in druge živali, ki živijo v listni stelji in se prehranjujejo z razkrojenimi deli rastlin, so tesno povezane z delovanjem micelija. Glive namreč igrajo pomembno vlogo pri razkroju organske snovi, s čimer vračajo hranila v tla in zagotavljajo njihovo plodnost, ki je ključna za rast novih dreves.

UNIČEVANJE DREVES IMA DALJNOSEŽNE POSLEDICE

Krčenje gozdov predstavlja eno največjih groženj biotski raznovrstnosti. Po ocenah Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) vsako leto izgubimo okoli 10 milijonov hektarjev gozdov. Vzroki za to so predvsem širjenje kmetijskih površin, urbanizacija, nezakonita sečnja in industrijska raba lesa. Ko posekamo drevesa, ne uničimo samo posameznih rastlin, temveč celotne

ekosisteme, v katerih prebiva nešteto živalskih vrst. Izguba dreves pomeni izgubo vitalnih sestavin naravnega sveta. Z njihovim izginjanjem izgubimo osnovo za preživetje celotnih ekosistemov. To ima daljnosežne posledice za celoten planet. Uničenje gozdov vpliva na vsa bitja, vključno s človekom, saj destabilizira globalne procese, od vremenskih vzorcev do kmetijskih zmožnosti in varnosti hrane. Ko uničimo gozdove, živali in rastline izgubijo svoje naravne habitate. Mnogo vrst je namreč specializiranih za življenje v drevesnih krošnjah, tleh gozda, v lubju dreves ali pod njimi. Tudi če je posekan le del gozda, to pogosto vodi v razdrobljenost, kar pomeni, da so gozdovi razdeljeni na manjše, nepovezane dele. Razdrobljenost preprečuje prosto gibanje živali, kar zmanjšuje možnosti za parjenje, iskanje hrane in izogibanje plenilcem. S tem se poveča njihova ranljivost in zmanjšajo njihove možnosti za preživetje. Micelij ob sečnji dreves razpade, kar vodi do zmanjšanja rodovitnosti tal in motenj v kroženju hranil. To negativno vpliva na rast novih rastlin in dreves, kar dolgoročno zmanjšuje sposobnost gozda, da podpira biotsko raznovrstnost. Veliko vrst je namreč specializiranih za določene ekološke niše znotraj gozdov. Ko te niše izginejo zaradi sečnje dreves, specializirane vrste nimajo možnosti prilagoditve in pogosto hitro izumrejo.

Ko so drevesa posekana in se njihova biomasa razgradi ali zgori, se ta ogljik sprosti v ozračje, kar prispeva h globalnemu segrevanju. Podnebne spremembe posledično vplivajo na številne vrste, ki se težko prilagodijo hitrim spremembam v temperaturi in vremenskih vzorcih.

DREVEŠA SO ZIBELKA BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

Vsako drevo je dinamičen ekosistem, kjer se prepletajo rastline, živali in mikroorganizmi v medsebojno odvisnih odnosih. Hkrati so drevesa ključna za migracijske poti mnogih vrst, ki brez obsežnih gozdnatih območij ne bi imele primerne habitata za premikanje in širjenje svojih populacij. Drevesa so temeljni gradniki življenja na našem planetu. Njihova vloga pri ohranjanju biotske raznovrstnosti je neprecenljiva. Ko varujemo drevesa, varujemo življenja nešteti bitij in prihodnost naših ekosistemov. Gozdovi niso le sestavljeni iz dreves in tal, temveč so kompleksen splet življenja, v katerem ima vsaka vrsta, tudi najmanjša, svojo vlogo. Ohranjanje gozdov in obnovitev drevesnih ekosistemov ni le okoljska naloga, ampak moralni klic k zaščiti življenja v vseh oblikah.

Naša prihodnost je tesno povezana s preživetjem dreves – če ohranjamo njih, ohranjamo tudi nas same.

JE KMETIJSKA POLITIKA POPOLNOMA ZAŠLA?

Besedilo STANKO VALPATIČ

Nekaj je gotovo: idilične, lepe in dišeče podeželske pokrajine s pestrimi in raznolikimi njivami, visokodebelnimi sadovnjaki, prekrasnimi gozdovi in manjšimi travniki z izjemno veliko pestrostjo različnih rastlin in zelišč ter s tem povezanih živalskih vrst ne bo nikoli več nazaj.

Tudi sam se spomnim prekrasnih njiv iz svoje mladosti, na katerih so rasle skupaj različne kulture. Na isti njivi so rasli krompir, fižol in buče ali pa krompir, bob, buče, fižol ali pesa, čebula, korenček in česen, visoki fižoli, kapusnice in podobno. Še posebej nepozabni so bili zame visokodebelni sadovnjaki, kjer so rasle razne vrste jabolk, slive, češnje, marelice in še in še. Ta močna in postavna drevesa so bila okras pokrajine, prava paša za oči, obenem pa so dajala okusne in zdrave plodove za ljudi in živali. V teh sadovnjakih so imele svoj življenjski prostor in hrano tudi mnoge ptice in druge manjše živali. Vodotoki, manjša zajetja vode (mlake) so bili še tako čisti, da smo lahko pili iz njih. Zemlja je dajala in dajala v izobilju, brez umetnih gnojil, škropiv in gnojnice. Danes, le nekaj desetletij kasneje, je kmetijska politika popolnoma spremenila podeželje. Na njivah rastejo le monokulture in še to povečini koruza kot krma za živali. Visokodebelnih sadovnjakov se ni več obnavljalo. Ta mogočna in lepa drevesa so raje posekali in tam naredili velike travnike za krmo živali. Tudi mnogi gozdovi so se posekali za travnike, prav tako za krmo. In še vedno lahko rečemo, da je v naravi lepo, vendar veliko manj kot še pred nekaj desetletji. Že pogled na gozd nas razveseli in nam daje lep notranji občutek. Toda vsaj malo starejši vemo in trdimo: kmetijska politika je v zadnjih desetletjih postajala vedno bolj vsiljiva z množično živinorejo in kemijsko ter fitofarmaceutsko propagando. In zdaj imamo to, kar imamo, pretirana živinoreja in škropiva so uničili lepo in dišečo pokrajino ter jo oskrunili, pohabili in spremenili v smrdljivo. Vsi vemo, da se na podeželju večji del leta širi neznosen smrad po gnojnici ter raznih strupenih in škodljivih škropivih. To so dejstva, ki jim ni mogoče oporekati. Mnoge rastline in živali, še posebej ptice pa zaradi napačnega kmetijstva izgubljajo življenjski prostor, izumirajo ali so že na rdečem seznamu. Težava je v tem, da so kmetje brez razmišljanja poslušali in sledili navodilom kmetijsko pospeševalne službe. Seveda so bili za to poslušnost nagrajeni s subvencijami, ki se jih sedaj držijo oz. si mnogi vodenja kmetije brez pomoči davkoplačevalskih subvencij ne znajo več predstavljati. V zvezi s tem, kako se kmetijska past za denar nadaljuje in kam vse to vodi, pa smo

za vas, drage bralke in bralci, pripravili odlomek iz oddaje, ki jo je sponzoriralo naše društvo in si jo lahko pogledate na Zdravi televiziji. Spodaj navedeni odlomek je v celoti iz oddaje z naslovom Zlagani, lepi novi digitalni svet.

Izumi, ki jih šepetajo v odprta ušesa uspešnih znanstvenikov, kot je genski inženiring, naj bi trajno spremenili vse ljudi, rastline in živali. Z genskim inženiringom, digitalizacijo in umetno inteligenco naj bi ustvarili novi, lepi digitalni svet, ki bo ustrezal izključno njihovim željam, nad katerim bodo lahko vladali in naj bi jim še naprej služil kot edini dobavitelj energije.

Očitno je v ozadju še vedno isti cilj: zdi se, da je treba ljudi poistovetiti in jih ločiti od njihove notranjosti, od Boga. Tako bi bilo z njimi lažje rokovati, jih voditi in kontrolirati.

Neke vrste totalno kontrolo trenutno občutijo tudi kmetje – kar zadeva obdelovanje njihovih polj. S 1. januarjem 2023 je stopila v veljavo nova evropska agrarna politika z določbo, da je treba s pomočjo satelitov in umetne inteligence nadzorovati vse kmetijske površine. Razlog za to je, da se kontrolirajo navedbe kmetov pri njihovih vlogah za EU subvencije. Tako se preverja, ali na določenih parcelah dejansko rastejo tam navedene rastline. Do zdaj se je to preverjalo le naključno.

Da bi imeli na očeh vsako parcelo v vseh obdobjih rasti, uporabljajo satelita ESA Sentinel-1 in Sentinel-2, ki v ta namen redno dostavljata optične in radarske posnetke zemeljske površine. Podatki se s pomočjo umetne inteligence nemudoma analizirajo. S pomočjo te tehnike lahko nadzirajo in kontrolirajo milijone parcel po vsej Evropi. Če se podatki ne ujemajo s tistimi, ki so jih navedli kmetje, se jim na pametnih telefonih prižge rdeča lučka, kar pomeni, da se morajo v določenem roku odpeljati na določena polja, jih fotografirati in fotografije skupaj s podatki in točnimi koordinatami poslati umetni inteligenci. Na ta način je mogoče razjasniti, ali se je zmotila umetna inteligenca ali pa je kmet navedel napačne podatke.

Takšnih napak umetne inteligence je očitno na kupe. Eden od kmetov je v intervjuju povedal, da zaradi tega ne more več priti do svojega dela. Drugi je dejal, da je imel na svojem pametnem telefonu 20 rdečih lučk. Do tega prihaja zato, ker umetna inteligenca očitno še ne more razlikovati med pšenico in deteljo, med silažno koruzo in krompirjem ali med graščico in travniško deteljo ter mnogimi drugimi rastlinami. Ob tem se morajo kmetje zelo truditi, da bi zadostili umetni inteligenci in bi se jim končno prižgala zelena lučka, zaradi česar se jim ne bi bilo treba bati kazni,

torej finančnih odbitkov. To pomeni, da umetna inteligenca zahteva: »Naredi sliko pod kotom 45°!« ali: »Naredi makro sliko!«.

Zahtevana uporaba pametnih telefonov na poljih ne obremenjuje samo starejših kmetov. Problematično je, če se določena polja nahajajo na mrtvih točkah, kar ni redkost. Za to umetna inteligenca nima programa in zato tudi nobenega 'razumevanja'. Novi zakoni zadevajo celotno Evropo. Samo v Avstriji se trenutno s sateliti in umetno inteligenco nadzoruje 2,6 milijona parcel.

To vzbuja nezadovoljstvo pri mnogih kmetih in pri interesni organizaciji 'Svobodni kmetje', ki je zaradi te totalne kontrole šla na sodišče. O tem poroča spletna stran agrarheute.com, dne 15. 9. 2023. Eden od kmetov je ironično dejal: »Jasno vidim, da se približujemo 'čudovitemu času'. Predpisano imamo, kaj in kdaj, na katerem polju smemo pridelovati, nato pa nam ob žetvi povedo, kakšen plan naj bi dosegli. DDR 2.0, lahko samo rečem. Ta takrat ni bila tako dobro nadzorovana.«

Kmet je navedel, da obstajajo še druge omejitve in predpisi. Glede na izbrani program subvencij mora kmet zelo natančne in komplicirane podatke o vrsti izbire izpolnjevati glede proporcionalne razdelitve različnih predpisanih vrst setve in jih po točno procentualnih navedbah razdeliti po parcelah. Nov

“Jasno vidim, da se približujemo ‘čudovitemu času’. Predpisano imamo, kaj in kdaj, na katerem polju smemo pridelovati, nato pa nam ob žetvi povedo, kakšen plan naj bi dosegli. DDR 2.0, lahko samo rečem. Ta takrat ni bila tako dobro nadzorovana.”

regulator evropske komisije za kmetijstvo je po eni strani postal birokratski monstrum, saj obsega 1880 strani. V nekem komentarju je neki kmet zapisal, da s tem birokratizmom ne bo konca, saj bo leto za letom huje, zato se sprašuje, kako dolgo in ali sploh še lahko to vzdrži in ali ne bi bilo boljše, da dvigne roke. Ko je pogoje nato izpolnil, je naslednje leto prišla nova zahteva, ki so si jo spet izmislili birokrati na številnih dobro plačanih sejah. Kaj tiči za to strategijo, kjer so pogosto, da bi zvišali sprejemljivost, nanjo poveznili plašček zaščite podnebja in narave? Ob tem so drugi cilji, ki bi dejansko ustrezali zaščiti narave, vredni več napora. Medtem obstajajo mnogi obrati, ki obzirno do okolja delajo brez strupov in genske tehnike, pobirajo dobre

“V zadnjem času v teh obratih 24 ur na dan delujejo tudi robotom podobne naprave. Zdi se, da so to najbolj priročni delavci, brez zahtevkov za plačo, želje po dopustu ali bolniški odsotnosti. Na ta način se lahko prihrani pri poljih, kmetih in traktorjih. To je konec kmetijstva, kot ga poznamo. Ta umetni, kemično sterilni svet nima nič več skupnega z naravo.”

in zdrave plodove in dosegajo dobre rezultate. Te izkušnje naj bi sprejeli pri izobraževanju kmetovalcev, si jih izmenjavali in stremeli k enakemu delovanju. Vendar to ni nekaj, kar bi bilo željeno v smislu svetovnega reda. V tej smeri razmišlja bolj malo kmetov. Za večino njih je videti, da so tla sredstvo za namen.

Mnogi so se podali v nadaljnje investicije in digitalizacijo, v neskončno nesrečno odvisnost, iz katere, kot je videti, skoraj ni več izhoda. Tako so tla z vsemi sredstvi prisiljena k najvišjim donosom in tretirana s strupi in kemijo. Seveda morajo plačevati obroke za 160.000 € drage ali še dražje orjaške traktorje. Traktor mora biti najmanj tako velik kot tisti, ki ga ima сосед, mogoče pa še malo večji in močnejši.

Za mnoge kmete subvencije EU predstavljajo od 40 do 60 % njihovega dohodka in tako mnogi verjamejo, da nimajo nobene izbire. Nekateri kljub temu izstopajo iz tega sistema in se prostovoljno odpovedujejo nadaljnjim subvencijam. Cena je zanje postala previsoka, spet hočejo postati svobodni. Eden od ekoloških kmetov je dejal: »Branimo se pred totalnim nadzorom naših obratov s strani države.« Morda so kmetje šele začetek – tako rekoč ‘kmečka žrtev’. Ne bi bilo presenetljivo, če bi se ta sistem razširil tudi na druga področja.

Bile so in so še velike demonstracije kmetov z njihovimi zastrašujočimi, predimenzioniranimi traktorji. Vendar ne demonstrirajo proti novim zakonom in omejitvam EU, ko jim je na primer predpisano, katera semena morajo sejati, temveč demonstrirajo zaradi zmanjšanja subvencij za

dizelsko gorivo. Zdi se, da se v ozadju skrivajo povsem drugačne spremembe, o katerih kmetje očitno nimajo niti najmanjšega pojma. Pri tem gre preprosto za konec kmetijstva, kot ga poznamo. V ozadju deluje agenda, ki si intenzivno prizadeva za proizvodnjo poceni laboratorijskega mesa. Rastlinsko meso in rastlinsko mleko sta medtem že na voljo v številnih različicah. Prednost tega je, da se trpljenje živali vse bolj zmanjšuje. Hkrati pa spodbujajo tudi tako imenovane ‘vertikalne farme’. To pomeni, da se zelenjava in druge rastline umetno pridelujejo v velikih tovarnah na substratih ali preprosto v hranilnih raztopinah. Celoten postopek je digitaliziran z umetno svetlobo in toploto ter voden z umetno inteligenco, tako da je ne glede na vreme dosežen najhitrejši in največji možni pridelek. To je privlačno za velike vlagatelje. V zadnjem času v teh obratih 24 ur na dan delujejo tudi robotom podobne naprave. Zdi se, da so to najbolj priročni delavci, brez zahtevkov za plačo, želje po dopustu ali bolniški odsotnosti. Na ta način se lahko prihrani pri poljih, kmetih in traktorjih. To je konec kmetijstva, kot ga poznamo. Ta umetni, kemično sterilni svet nima nič več skupnega z naravo. V te projekte se trenutno investira milijarde in milijarde. Vlagatelji so običajni krogi, za katere so živa bitja samo stvari. V kolikšni meri bo moka iz žuželk postopoma nadomestila žito, bomo videli. Dovoljenih je vedno več žuželk. Po molarjih in kobilicah so v živilih dovoljeni tudi novi praški iz čričkov in žitnih hroščev. Po mnenju EU se moka iz teh žuželk že lahko uporablja v živilih in se iz nje na primer peče pecivo. Vse skupaj ima za cilj, da naj bi bilo v bližnji prihodnosti v tako imenovanih pametnih mestih vse potrebno za življenje na voljo v bližnji okolici. Vzorčna mesta za ta projekt, ki ga je Komisija EU že leta 2012 priklicala v življenje, že nastajajo. Samo Zvezna vlada trenutno financira 73 vzorčnih projektov pametnih mest, ki so bili od leta 2019 izbrani v treh fazah s skupno 820 milijoni evrov. Z ‘Listino pametnih mest’ vzorčni projekti prikazujejo, kako je mogoče kvalitete evropskega mesta prenesti v dobo digitalizacije. V pametnem mestu je mogoče celotno mestno okolje opremiti s senzorji. Verjetno tudi z nadzorno tehnologijo – morda podobno kot na Kitajskem? Kdo ve? Nastaja internet stvari, ki bi vse zbrane podatke dajal na voljo na virtualnem računalniškem strežniku, podatkovnem oblaku. Kot je bilo pričakovano, se bo seveda vse skupaj nanašalo na varčevanje s CO₂ ter varovanje podnebja in okolja.

Lepi novi digitalni svet vas pozdravlja ... Projekti za to se verjetno že pripravljajo. Vendar pa pri lepem, novem digitalnem svetu ne gre le za zunanjo kontrolo in nadzor s pomočjo digitalizacije in umetne inteligence. Druga možnost vodenja in oblikovanja ljudi bi bila mogoča tudi z uporabo genskega inženiringa.

KOSTANJ, PRAVI IN DIVJI

Besedilo doc. dr. DARJA KOCJAN AČKO,
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta,
Oddelek za agronomijo

PRAVI EVROPSKI KOSTANJ (CASTANEA SATIVA MILL.)

Pravi kostanj je tesno povezan s civilizacijskim razvojem, saj spremlja njegov gospodarski, socialni, kulturni, zdravilski in navsezadnje ekološki vidik. Mogočna krošnja, zlasti z jesensko obarvanim listjem, pritegne marsikateri pogled tudi zaradi lepote same po sebi.

Z njegovih prvotnih rastišč v Mali Aziji in severni Afriki so ga širili Etruščani in Rimljani, ki so ga zasadili ob bivališčih in poteh, pozneje pa se je sam pomešal med druga drevesa v gozdu. V gozdnih sestojih je pravi kostanj dolgoživo drevo, doseže 600 let in več, starost dreves v intenzivnih nasadih pa je veliko manjša, do 150 let.

Pravi evropski kostanj je toploljubna in svetloljubna drevesna vrsta, ki mu prija umirjena in dolgotrajna toplota. Odporen je proti vetru in kljubuje viharjem, občutljiv pa je na spomladanske in jesenske pozebe ter zimski mraz. Najbolje uspeva na območjih, ki mejijo na Sredozemsko morje, a se je razširil tudi v notranjost Evrope.

NIČ VEČ OGRŽENO DREVO

Pri nas je razširjen na toplih gričevnatih območjih in na sončnih legah, ki se navadno pokrivajo z območji vinske trte. Pojavlja se na približno 250.000 hektarjih zemljišč po Sloveniji, strnjjenih kostanjevih gozdov pa je okoli 20.000 hektarjev. Na Koprskem, v Goriških Brdih, v dolini Soče in v Vipavski dolini rastejo debeli maroni in nekoliko drobnejša maronica, v gozdovih Pohorja in Kozjaka, v Zasavju, na Gorjancih in v Kočevskem Rogu pa so razširjene druge avtohtone sorte in tipi.

Čprav so z rakom kostanjeve skorje (*Cryphonectria parasitica* (Murr.) Barr.) okužena vsa rastišča pravega kostanja pri nas, ta nevarna bolezen kostanja ni več tolikšna grožnja samoraslim in gojenim drevesom, kot je bila ob pojavu sredi prejšnjega stoletja. V zadnjih letih se je sušenje zmanjšalo, številne rane na kostanju pa se zaraščajo. Ker je zajedalska gliva, povzročiteljica kostanjevega raka, dobila novega sovražnika, po virusnem napadu ne more več škodovati kostanju.

Kostanj se znova širi v gozdu in na obronkih gozda tudi tam, kjer se kmetijska zemljišča zaraščajo. V gozdu se razmnožuje generativno s plodovi, v nasadih pa vegetativno z zelenimi ali lesnatimi potaknjenci, cepljenjem eno- in dveletnih sadik ali nakaljenega kostanjevega plodu. Da je vzgoja hitrejša, žlahtnitelji uporabljajo tudi tehniko tkivnih kultur. Oblikujejo se novi nasadi okusnih, debeloplodnih in redno rodni sort, odpornih na povzročitelja kostanjevega raka. Razporeditev dreves je pravokotna, kvadratna

ali trikotna. Drevesa sadijo na razmik 9 krat 9 metrov, pri katerem je gostota 70 do 100 dreves na hektar. Intenzivna oskrba vključuje dognojevanje, vzdrževanje negovane ledine, redčenje poganjkov in vej zaradi boljše osvetlitve ter oblikovanje krošnje v piramido ali kotlasto krono z dvema do štirimi ogradnimi vejami. Sadjarji na Biotehniški fakulteti si z vzgojo novih sort prizadevajo, da se ta pomembna drevesna vrsta pri nas ne le ohrani, ampak tudi širi.

Tudi drugje po Evropi si prizadevajo za obnovo nasadov in vzgojo kostanjev kot dopolnilne dejavnosti. Nekatera območja s pravim evropskim kostanjem so že zavarovana. Pridelovalci uporabljajo zaščitne označbe za poreklo, kar prispeva h kakovosti, sledljivosti in varnosti živil. Gojenje poteka v skladu s tradicionalno prakso in z uporabo nekaterih novejših postopkov strojnega sajenja in obiranja.

OD DREVESA DO PLODOV

Globok in razvejan koreninski sistem nosi ravno in čokato deblo, ki ga pokriva gladka in bleščeča skorja. Višina kostanjevih dreves je od 15 do 25 metrov, bolj redka so drevesa, visoka 30 metrov in več. Če je prostor, kostanj oblikuje mogočno krošnjo z močnimi vejami. Liste ima ozke, sulicaste in nazobčane, dolge od 12 do 20 cm in široke od 3 do 6 cm, po videzu in otipu pa so nekoliko usnjati. Vsako jesen odvrženo listje in močne korenine izboljšujejo rastišče in prispevajo k ohranjanju živali nad tlemi in v njih.

Kostanj je enodomna rastlina z enospolnimi cvetovi, združenimi v pokončna klasasta socvetja ali mačice, ki so sestavljena iz ženskih cvetov (spodaj), nad njimi pa so moški cvetovi. Cveteti začne pri temperaturi 15 do 18 °C, torej junija, cveti pa vse tja do sredine julija. Cvetni prah raznaša veter, oprahujejo pa ga tudi žuželke, zlasti čebele, ki nabirajo medicino.

Oplojeni ženski cvetovi se oblikujejo v skledico z iglicami, v tako imenovano ježico. Največkrat so v njej po trije plodovi, od katerih je srednji ploščat, zunanja plodova pa sta z notranje strani ravna, z zunanje pa izbočena. Povprečna masa ploda je 10 do 25 gramov. Več kot je plodov, lažji so. Pod svetlo rjavo, rjavo, temno rjavo, rdeče-rjavo ali črno-rjavo lupino je gladko škrobnato jedro, pokrito z rdeče-rjavo kožico, ki je na zunanji strani dlakava. Kožica lahko razdeli notranjost na več delov, zato jo je pri nekaterih sortah težje odstraniti kot pri drugih. Maroni, ki so najbolj razširjeni v Italiji in v južni Franciji, so znani kot kostanj z najboljšimi jedilnimi lastnostmi. Plodovi marona so bolj debeli in sladki, vendar je rodnost drevesa manjša, v ježici pa sta navadno dva plodova, s kožico, ki je dobro ločljiva od jedra.

Rast kostanja je umirjena in traja več let, preden drevo prvič rodi; v redkih gozdnih sestojih drevo zarodi v petnajstem letu starosti, v gostih pa šele med dvajsetim in tridesetim. Cepljeni gojeni kostanji zarodijo drugo do četrto leto. Letno je na odraslem drevesu do 200 kg plodov, rodnost cepljenih in negovanih dreves pa je večja. Zgodnje sorte pravega kostanja dozorijo konec septembra, pozne pa mesec pozneje.

UPORABA KOSTANJEV V PRETEKLOSTI: GOVORILLO SE JE, DA JE HALOŠKI KMET PRIDELAL PŠENICO NA KOSTANJEVEM DREVESU

Kostanjeva drevesa v gozdu in v nasadih so bila za naše prednike pravo bogastvo. Srednje trd in trpežen kostanjev les so uporabljali za kurjavo in vinogradniško kolje, za elektrifikacijo so potrebovali drogeve za elektrovođe, za vlakovni promet pa železniške pragove. Trpežen les z lepimi marogami so cenili mizarji in sodarji ter ljudski umetniki, ki so ga potrebovali za rezbarjenje. Jeseni nagrabljene liste so uporabljali za steljo pri hlevski reji živine. Plodovi domačega kostanja so omilili lakoto zaradi slabe žitne letine in bili pomembna zimska hrana ljudi in živali. Zdravilne sestavine vseh delov kostanja so bile znane ljudskim zdravilcem, ki so pripravljali kostanjeve napitke, obloge in mazila. Plodovi zdravijo krčne žile in umirjajo driske. Poleti nabrano in posušeno listje zdravi revmo, bronhitis ter oslovski kašelj. V času cvetenja izločena medicina je odlična čebelja paša, svetlo rumen, sladko-grenek kostanjev med (kostanjevec) zelo močnega vonja pa umirja težave z jetri in želodcem. Haloški kmetje so pogosto zamenjevali kostanj za kmetijske pridelke z

Dravskega in Ptujkega polja. Za eno mero kostanja so dobili dve meri žita ali dve meri krompirja. Torej ni presenetljivo, da se je govorilo, da haloški kmet pridelal pšenico na kostanjevem drevesu. Podobno kot v Halozah so ravnali tudi kmetje v Beli krajini.

Priprava kostanja v prehrani na sto in en način
Kostanjev plod, ki ga je treba pred uporabo jedra najprej potegniti iz ježice, mu odstraniti lupino in kožico, strokovnjaki uvrščajo med sadne lupinarje. Lupina predstavlja 12 do 16 % plodu, užitnega je 84 do 88 %. V 100 g jedra je 51 do 60 % vode, 1,4 do 1,6 % maščob, 2,5 do 3,2 % beljakovin in 38 do 44 % ogljikovih hidratov, ki so glavna prehranska sestavina plodov. Od vitaminov prevladuje vitamin C, od mineralov pa kalij, ki ga je v 100 gramih jedra približno 440 miligramov. V primerjavi s sadnimi lupinarji (oreh, lešnik, mandelj, pistacija, pinjole) vsebuje kostanjevo jedro več škroba in manj maščob. Kulinarična poslastica nekaterih sredozemskih dežel so olupljeni kuhani ali pečeni plodovi, kandirani s sladkorjem ali marcipanom. Pri nas in po vsej Evropi se je ohranila prodaja pečenih kostanjev na uličnih vogalih večjih mest od jeseni pa vse do spomladi. O življenju in delu kostanjarjev v habsburški monarhiji pripoveduje Polona Šega v knjigi Slovenski kostanjarji na Dunaju.

Zmleta ali zdrobljena škrobnata notranjost je pri pripravi in po uporabi primerljiva z žitnimi in krompirjevimi jedmi. Kostanjevo moko so že v preteklosti mešali med koruzno moko za polento, z njo so gostili zelenjavne jedi in jo dodajali krompirjevim. Pri iskanju kulinarčnih posebnosti je kostanjeva moka zanimiva sestavina mlinško-pekovskih izdelkov, vse od drobnega peciva do kruha in potic.

S kostanjevimi jedmi si lahko popestrimo jedilnik skozi vse leto, tudi takrat, ko ni na voljo svežih kostanjev. Če imamo ustrezno skladišče, lahko kostanje hranimo v zabojčkih štiri mesece in več – sveži ostanejo pri temperaturi 0 °C do -1 °C in relativni zračni vlagi 80 %.

Navade in recepti določajo način obdelave kostanjevih jeder za jedi. Nekateri prisegajo na lupljenje presnih plodov do rjavo rdeče kožice, njihovo sušenje in shranjevanje v platnenih vrečah v suhem in zračnem prostoru; kožico podrgnejo z jeder, preden jih zmeljejo. Kostanj kot sestavino jedi lahko pripravimo tudi tako, da kuhanemu kostanju odstranimo lupino in kožico, očiščena jedra pa zmeljemo v drobljenec ali moko, stehamo in stresemo v vrečke PVC, ki jih zamrznemo in uporabimo za juhe, enolončnice, omake, kostanjev pire, sladke ali slane nadeve, sladice in kruh.

Ker je kostanj težje prebavljiv, lahko občutljivim ljudem povzroči pekočo bolečino za prsnico, tako imenovano zgago. Prebavljivost pečene kostanja izboljšamo, če ga med uživanjem temeljito prežvečimo. Za bolnike s sladkorno boleznijo in vse, ki imajo čezmerno telesno maso, je potrebna omejitev v prehrani na nekaj plodov. Vodo za kuhanje kostanja osolimo, za poseben okus pa lahko dodamo začimbe, na primer žličko janeža, ščepec cimeta ali celo ingverja.

NAVADNI DIVJI KOSTANJ (AESCULUS HIPPOCASTANUM L.)

Uvrščamo ga v botanično družino (Hippocastanaceae) in ga poznamo kot okrasno drevo v mestnih parkih in ulicah. V preteklosti je bil znan kot konjski kostanj, kar ustreza grški besedi za kostanj (kastanon) in predponi hippos, ki pomeni konj. Na južnem delu Balkanskega polotoka, od koder izvira, so s kostanjevimi plodovi krmili konje oziroma so jim jih dajali za poživilo. V Evropo se je razširil v 16. stoletju. Prva drevesa so posadili na Dunaju in v Parizu v bližini dvorcev, kot drevorede pa ob promenadnih mestnih ulicah in cestah. Priljubljen je postal zaradi belih do rdečih cvetov, zbranih v pokončna, stožčasta, do 30 cm dolga grozdasta socvetja, in mogočne krošnje, ki da obilo hladne sence. Plodovi so velike, okrogle, bodičaste, sprva zelene, potem pa rjave mesnate glavice, ki se odprejo v dva do tri dele. V njih so svetlo do temno rjava

bleščeča, okrogla, vendar nekoliko sploščena semena z belkasto liso – kostanji. Divji kostanj dozori teden do mesec pred pravim in je v veliko veselje otrokom, vse bolj pa tudi starejšim, ki si z nabiranjem krajšajo čas. V preteklosti so ga sprejemali lovske družine in živalski vrt za krmo jelenjadi in divjih prašičev v zimskih mesecih. Včasih so ga prodajali farmacevtski tovarni, ki je tudi organizirala odkup. Iz kostanja in drugih jesenskih plodov otroci v vrtcih oblikujejo privlačne izdelke, pri čemer se bogati domišljija in razvijajo ročne spretnosti.

Zmotno je mnenje o strupenosti plodov, res pa je, da grenak okus odvrača ljudi, da bi jih jedli. V nasprotju s tem pa ne gre zanemariti uporabe zdravnih sestavin v listih, plodovih in lubju, ki jih poznavalci, zlasti zdravniki in farmacevtska industrija, s pridom izkoriščajo. V lubju oziroma v skorji, nabrani aprila in maja, so učinkovine za zdravljenje proti mrzlici (malaria). Pomembna lastnost glikozida eskulina, ki ga vsebuje lubje, je vpijanje ultravijoličnih sončnih žarkov, ki so lahko pri nekaterih valovnih dolžinah in pri čezmernem izpostavljanju soncu nevarni koži. Eskulin je tudi sestavina krem za sončenje. Proti krčnim žilam v obliki tinktur ali krem proizvajajo iz divjega kostanja in drugih sestavin naravne preparate, ki jih najdemo pod različnimi trgovskimi imeni. Mazila dobro in hitro učinkujejo tudi pri težavah z zlato žilo (hemoroidi), zmanjšajo obseg kožnih lišajev in omilijo bolečine zaradi ozeblin. Dobro zrezani ali nastrgani sveži kostanjevi plodovi skuhani, spenjani in dodani topli vodni kopeli lajšajo bolečine revmatikov.

Zdravilni pa so tudi saponini, čreslovine, smola, olja, grenčine in maščobe, ki jih vsebujeta luščina in cvet. Zaradi saponina escina, ki se v vodi odlično peni, je moka iz semen naravno sredstvo za pranje nežnih tkanin; kostanjev izvleček dodajajo šamponom, ekstrakt odganja molje, proti moljem pa lahko položimo v omare tudi nekaj celih plodov. Plod je uporaben tudi za zdravljenje črevesnih bolezni, drisk in katarjev dihal; grgranje moke iz plodov blaži bolečine pri vnetem grlu. Pri driski je priporočljivo piti čaj, ki ga pripravimo iz enakih delov lubja divjega kostanja in hrasta. Za bolnike, pri katerih se kri nerada strdi, so lahko pripravki iz divjega kostanja nevarni.

Drevo z življenjsko dobo približno 200 let ima kljub mogočnemu deblu in krošnji v primerjavi s pravim kostanjem les slabše kakovosti. V preteklosti so iz njega izdelovali cokle, pralna korita, latvice in pridobivali oglje. V na novo projektiranih mestnih drevoredih je divji kostanj manj pogost; ne le, da je drevo občutljivo na kostanjev rak, vse preveč ima listja, udarci trdih plodov pri padcu na tla pa lahko poškodujejo pešce in avtomobile.

PRISTOPNA IZJAVA

IME, PRIIMEK

NASLOV (ULICA, KRAJ, POŠTA)

DATUM ROJSTVA

TELEFON

E-MAIL NASLOV

IZOBRAZBA

POKLIC

DODATNA ZNANJA

Izjavljam, da želim postati član/članica Društva za osvoboditev živali in njihove pravice ter da sem seznanjen/seznanjena s statutom* društva in da ga bom spoštoval/spoštovala. *Celoten statut si je mogoče prebrati na spletni strani društva.

ČLANARINA ZA LETO 2025 (označi)

članarina za zaposlene je 25 €,

članarina za dijake, študente, upokojene in brezposelne je 15 €,

OBVEŠČANJE PO ELEKTRONSKI POŠTI (označi)

Obveščajte me o akcijah društva, ker želim pri njih sodelovati.

Informirajte me o akcijah društva in pomembnejšem dogajanju, vendar ne želim aktivno sodelovati.

Ne želim, da me sproti obveščate o aktualnih dogajanjih, vendar društvo in njegovo dejavnost podpiram.

OPOMBE

Za mladoletnike, mlajše od 15 let, morajo pristopno izjavo podpisati tudi starši (zakoniti zastopnik). S podpisom te izjave dovoljujem obdelavo svojih osebnih podatkov za namene informiranja o delu društva (vabila, akcije, informativno gradivo ...).

DATUM

PODPIS

Izpolnjeno pristopno izjavo pošljite po pošti na naslov:

Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice
Ostrožno pri Ponikvi 26, 3232 Ponikva

Tel.: 03/5763-303, 031 499 756

www.osvoboditevzivali.si
info@osvoboditevzivali.si

Transakcijski račun: SI56 0201 1025 3228 311

V kolikor nakazujete članarino, napišite
namen: ČLANARINA 2025

 OSVOBODITEV
ZIVALI

JELANI IN SRNE USTVARJAJO MOŽNOSTI GNEZDENJA IN SPODBUJAJO BIOTSKO RAZNOVRSTNOST

Prevod **BLANKA PREZELJ**,
Freiheit für Tiere

Raziskovalna skupina z Univerze v Oxfordu je v gozdovih narodnega parka Bialowieza na Poljskem zabeležila številna drevesa z znaki lupljenja s strani velikih rastlinojedcev. S kasnejšimi procesi razgradnje nastajajo drevesne dupline, ki služijo kot gnezdišča za ptice, ki gnezdiijo v duplinah. Zato je tu mogoče najti številne tovrstne ptice – v nasprotju s čistimi gojitvenimi gozdovi.

Gozdarska politika meni, da velike rastlinojede živali, kot so jeleni ali srne, preprečujejo obnovo gozda v naravne mešane gozdove in ogrožajo biotsko raznovrstnost – zato jih je treba pospešeno loviti. Toda trenutne raziskave dokazujejo, da je ravno nasprotno. Veliki rastlinojedci ustvarjajo habitate – na primer pomembne možnosti za gnezdenje številnih vrst ptic in bistvene mikrohabitatske za male sesalce in žuželke.

Zaradi dramatičnih poginov ptic ter žuželk v zadnjih letih in desetletjih je to izredno pomembno, saj se je število ptic, ki živijo v gozdu, v zadnjih 40 letih zmanjšalo za eno petino, kljub večjim površinam gozdov, kar dokazuje študija.

Drevesne dupline so vitalni mikrohabitatske v gozdnem ekosistemu, kjer je na voljo možnost gnezdenja in umika za različne vrste ptic in male sesalce. A ker naši gozdovi niso naravni gozdovi, temveč gozdne kulture, drevesnih duplin skorajda ni, saj stara drevesa, ki že razpadajo, odstranijo iz sestojev.

»Poleg tega se število živali, ki prispevajo k nastanku takih drevesnih duplin, zaradi gozdarske politike zmanjšuje,« piše dr. Nina Krüger, odgovorna urednica revije Ptice, in se sklicuje na znanstvene

raziskave. Pomanjkanje takih drevesnih duplin morda neposredno vpliva na število in raznolikost ptic ter drugih živali, povezanih z njihovo prisotnostjo.

Raziskovalna skupina iz univerze v Oxfordu je dokumentirala gozdove nacionalnega parka Bialowieza na Poljskem. Tam ima veliko dreves sledi lupljenja velikih rastlinojedcev. Skozi naknadne procese razgradnje se ustvarjajo drevesne dupline, ki služijo priložnosti za gnezdenje ptic. Posledično je v njih, v nasprotju s čisto gojenimi gozdovi, veliko vrst ptic, ki gnezdiijo v duplinah.

V gozdovih nacionalnega parka Bialowieza na Poljskem se sestava vrst ptic, ki gnezdiijo v votlinah, razlikuje od sestave v gojenih gozdovih, in je še vedno večinoma prvobitna.

Raziskovalna skupina pod vodstvom britanskega ornitologa dr. Richarda Broughtona z Univerze v Oxfordu je tam dokumentirala veliko dreves z različno starimi sledmi luščenja.

Še posebej pozimi in spomladi, ko je rastlinske hrane malo, veliki rastlinojedci luščijo lubje z drevesa v obliki trakov. Na teh mestih luščenja nastajajo zaradi posledičnih naknadnih razgradenj drevesne dupline. Tudi pri guljenju dlakave kože na koncih letnega prirastka rogovja lahko nastajajo takšne podolgovate vdolbine in s tem novi mikro življenjski prostori. Vrste ptic, ki gnezdiijo v votlinah, kot so modre sinice, velike sinice, močvirske sinice, ovratnice, muharice, taščice in celo kosi, imajo raje takšne podolgovate reže v lubju in lesu kot pa gnezdišča.

Primerjalne raziskave kažejo: v Veliki Britaniji, kjer velikih rastlinojedcev praktično ni več, je te podolgovate vdolbine težko najti.

Obnova gozdov: jeleni sadijo drevesa
Velike rastlinojede živali, kot sta jelen in srna, so del naše biotske raznovrstnosti in so nepogrešljive za njeno ohranjanje. Ne le, da ustvarjajo habitate za ptice, ampak s svojim selitvenim gibanjem tudi širijo rastlinska semena. Na ta način prispevajo k naravnemu pomlajevanju gozda in k biotski raznovrstnosti.

Na prehodih divjadi namreč zraste približno 30-krat več drevesnih sadik kot zunaj njih. To kažejo zvezne študije Raziskovalnega inštituta za gozdove, sneg in krajino, ki se nahaja v Švicarskem narodnem parku, kjer se od leta 1914 dalje lov ne izvaja. Kljub povečani populaciji jelenov je število dreves na 100 kvadratnih metrov in dreves, ki so prerasla objedanje, visokih nad 150 cm, močno naraslo.

Obnova in širitev gozda se zdita zaradi trenutne gostote jelenjadi v nacionalnem parku bolj spodbujana kot onemogočana. In: gozd je kljub relativno visoki gostoti jelenjadi v zadnjih nekaj desetletjih uspešno napredoval na nekdanje pašnike. To kažejo dolgoletne študije in primerjave s starimi fotografijami iz zraka.

Viri:

- **Dr. Nina Krüger: Hirsche schaffen Nistmöglichkeiten. V: Vögel 3/2023**
- **Richard K. Broughton et al: Do Large Herbivores Have an Important Role in Initiating Tree Cavities Used by Hole-Nesting Birds in European Forests? Acta Ornithologica 57(1), December 2022. <https://doi.org/10.3161/00016454AO2022.57.1.007>**
- **Vogelsterben in Europa: Zahl der Vögel in Europa stark zurückgegangen. ZEIT online, 15. 5. 2023**
- **Dr. Hans Hertel: Über Sinn und Unsinn des Jagens. V: The Journal of Natural Science 5/20**

RASTLINAM SEM VZEL ŽIVLJENJE, A VRNIL - KAJ?

Besedilo **Moris Hobljaj, dipl. sociolog in teolog**

Znanost pravi: rastline so kot živali, bakterije in glive živi organizmi. Življenjsko energijo dobivajo iz svetlobne energije s fotosintezo, ki prihaja od sonca. Rastline so za ljudi in živali hrana, zdravila in streha nad glavo. Pomen rastlin za življenje ljudi je **Wolfgang Armbruster** izrazil z naslednjimi verzi:

Od ene rastline sem vzel les za svojo mizo.
Vzel sem tudi tram, ki nosi streho.
Od rastlin sem vzel kruh, ki me hrani,
pivo in vino, sladkor, sokove, kaše.
Prav tako sem vzel zelenilo, vonj.
Rumenilo nebeških ključev – neskončnost barv.
Nisem vzel tudi zraka, ki ga diham?
Ni moja mati vzela še več, ko je odklanjala vročino in
blažila bolečine?
Rastlinam sem vzel življenje. A kaj sem jim vrnil?
Kako jim izreči zahvalo?

TEMELJI DANAŠNJEGA RAZISKOVANJA RASTLIN V ZNANOSTI SO IZKUŠNJE NAŠIH PREDNIKOV

Če pogledamo v zgodovino ljudi na Zemlji, ni potrebno dvomiti, da so naši predniki, predvsem ženske, zagotovo imeli sposobnosti, neke vrste intuicijo, s katero so instinktivno, bolj rečeno inspirativno znali razlikovati zdravilne rastline in rastline za hrano. Posebej pomembno je vedeti, da je človeštvo večinoma prišlo do znanja okrog rastlinske hrane in zdravilnosti z opazovanjem živali, ki prepoznavajo rastline za hrano in zdravljenje. Izkušnje živali v iskanju rastlin za hrano in zdravljenje so torej postale osnova proučevanja rastlinskih zdravil in hrane. Kljub temu znanju velika večina ljudi v svojem življenju ne bo ali ni sposobna spoznati, da je narava ta, ki zdravi, in se zaradi tega do nje obnaša skrajno destruktivno.

KAJ SO PRAVZAPRAV ZDRAVILA, KI JIH DOBIMO IZ RASTLIN?

Zdravila so energije svetlobe, ki komunicirajo s podobno ali celo isto klinično sliko. Če je komunikacijsko polje boleznin moteno, to lahko privede do neugodnih sprememb, ker enako deluje na enako, ker vse temelji na komunikaciji, na evoluciji in degeneraciji. Danes živimo v času popolne

degeneracije. Današnja raziskovalna medicina na primer ne priznava kozmično-naravnih zakonov, ki regulirajo nastanek in vzdrževanje življenja. Rezultat te usmeritve sta degeneracija in uničevanje življenja na planetu Zemlja. Spoštovanje naravnih zakonov ali, kot nekateri to imenujejo, volje Boga-Stvaritelja poteka v nekomunikaciji z neizpodbitnim in nespremenljivim življenjskim zakonom. Nespoštovanje teh zakonitosti usmerja človeka na pot degeneracije, katere cilj je uničenje celotnega življenja na Zemlji, z drugimi besedami, uničenje vseh materialnih oblik, kar je posledica nespoštovanja zakonitosti z degradiranjem energij svetlobe – Stvaritelja.

KAJ JE ENERGIJA SVETLOBE, KI VZDRŽUJE ŽIVLJENJE V MATERIJI?

Vse je komunikacija, v kateri ležijo prehodi – navzgor, v višje ravni zavesti, v evolucijo, ali navzdol, v nižje, v degeneracijo, v komunikacijske ravni, imenovane tudi komunikacijska polja. Človeštvu je poznano, da, ne glede na to, kje živimo, v mestu, zaselku ali na vasi, vse temelji na komunikaciji, na evoluciji ali degeneraciji. Skozi komunikacijo, skozi evolucijo ali degeneracijo, vsak človek odreja smer svojega življenja na Zemlji. Enako velja za našo bolezen, naše trpljenje in umiranje, vključno s smrtjo. Ne glede na to, na kateri ravni zavesti se nahaja duša, človeško bitje je v komunikaciji, ki ga vodi, odvisno od njegove odločitve, po poti evolucije ali degeneracije. Torej vse, kar vidimo ali ne vidimo – vse živi skozi komunikacijo. Nič ne obstaja, kar ne bi bilo del vseobsegajoče komunikacije. Glede tega védenja bi morali imeti v zavesti, da se rastlinskega sveta ne da negirati, še manj se do njega obnašati, kot da je zunaj te vseobsegajoče komunikacijske mreže oz. izven življenja. Kozmični zakoni nas usmerjajo v zavest, da je vse komunikacija, da vse oddaja in sprejema in da enako privlači enako. Ali mi priznamo Boga Stvaritelja kot izvirnega arhitekta vsega vidnega in nevidnega ali ne – On je in ostaja edina in absolutna stvarnost življenja. Ne glede na to, na kateri ravni zavesti se nahaja duša ali človek, bi se morali zavedati, da obstaja komunikacija, ki rezultira glede na njegovo zavest, z evolucijo ali degeneracijo.

**Od ene rastline sem vzel
les za svojo mizo.**

Vzel sem tudi tram, ki nosi streho.

**Od rastlin sem vzel kruh, ki me hrani,
pivo in vino, sladkor, sokove, kaše.**

Prav tako sem vzel zelenilo, vonj.

**Rumenilo nebeških ključev –
neskončnost barv.**

Nisem vzel tudi zraka, ki ga diham?

**Ni moja mati vzela še več, ko je
odklanjala vročino in blažila bolečine?**

Rastlinam sem vzel življenje.

A kaj sem jim vrnil?

Kako jim izreči zahvalo?

Wolfgang Armbruster

Vse je življenje, vse je zavest, ki poseduje ustrezno raven. Obstajata vidna in nevidna komunikacija, v kateri smo vtakani z našimi opredelitvami.

SPREMEMBA KLIME JE VZROK ZA IZGINJANJE RASTLINSKIH IN ŽIVALSKIH VRST Z ZEMLJE

Kamorkoli pogledamo v svet, opažamo, da gre večina ljudi po poti degeneracije življenja. Ta je na Zemlji povzročila spremembo klime. Slednjo lahko imenujemo tudi t. i. udarci usode, ki nas bolj ali manj spodbujajo h globljemu razmišljanju, namreč k temu, kaj sedaj in kako naprej. Ali krenemo po poti evolucije ali degeneracije. Kaj je pravzaprav degeneracija?

Degeneracija je izguba védenja za kaj in kako. Kdo je pravzaprav človeštvo usmeril na pot degeneracije, bi bilo naslednje logično vprašanje za razmišljanje. Znanje o vesoljnih zakonitostih in svobodnem življenju iz Boga je človeštvu bolj ali manj znano. Kljub znanju o obstoju kozmičnih in naravnih zakonitosti so religiozni vodje, duhovništvo, skupaj z zemeljskimi oblastniki to znanje negirali in storili vse, da ga človeštvo ne prepozna. Slikovito rečeno, vladajoča avantgarda je dala ljudem preko oči prevezo, da bi lažje manipulirala z njimi v svojo korist. Hoteli so in še hočejo, da se duše po fizični smrti telesa ne vračajo v svoje začetno stanje, tja, od koder izvirajo. Življenje ljudi po kozmičnih zakonih za vladajočo avantgardo pomeni izgubo oblasti nad ljudmi in dušami oz. izgubo energije, s pomočjo katere živijo svoje življenje zunaj kozmičnega zakona v luksuzu in degeneraciji življenja.

DOMIŠLJAVOST IN NEZNANJE LJUDI STA ZA NARAVO KATASTROFALNA IN UNIČUJOČA

Bahavost in neznanje ljudi glede celotne narave, posebej glede rastlin in živali, sta brezmejna, deformirana in uničujoča. Sprememba klime in izginjanje živalskih in rastlinskih vrst bi nas morali spodbuditi in naučiti obnašanja do bližnjega in do celotne narave v smislu kozmičnih zakonitosti in se potem vrniti v Večno domovino, od koder izhajamo. Človek bi se moral zavedati, da so živali, rastline in minerali vtakani v veliko vseobsegajočo kozmično enost, da so torej del nas. Celotna narava je kot del kozmične enosti v svoji prasusubstanci, prasnovi, svetlobni eter. Slednji je finosnovna snov, svetlobna energija, iz katere so padla bitja s svojim obnašanjem zunaj zakonitosti povzročila nastanek materije – slikovito rečeno, agregatno stanje svetlobnega etra. Danes lahko fenomen spremembe klime in vse hitrejšega izumiranja rastlinskih in živalskih vrst zaključimo z ugotovitvijo: človeštvo je zaradi nespoštovanja kozmičnega zakona povzročilo najglobljo degeneracijo, namreč uničevanje platforme svojih življenjskih pogojev. No, do popolnega uničenja ne more priti, ker se energija

ne izgubi, temveč bo prišlo do preobrazbe celotnega materialnega kozmosa, kateremu pripada tudi Zemlja z življenjem na njej. Konec degeneracije materialne narave s strani človeka se je pričel s spremembo klime, t. j. pričelo se je že pred stoletji najavljeno vračanje materialnega sveta v njegovo prvobitno stanje.

STVARITELJ PREKO SVOJIH GLASNIKOV:

»USTVARIL BOM NOVO NEBO IN NOVO ZEMLJO.«

Znanost trdi: nobena energija se ne izgubi. To pomeni, da se samo spreminja ali ustvarja drugačne načine obstoja oz. kaže na to, da je na poti v svoje prvotno stanje, v svetlobni eter. Del ljudi se zaveda, v mislih, besedah in dejanjih, da so del kozmične enosti, in se temu primerno vedejo. Drugi del je prepričan, da to ni in se temu primerno obnaša, destruktivno do bližnjih in narave. Postavljanje sebe zunaj kozmičnih zakonitosti se opredeljuje za deformiranje in uničevanje življenjskih pogojev na Zemlji. S to opredelitvijo in življenjem zunaj kozmičnih zakonov sta planet Zemlja in življenje na njem privedena v stanje, s katerim se je začela sprememba klime. S spremembo klime ima človeštvo priložnost, da se vrne v kozmično zavest in se prepriča, da je Zemlja z vsem vidnim vesoljem na poti preobrazbe v finosnovno prvotno stanje, in to z objavljenimi besedami Stvaritelja preko njegovih glasnikov, prerokov: »Ustvaril bom novo nebo in novo Zemljo!«

KAKO JE V NAŠEM ČASU?

Današnji strokovnjaki, politiki in religiozni voditelji glasno razmišljajo, da bodo v bližnji prihodnosti stvari krenile na bolje. Kljub vidnim vsakodnevnim in nepredvidljivim katastrofalnim okolnostim akterji degeneracije postajajo vse glasnejši in agresivnejši nasproti tistim, ki ne mislijo, ne govorijo in ne živijo kot oni, ker želijo zadržati svoje kraljestvo s svojimi zvestimi podaniki, a to ni več mogoče. Preobrazba se je začela in ne bo ustavljena, dokler se ne izpolnijo besede Stvaritelja – »Ustvaril bom novo nebo in novo Zemljo«. Ko razumemo besede Stvaritelja o vračanju materialnega sveta v prvotno stanje, v kozmično enost, ki ji pripadamo tako ljudje kot živali, rastline in minerali, bomo razumeli, da izboljšanje življenjskih pogojev v obstoječem stanju sveta ne bo nastopilo. Nasprotno, da bi lahko nastalo nekaj novega, mora staro propasti. Ker so besede Stvaritelja »Naredil bom novo nebo in novo Zemljo« nespremenljive, toka preobrazbe materialnega kozmosa človek ne more preprečiti, mogoče malo upočasniti. Zdi se, da se kljub poznavanju plana Stvaritelja velik del zavedenega in slepega človeštva nadeja, da bo v tem in s tem svetom bolje, in ne opazi, da s tem prepričanjem, zavestjo in deli nadaljuje z degeneracijo na Zemlji – z uničevanjem svojih življenjskih pogojev. Ne vidijo, da je sedanji materialni svet na poti v preteklost, niti se ne sprašujejo, kje bodo takrat, ko ne bo več materialnega sveta.

BIGRADIL TUDI TI Z NAMI?

Prijatelji živali in narave!

Vsako dejanje ali sredstvo šteje. Bodisi nakup izdelkov ali storitev, članstvo, donacija ali prostovoljna pomoč pri številnih aktivnostih. Z doprinosom ohranjamo obstoječe aktivnosti in pomagamo, da skupaj dosežemo še več.

Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice – nevladna organizacija RS, ki deluje v javnem interesu na področju zaščite živali.

Sodeluj pri različnih aktivnostih: v pravni skupini varuhinje pravic živali – pravna zaščita živali; v medijski skupini – snemanje video prispevkov, oddaj za televizijo (kot novinar, bralec besedila, snemalec, montažer, urejevalec spletnih strani, socialnih omrežij itd.); v delovni skupini izdavanja revije – priprava prispevkov za revijo Osvoboditev živali, prevajanje tujih člankov o živalih itd.; sodelovanje na društvenih in drugih prireditvah – na stojnicah ob različnih aktivnostih za živali (ob dnevu živali, na shodih itd.); pomoč pri deljenju revije Osvoboditev živali – raznašanje revij v svoj kraj in njegovo okolico, v knjižnice ter v ekološke trgovine in veganske restavracije.

VČLANI SE V DRUŠTVO IN POMAGAJ ŽIVALIM.

- Donacije: prispevaj sredstva in pomagaj živalim.
- Nameni 1 % dohodnine.
- Prijavi zlorabo živali.

Z vašim doprinosom pomagajte, da se izboljšujeta položaja rejnih in prostoživečih živali v družbi in v naravi. Pomagajte, da izhaja revija Osvoboditev živali, ki je mnogim ljudem pomagala preiti na vegetarijanski in veganski način prehranjevanja. Pomagajte, da je društvo prisotno na raznih javnih prireditvah, kjer ima možnost informirati ljudi o bolj spoštljivem in odgovornem odnosu do narave in živali. Prispevate k delovanju skupine varuha pravic živali, ki si prizadeva za izboljšanje položaja živali na zakonodajnem področju, prispevate k nastajanju živalim prijaznih oddaj, posnetkov, dokumentarnih filmov ...

Vprašanja – kontakt:

INFO@OSVOBODITEVZIVALI.SI

Narava kliče na pomoč!

Prevod **BLANKA PREZELJ**
Freiheit für Tiere 2/2024

PETER BERTHOLD: KAJ ŠE LAHKO STORIMO – ZADNJA PRILOŽNOST ZA NAŠO UNIČENO ZEMLJO

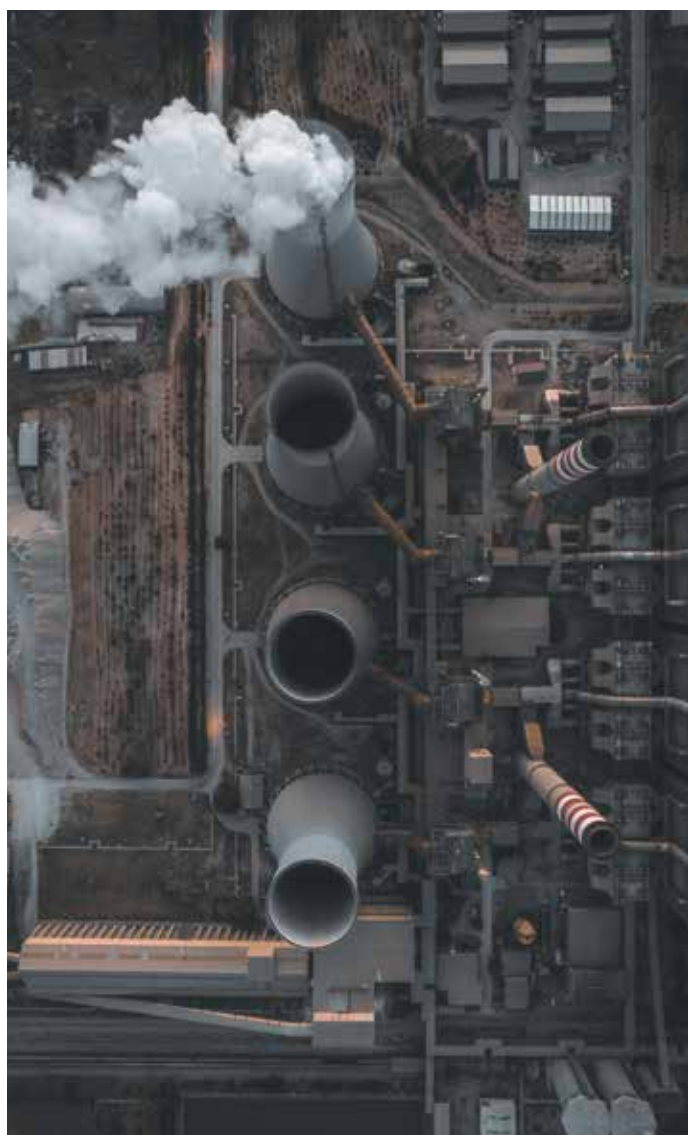
V svoji pretresljivi ilustrirani knjigi Krik Narave: Na pomoč! priznani ornitolog, ekolog in naravovarstvenik **prof. Peter Berthold** pojasnjuje, da je vse povezano, eno z drugim – in kaj lahko vsak posameznik prispeva k ohranjanju biotske raznolikosti.

»Mati narava ni več le poškodovana, ampak je hudo poškodovana,« pravi prof. Berthold. Medtem naša narava, da ostanemo slikoviti, že dolgo časa leži na intenzivnem oddelku in je v komi. Trpi za različnimi 'bolezni': onesnaženost zraka in pitne vode, odmiranje gozdov, dvig morske gladine, pretiran ribolov, poplave, ugrezanje gladine podtalnice, izsuševanje izvirov, dezertifikacija, širjenje mest in prometa, izumrtje vrst, podnebne katastrofe, begunski tokovi, lakota v svetu ... Že vsak pojem zase je dovolj dramatičen. Vsi skupaj pa ogrožajo našo prihodnost na tem planetu. A kljub temu se enako vedemo še naprej.

»Vse, kar je bilo do sedaj narejenega za okrevanje in stabilizacijo okolja, kar je za nas nujno potrebno, je absolutno premalo,« pojasnjuje priznani ekolog in naravovarstvenik. »Izboljšanja ni na vidiku in tako je – kar ni presenetljivo – Medvladni odbor za podnebne spremembe v svojem poročilu za leto 2022 poročal, da je približno polovici trenutno živečega človeštva zaradi podnebnih sprememb ogrožen njihov obstoj.«

»V prihodnosti bomo pri hitro napredujočem pomanjkanju vode v vročih in sušnih obdobjih potrebovali veliko skladišč vode,« pravi prof. Berthold. »Pri tem bo pridobilo na pomenu ustvarjanje vodnih biotopov z dvojno funkcijo, kot dobaviteljev vode in življenjskega prostora za rastline in živali.«

Profesor Berthold je prepričan, da bi šlo tudi drugače: »Z uvedbo neizogibnih ukrepov, kot so: popolnoma ekološko naravnano poljedelstvo,

prenehanje zapravljanja površin (prezidave namesto novogradenj), namesto principa 'porasta' se raje usmerimo v princip 'trajnosti', in še mnogo tega omogoča prenehanje uničevanja okolja, izumiranja vrst; na primer, Nemčija lahko v nekaj desetletjih zopet postane 'cvetoča dežela' – bogata z divjadjo, rastlinami – in predvsem dežela z resnično perspektivo za naslednje generacije.«
Seveda se EU, globalizacija, takoj odklonilno odzove na takšne zahteve svetovnega gospodarstva, pravi prof. Berthold, »ampak ravno zato.«

S temeljito reekologizacijo bi lahko spet nastal nekakšen 'otok blaženih', je prepričan mednarodno znani naravovarstvenik. Težava pa je, da je doslej le nekaj odstotkov prebivalstva razumelo ali doumelo, da v Nemčiji in po svetu že zdavnaj nimamo le okoljske 'krize', temveč je veliko huje: naše preživetje je ogroženo.

»Gotovo je trenutna globalna škoda vseh naših okoljskih območij od ogromnih površin zemlje, vodnih površin in atmosfere do uničenja celotne biosfere z vsemi njenimi rastlinami in živalmi največja škoda, kar jih je naša Zemlja kdajkoli doživela,« pravi Peter Berthold. »In to predstavlja globalno grožnjo za vse človeštvo, z razsežnostmi, kot jih še nismo videli. Ta scenarij apokalipse bi nam lahko dejansko odvzel pogum.«

USTVARJANJE RAJSKIH OTOKOV

A resignacija in obup nista rešitev. Tudi če ne bi mogli 'rešiti sveta': »Lahko bi hitro in enostavno množično gradili Noetove barke, v katerih bi se v 'oazah, ki jih je ustvarila človekova roka' ohranili neizmerni zakladi naše biosfere – dokler se ekološke razmere na Zemlji ne bi spet bistveno izboljšale.«
Barvita lepota skrivnostnega življenja v ribnikih, obvodnih gozdovih, sadovnjakih, živih mejah in naravnih vrtovih: kjerkoli damo naravi možnost za več divjine, hitro nastane vrstno bogastvo rastlin in na tisoče živih bitij, kot so metulji, kačji pastirji, divje čebele, dvoživke, žabe, ribe in ptice. Na primer, močvirski tulipan je izginil zaradi izsuševanja mokrišč in se v večjem številu pojavlja le v spodnjefrankovskem Sinntalu in na Labi okoli Hamburga. Lahko so ga ponovno naselili v 'Heinz Sielmann Weiher' ob Bodenskem jezeru. Z renaturacijo nastajajo 'oaze, ki so delo človeških rok'. In to se bo zagotovo zgodilo: »Bodisi bodo to novodobni ljudje, tako rekoč prvi pravi predstavniki Homo sapiensa, ki bodo dejansko uvideli ali – bolj verjetno – zaradi srednje močnih do večjih katastrof, ki nas potiskajo nazaj, in zaradi katerih bodo materi naravi končno pomagali, da se bo spet postavila na noge.«

Najboljši ukrep proti hitremu upadanju biotske

raznovrstnosti bi bila mreža biotopov po vsej Nemčiji. Zato je prof. Berthold prišel do koncepta 'Vsaki skupnosti svoj biotop', ki bi nastal skupaj s Fundacijo Heinza Sielmanna. Cilj je zveza biotopov na 10 do 15 odstotkih zvezne nemške površine v vseh občinah. Prototip je mreža biotopov Bodenskega jezera Fundacije Heinza Sielmanna, ki je bila ustanovljena leta 2004. Medtem je bilo na severnem območju Bodenskega jezera na novo ustvarjenih več kot 150 biotopov na več kot 50 lokacijah ali nadgrajenih že obstoječih. Raznolikost novonastalih ribnikov, mlak, mokrišč pa tudi travniških sadovnjakov in suhih travišč je neverjetna oživetev biotske raznovrstnosti divje rastočih rastlin in divjih živali. Na podlagi modela mreže biotopov so se v zadnjih letih okoli Bodenskega jezera pojavili dodatni združeni biotopi v sodelovanju s Fundacijo Heinz Sielmann: mreža biotopov Ravensburg, gozdni biotop Švabskih Alp, mreža biotopov severovzhodne Bavarske, okoli 16 hektarjev velik vlažen biotop na Leine pri Göttingenu in še mnogo drugih. Stroške biotopskih omrežij bodo s podporo zveznih držav, mest in skupnosti prek okoljskih združenj in fundacij nosili tudi zasebni donatorji in celo podjetja.

USTVARITE VELIKO NOETOVIH BARK

Blizu Würzburga je bila kmetijska krajina spremenjena v **Deželo miru**, ustvarjeno preko fundacije Gabriele: z ekološkim in miroljubnim kmetijstvom, vrnitvijo k tripoljskemu kmetovanju z ledino in cvetličnimi trakovi, veliko mrežo žive meje, zasaditvijo drevesnih otokov, renaturacijo gozdov, ribnikov in bazenov, namestitvijo nešteti gnezdišč in krmilnic za ptice in veverice: tako je nastal slikovit pokrajinski dragulj z bogastvom rastlinskih in živalskih vrst kot v petdesetih – »Raj!«, se veseli prof. Berthold.

»Če hočemo preživeti, mi, naši otroci in vnuki – če si želimo preživeti naslednja desetletja, obstaja le ena pot: nazaj k biotski raznovrstnosti v naravi in k raznolikosti pri gospodarjenju s kmetijskimi zemljišči,« piše zavzet ekolog in naravovarstvenik. Kajti samo velik bazen vrst zagotavlja preživetje rastlinske združbe in s tem nas. A žal – razen nekaterih pristopov – ni na vidiku nobene spremembe v razmišljanju ali ukrepanju.

Za dosego tega bodo verjetno potrebne katastrofe, da se bo izsililo preobrat, pravi prof. Berthold. A nekaj lahko ali bi morali takoj vsi storiti: uvesti 'Noetove barke' in postaviti 'oaze, ustvarjene s človeško roko' za reševanje čim več preostale narave.

KAJ LAHKO NAREDI VSAK OD NAS

Vsak posameznik se lahko zavzame za biotsko raznovrstnost in ustvari 'oaze, ki jih naredijo človeške roke': z oblikovanjem lastnega vrta kot

ribnikov, preko projektov v soseskah, z aktivno pomočjo v biotopih v regiji in seveda s finančno pomočjo pri projektih za naravo in živali. Bertholdova knjiga nam daje veliko dragocenih spodbud in navodil.

»Na Otokih sreče, s katerimi se že dandanes nekateri ukvarjajo in jih gradijo, lahko tudi marsikateri naš vnuk najde varno obalo – in zato bi morali še naprej graditi naše Noetove barke,« pravi prof. Berthold. Ti otoki biotske raznovrstnosti so lahko v prihodnosti osnova za prihodnje življenje – po katastrofah, ki jih je ustvaril človek. »V tolažbo nam je lahko, da človeštvo verjetno ne bo popolnoma izginilo z Zemlje.«

Na koncu svoje knjige prof. Peter Berthold v miselni igri opisuje svojo vizijo boljše prihodnosti: »Če bi bil nemški cesar, seveda opremljen z močnimi izvršilnimi pooblastili, bi obljubil svojim ljudem, da bodo čez nekaj desetletij spet živeli v cvetoči deželi – zeleni, pisani, polni cvetov, sadja, vsepovsod ponovna biotska raznovrstnost in predvsem trajnost, ki zagotavlja prihodnost ne le vnukom, ampak tudi pravnukom v dobri človeški skupnosti.« Vsakdo bi postavil rajski vrt in bi se, kot prej, v glavnem prehranjeval iz lastne grude.

Prof. Berthold pa pri svoji viziji nekaj zelo pomembnega zavrača: v rajskem vrtu bodo zagotovo gredice razne zelenjave in sadje. Toda, da bi tam redili živali zaradi »mleka, sira, mesa, jajc, kože, volne in podobno? Kajti zakola in prehranjevanja z živalmi nikakor ne gre združevati z 'Rajskim vrtom' ali vizijo Noetove barke, četudi so živali 'primerno' oskrbovane na lastnem zemljišču.«

Krik narave Na pomoč! se ne sliši in ne izvira le od divjih rož, dreves, metuljev, divjih čebel, ptic in žab, temveč tudi od milijonov govedi, prašičev, ovac, kokoši, gosi, ki morajo trpeti in umreti, ker ljudje jemo meso, mlečne izdelke in jajca in nosimo njihove kože. To je naravo uničujoči odnos, ki je sovražen do življenja, to je izkoriščanje ljudi in živali, ki je pripeljalo svet na rob, kjer stoji danes. Potreben je mirovni sporazum z naravo, z živalmi in med ljudmi.

Prof. dr. rer. nat. Peter Berthold (rojen 1939) je mednarodno priznani ornitolog, ekolog in naravovarstvenik. Deluje od leta 1955 na ptičjem observatoriju Radolfzell, danes je to Inštitut Maxa Plancka za vedenjsko biologijo; od leta 1998 do svoje upokojitve leta 2004 je bil njegov zaslužni direktor. Njegovo znanstveno delo obsega več kot 450 publikacij in je bilo večkrat odlikovano. Njegovi glavni deli s področja varstva narave sta uvedba mreže biotopov Bodenskega jezera in vsedržavna akcija 'Vsaka občina ima svoj biotop'.

raja za živali, s celoletnimi krmišči in gnezdilnicami za ptice, škatlami za netopirje in hoteli za žuželke, s sajenjem živih mej, travniških sadovnjakov in

VEGANSTVO KOT DEL AGENDE

Besedilo **DR. KATERINA VIDNER FERKOV**
Fotografija **Katerina Vidner Ferkov**

Pločevinka Coca-Cole je bila v 80-ih letih prejšnjega stoletja največji družinski okras v albanskih dnevnih sobah običajnih družin. Prazna pločevinka. Brez pijače. Razstavljena je bila na čipkastem prtičku kot objekt pravljíčne vrednosti nečesa, česar niso poznali.

Ravnokar prebiram izposojeno knjigo **Svobodna** pisateljice **Lee Ypi**. Roman opisuje tranzicijsko obdobje Albanije, države, ki je iz birokratsko-komunistične prešla v še bolj neusmiljeno fazo krvoločnega kapitalizma.

Danes je prazna pločevinka Coca-Cole tragični simbol propadlega potrošništva, zlaganega marketinga in opustošenja v naravi in na zdravju vseh, ki naivno verjamejo, da korporativni dobiček »prinaša srečo«, kakor obljubljuje zapeljivi oglasi na vsakem vogalu.

Coca-Cola je sinonim za agresivno propagando, ki ji je uspelo prodati zmes mehurčkov, sladkorja in kofeina za nepredstavljive vsote denarja. Uspeh pločevinke je propaganda, ki jo je Hollywood očital komunizmu, da bi predstavil kapitalistično potrošnjo kot vrhunec demokracije. Še vedno je propaganda tista, ki na različne načine vodi čustva ljudi, in ne tehten ter poglobljen razmislek.

OD ALBANIJE DO AGENDE

Internet prinaša nepredstavljivo moč delitve informacij in s tem tudi komunikacije med ljudmi, obveščanja, hkrati pa tudi variacije novih možnosti nenehne propagande. Ker so številni ljudje na spletu začeli opozarjati na načrte korporacij, uničevanje okolja, na potrebo po drugačnem življenju, ki ni zgolj otopelo potrošništvo, se je denar propagande preusmeril na lažne alternativne medije. Večina javnosti je naveličana sladkobnih reklam na televiziji, zato so korporacije prešle na financiranje na videz drznih »influencerjev«, ki snemajo vsak premik svojega življenja. Postali so sodobni pridigarji propagande, ki razkazujejo vsebino svojih krožnikov, svoje spodnje perilo in svoje odnose.

Vsaj petina prebivalstva se zaveda, da kroji »trende« tisti, ki ima na računu milijone. Kajti ta lahko naroči raziskavo, ki bo potrdila naročeno, najsi gre za farmacijo, politiko, prehrano ... Tipičen primer lažne prehranske propagande je bila popularizacija margarine iz visoko predelanih maščob.

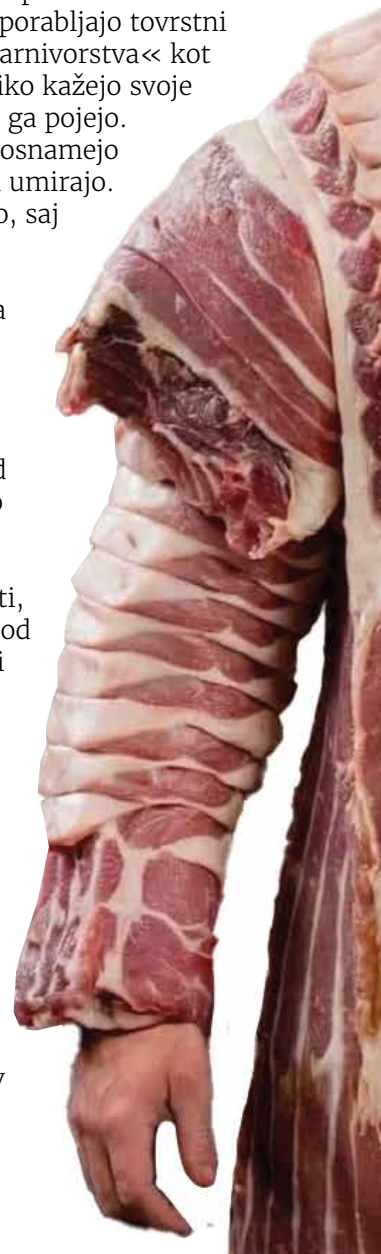
Zdaj različni »influencerji« kričijo (dobesedno): »Zlagali so se vam glede margarine, pojejte celega prašiča in cveteli boste v zdravju in sreči!«

Če mislite, da je ta izjava laž, se motite. Prazno pločevinko Coca-Cole je na oltarju zamenjalo »karnivorstvo« - prehranjevanje izključno z živalskim mesom in maščobo ter jajci pa morda nekaj zelenjave in sadja.

Ker so korporacije hitro ugotovile, da ljudje posnemajo »influencerje« na družbenih omrežjih, ki z velikim patosom razglašajo očitno, kot je pohod umetne inteligence in razpad vrednot, uporabljajo tovrstni lažni »upor« za ustoličenje »karnivorstva« kot »opolnomočenje« ljudi. Na veliko kažejo svoje mišice in na kilograme mesa, ki ga pojejo. Nikoli pa ti »influencerji« ne posnamejo krikov in krvi živali, ki v mukah umirajo. Pa tudi to je po njihovem vredno, saj shušajo in dobijo mišice.

»Karnivorstvo«, »paleo« dieta in podobni trendi so izkrivljena influencerska predstava o »prvinskem prehranjevanju«. Prehranjevanje v naravi vedno daje prednost nabiralništvu pred lovom. Staroselska ljudstva niso iztrebljala živalskih vrst, niso se norčevala iz mesa in bila so duhovno povsem predana zavesti, da je vsak njihov korak odvisen od tega, ali bodo preživeli naslednji dan.

Na drugi strani imamo visoko tehnološko Agendo 2030, ki naznanja ekološko zmernost, digitalizacijo, pravičnost in podnebno varnost. Vendar je do zdaj razočarala javnost s političnimi in gospodarskimi elitami, ki z zasebnimi letali v razkošnih hotelih ugotavljajo, da bi »ljudstvo« moralo jesti žuželke in ličinke »za ohranitev narave«. Nagnusnost je očitna in provokativna. Odziv večine

javnosti na to je, da je »zrezek človekova pravica«.

Veganstvo je tako iz duhovno-etične usmeritve degradirano in ožigosano za enako krivičen del Agende 2030 kot čipiranje, ki želi »ljudstvu« odvzeti zrezek in podtakniti ščurke. Kakor v primeru groteskne Coca-Cole na oltarju družinske dnevne sobe je tudi tu nerazumevanje prehrane plod politično čustvene manipulacije.

»Antropolog **Richard Lee** navaja, da ljudstvo !Kung tako imenovanih 'Bušmanov' v Južni Afriki dobi dve tretjini svojih kalorij iz rastlin. Niso izjema. Ko je primerjal osemindeset (58) podobnih ljudstev z vsega sveta, je ugotovil, da jih polovica dobi večino svojih kalorij iz

rastlinske hrane; nadaljnjih osemnajst pa se jih večinoma zanaša na ribolov. Le enajst – manj kot petina – se jih je zanašalo na lov kot glavni način preživetja, vsi razen enega pa so bili omejeni na najvišje ali najnižje zemljepisne širine.« (Vir: <https://www.newyorker.com/magazine/2023/10/02/is-an-all-meat-diet-what-nature-intended>)

V naravi človeka ni, da bi se veselil smrti jelena, srne, krave, zajca, ribe, ptice ... Ugašanje svetlobe v očeh živega bitja je žalosten trenutek. Četudi nima oči, je pohojen metulj, namesto da leta nad cveticami, nekaj, kar nas ne razveseli. Razumljivo je, da metulji umrejo, tako kot ljudje. Kakor je razumljivo, da številne skupine ljudi ne morejo preživeti brez lova ali ribolova, ker živijo skromno. Njihova povprečna življenjska doba je temu primerno zaradi naporenega življenja krajša. A primerjati se z njihovim načinom nabiralništva in lova sedeč za mobilnim telefonom je popačenje okoliščin in pomena. V takšnih okoljih tudi otroci kuhajo pri treh letih in se poročajo pri trinajstih, ker družina rabi dodatno osebo za lov. Kako je sploh možno primerjati njihov krožnik z našim?

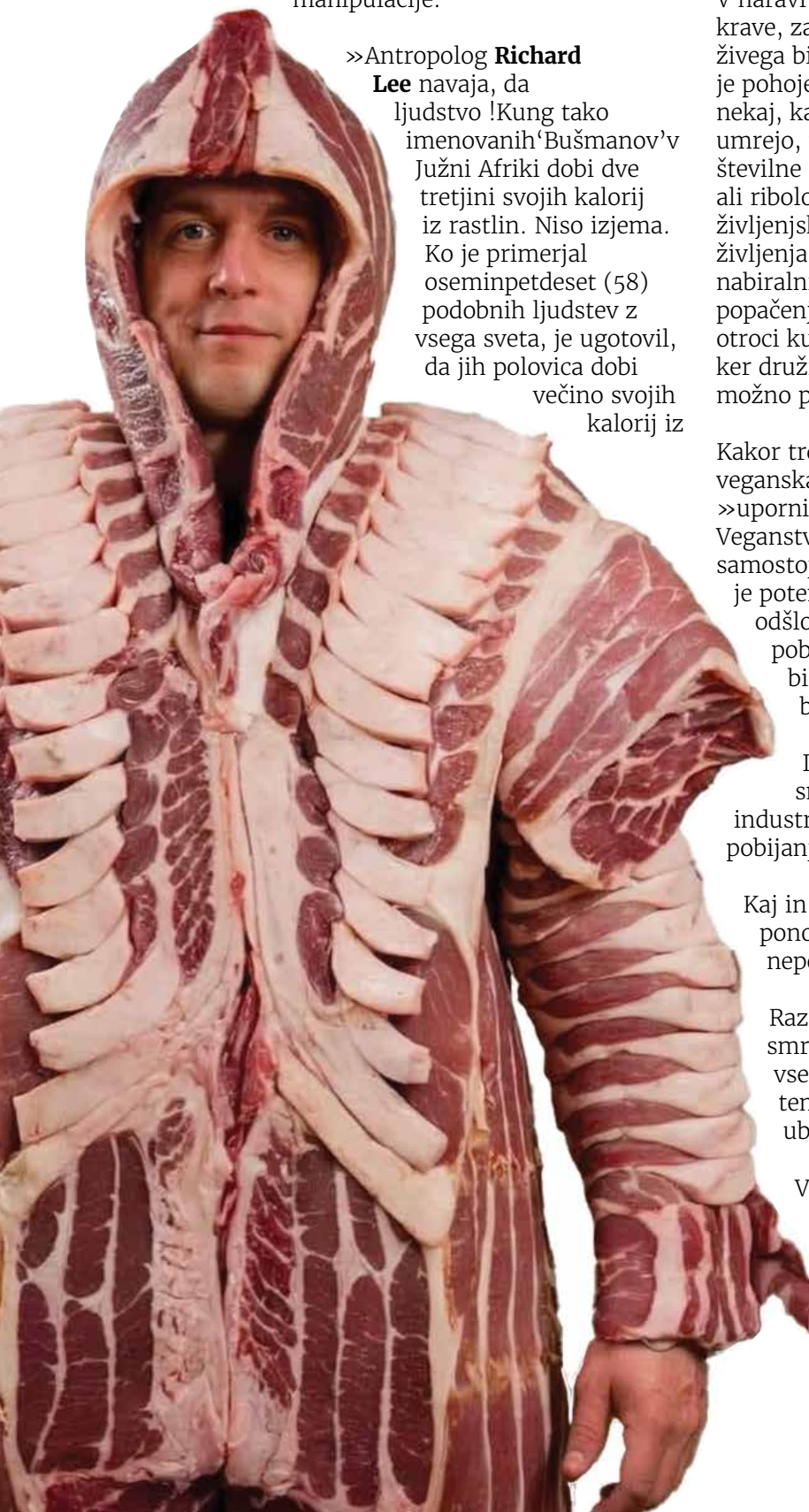
Kakor trdijo »karnivorski« influencerji, naj bi veganska prehrana zmanjšala »moškost« in »uporništvu« ljudi v primerjavi z nasilnimi oblastmi. Veganstvo naj bi »ljudstvu« oropalo možnosti boja in samostojnosti. Je možno biti bolj zavajajoč? Zakaj pa je potem na milijone moških v 1. in 2. svetovni vojni odšlo na fronto, da so se za interese blaznežev pobijali med seboj, pa vendarle zagotovo nihče ni bil vegan? (Morda kakšen Indijec, vpoklican v britansko vojsko).

Industrija smrti na bojnem polju, industrija smrti na poljih žit s smrtonosnimi pesticidi, industrija smrti na poljih bombaža, industrija smrti v pobijanju tisočev in milijonov živali.

Kaj in kdo vodi Agendo? In kaj je izgovor, da ponovno sežemo po koščku trupla, če naše neposredno življenje ni ogroženo?

Razumeti propagando je razumeti industrijo smrti. Agenda propagira spretno in zanesljivo z vsemi manipulativnimi koraki. Še vedno ostaja temeljno vprašanje: »Človek, ali je tvoj smisel ubijanje?«

Veganstvo je daleč od popolnega in je možno le, ko imamo na voljo dovolj raznovrstne hrane. Je privilegij in izbira, da zmanjšamo trpljenje, ko le lahko. Ne biti del mučenja in smrti, kaj je lahko več od tega?

KAKO VEMO, DA SMO ZDRAVI?

Besedilo JELENA DIMITRIJEVIČ

Ne glede na različne pristope, ki jih boste srečali na poti iskanja optimalne prehrane, je eno zagotovo: začeti je treba jesti polnovredno hrano z veliko vlaknin, antioksidantov in fitokemikalij. Hkrati je treba tudi izboljšati prebavo in presnovo ter pospešiti razstrupljanje telesa, da sploh lahko imamo koristi od kakovostnih živil, ki jih bomo vnašali za negovanje in pogon našega zemeljskega vozila.

KAKO VEMO, DA SMO ZDRAVI?

Redno opazovanje našega telesa in njegovega delovanja nam bo pokazalo, ali smo usmerjeni k zdravju ali stran od njega.

1. Blato iztrebljamo vsaj 1x do 2x na dan (prvo iztrebljanje pred 7. uro brez stimulatívnih pijač, kot je kava). Blato je dovolj kompaktno, kot klobasa, ni preveč mehko in ne preveč trdo, brez veliko sluzi, brez izrazitega vonja, iztrebljamo z lahkoto, nič ne ostane na toaletnem papirju, ko se obrišemo, barve so različni odtenki rjave (izjema je, ko jemo sadje ali zelenjavo močnih barv).
2. Urin je svetlo rumene barve, uriniramo 6x do 7x na dan, urin se ne peni, ni izrazitega vonja (razen, ko jemo specifično zelenjavo, kot so recimo šparglji).
3. Pot je nesmrdeč in zmeren.
4. Prebava hrane je optimalna, brez napenjanja, napihnjenosti, krčev.
5. Lakoto čutimo po prebavljenem obroku in ko telo resnično potrebuje gorivo.
6. Energija je zadostna, počutimo se sveži, vitalni in ni drastičnih nihanj.
7. Zbujamo se z lahkoto in brez budilke.
8. Dobro vidimo, slišimo, vohamo, tipamo.
9. Imunski sistem je močan, nismo pogosto prehlajeni.
10. Misli so umirjene, smo pozitivni in čutimo polnost in lahkotnost življenja.
11. Koža je sijoča, brez izpuščajev, mozoljev, rdečice.
12. Odsotnost bolezenskih simptomov.

SAMODIAGNOSTIKA

Preverjanje blata (vse, kar odstopa od normale, nakazuje na prebavne težave: mazavo, trdo, razpadajoče blato, blato izrazitega vonja, spremenjena barva blata, kri v blatu, blato na toaletnem papirju po opravljeni potrebi, če ne gremo vsak dan na blato, veliko sluzi v blatu ...).

Preverjanje urina (temen urin – premalo tekočine, moten – dehidracija, vnetje, venerične bolezni, ledvični kamni, diabetes, težave s prostato, vaginalna vnetja ...; barva – oranžna/zelena/modra – zdravila, določena hrana, bakterijska okužba; bela barva – presežek kalcija ali fosforja; vonj – po amonijaku – dehidracija, sladek – diabetes, neprijeten – bakterijska okužba; pogosto uriniranje – diabetes, težave s prostato, vnetje mehurja, oslavljen mehur, pretirano pitje kave ali alkohola; peneč urin – proteinuria, bolezni ledvic, poškodba ledvic ...).

Preverjanje kože – kakršnikoli izpuščaji, mozolji (vnetni procesi, presežki toksinov, hormonske spremembe, avtoimuna obolenja ...); posebna območja na obrazu, ki so mozoljasta ali s posebnimi izpuščaji; brazde na obrazu ...

Jezik – obloge na jeziku (vnetni procesi, toksini); odtisi na robu jezika – malabsorpcija, šibka vranica; drhteč jezik – zaskrbljenost, anksioznost, obremenjen živčni sistem; razbrazdan jezik – slaba absorpcija; brazda po celotni dolžini jezika – težave s hrbtenico in čustvena občutljivost; brazda po sredinskem delu jezika – težave z želodcem.

Nohti – vertikalne linije – malabsorpcija, slabša prebava, presežek toksinov; horizontalne linije – resnejša bolezenska stanja, vnetja, težave s ščitnico; bele pikice – pomanjkanje nekaterih nutrientov (cink, železo, kalcij ...); razcefrani nohti (ločene plasti) – kožne bolezni, psoriaza, dermatitis, ekcemi, težave s ščitnico, glivična infekcija, slaba cirkulacija, vnetni artritis; grizenje nohtov – anksioznost, pretirana

zaskrbljenost; valoviti nohti – anemija, lupus, psoriaza, lichen planus, Reynaud sindrom, travma; lunice na nohtih – če so prevelike, je prisotno vnetje v telesu, če so normalne velikosti, je to znak dobre prebave (na palcih je odlično, če so nekoliko manjše, ampak prisotne na vseh drugih nohtih); rdeča koža okrog nohtov – paraziti in nekatere bolezni, kot je lupus ali bolezni, povezane z vezivnim tkivom.

Spremljanje prebave – napenjanje, napihnjenost, krči, vetrovi, bolečina ali pekoč občutek v želodcu, teža v želodcu ...

Tudi pogosti glavoboli, prehladi, gripe, alergije, utrujenost, vnetja mehurja, vaginalna in glivična vnetja, menstrualne težave, občutljivost na določene snovi, slabša koncentracija, slabši spomin, otekanje telesa in zastajanje vode, odvečna telesna teža, nespečnost, povišan sladkor, holesterol, pritisk ... so znaki, da naše telo ne deluje optimalno.

AMA (toksini):

- neprebavljena hrana, ki je telo ne more uporabiti;
- absorbirane snovi, ki se ne porabijo;
- neprebavljena hrana, ki fermentira in gnije v črevesju;
- zastali izločki (blato, urin, znoj);
- nerazrešena čustva;
- krumi (paraziti, glivice, virusi, bakterije).

Znaki prisotnosti toksinov: nizka energija, občutek teže, nemir, pomanjkanje motivacije, slaba prebava, sluz v telesu, akumulacija izločkov, izguba okusa, nizek spolni nagon, vročina, neprijeten vonj telesa ali izločkov, avtoimune bolezni, obloge na jeziku in zadah (lahko je tudi povezan s tonzilarnimi kamni), mentalna konfuzija, slabše kognitivne funkcije, napihovanje, vetrovi, vnetja, boleči sklepi, visok nivo trigliceridov in holesterola, ateroskleroza, diabetes, povišan sladkor, revmatoizem, depresija, prisotnost helicobacter pylorija, kandidiaza, putika, alergije, žolčni in ledvični kamni, povišani jetrni encimi, glaukom, bakterijske infekcije, tumorji ...
Ko imamo nizek prebavni ogenj (agni), nastaja več toksinov, ki se kopičijo v telesu.

ENERGIJSKI UČINKI HRANE

Satvična hrana: večina sadja, zelenjave, stročnic (kaljena oblika), žit (kaljena oblika), semen, oreščkov, ingver, kumina, janež, kardamom, cimet, bazilika, kurkuma in koriander.

Radžastična hrana: pretirano poživilja. Sem spadajo česen, čebula, prava kava, pravi čaj, tobak, zelo začinjene, zelo grenke, slane, kisle jedi. Takšna hrana vzbuja strast in vznemirja duha. Tudi prečiščen sladkor, gazirane pijače in čokolada, kemično obdelana hrana in prigrizki spadajo v to vrsto prehrane. Satvična hrana, ki jo jemo na nepravilen način (med hojo ali če smo vznemirjeni), postane

radžastična. Radžastična hrana poveča poželenje, jezo, zavist, sebičnost, nasilje.

Tamastična hrana: je postana, pokvarjena, genetska, gnila hrana, hrana z zoprnim okusom, zažgana, pogreta. Sem spadajo tudi meso, ribe, jajca, mamila, alkohol, preveč kuhane, vnaprej pripravljene jedi, hrana s konzervansi, gobe, ki rastejo v temi, globoko zamrznjena in ocvrta hrana. Satvična hrana, ki je pojemo prevelike količine, postane tamastična. Tamastična hrana nas dela lene, topoglave, neučinkovite. Oropa nas visokih idealov, smotra in motivacije. Povzroča depresijo, nečiste, temne misli in bolezni.

80 % naše prehrane naj bi bila satvična hrana, če želimo vzdrževati dobro zdravje in počutje. Preostalih 20 % je lahko iz skupine radžastičnih rastlinskih živil ali res občasno nekaj tamastične rastlinske hrane. Ko izločimo živila živalskega izvora in se začnemo prehranjevati s polnovredno, predvsem bazično rastlinsko hrano, se znebimo tudi velikega deleža problematičnih živil.

KAKO NAS ZDRAVOJEDSTVO PODPIRA V SKRBI ZASE?

»Zdravojedstvo je prehranjevanje s celovito različno rastlinsko hrano čim bližje njenemu izvoru, kjer osrednje mesto pripada škrobni hrani, s čim manjšim vnosom maščob in predelanih enostavnih sladkorjev, pri čemer ohranjamo zdravo telesno težo. Takšna

definicija je ideološko nevtralna, pomensko popolna, konkretna in praktično uporabna. Ne zahteva nobene pozornosti na sestavine (ogljikovi hidrati, maščobe, beljakovine, vlaknine, minerali, vitamini, encimi ...), ampak daje poudarek celoviti hrani.

Poleg prehrane so pomembni tudi drugi dejavniki zdravja, ki jih opis zdravojedstva ne vsebuje: brez alkohola, kajenja, drog, telesna dejavnost, veliko gibanja na odprtem, sproščen (nestresen) način življenja, čisto okolje, neonesnažena voda itd. Ne pozabimo, da je sedanje prehranske prakse oblikovala prehranska industrija, ki ji je vseeno za naše zdravje. Naši predniki se niso nikoli tako prehranjevali, kot se prehranjujemo danes. Nikoli niso imeli toliko kroničnih bolezni, kot jih imamo zdaj, njihovo število pa eksponentno raste, skoraj vse pa imajo en vzrok – hrano. A farmacevtske medicine, ki še ne zna pozdraviti nobene kronične bolezni, ne zanima, kaj jemo. Res je, da živimo dalj časa, a smo čas zdravega življenja podaljšali zelo malo.

Če se iskreni in osvobojeni vseh navad in prepričan globoko zavedamo, da prehranske industrije ne zanima zdravje, zdravstvene industrije pa ne zanima prehrana, bo večina začela sama skrbeti za zdravo prehrano in zdrav življenjski slog. To v največji možni meri odloča o zdravju in trajanju kakovostnega življenja vsakega med nami.« (Ivan Soče)

KDAJ IN KOLIKOKRAT NA DAN JESTI?

Jemo, ko smo lačni. Pred tem pa je zelo pomembno, da se dobro hidriramo. Velikokrat se občutek lakote in žeje zamenjata in namesto, da bi najprej posegli po vodi, posegamo po hrani. Načeloma ne potrebujemo malic, ker želodec potrebuje počitek po prebavljanju hrane. Trije obroki na dan so dovolj, velikokrat zadoščata že dva. Nikoli ne jemo prepozno. Kosilo je največji obrok v dnevu. Večerje so zmeraj lahke. Ko nam telo sporoča, da potrebuje počitek od hrane, to obvezno upoštevamo (recimo, ko smo prehlajeni, uživamo lahko hrano, sadje, sveže stisnjene sokove, zelenjavne juhe, čaje, vodo). Če začutimo, da bi pojedli nekaj med obroki, naj je to večinoma lahka in lahko prebavljiva hrana.

Okvirna časovnica obrokov:

Zajtrk: med 7. in 9. uro

Kosilo: med 11. in 13. uro

Večerja: med 17. in 19. uro

SEZONSKO PREHRANJEVANJE

Na prehodu iz enega v drugi letni čas se po navadi spreminjajo tudi potrebe telesa. Recimo na prehodu iz poletja v jesen začnemo hrepeneti po toplih juhah in enolončnicah ter pojemo manj surove hrane, solat in sadja, ki hladi telo, kot so npr. lubenice. Upoštevanje ciklov narave in uživanje hrane, ki nam jo ponuja ob določenem letnem času, je ključnega pomena. Te zaznave so pogojene z zdravim prehranjevanjem in življenjem na splošno. Če tega ni, ne bo niti naravnih

impulzov, ki bi nas usmerjali v pravo smer. Vsak letni čas je zgodba zase. Čim bolj se mu prilagodimo, tem bolj zdravi bomo. Ženske moramo še posebej paziti na svoje mini cikle, saj vsak teden menstrualnega cikla predstavlja določen letni čas.

Tukaj je nekaj osnovnih napotkov za negovanje ženske narave skozi njeno cikličnost.

- **Od 1. do 7. dne (1. dan je začetek menstrualnega cikla) – ZIMA** (več OH, omega 3, železo, magnezij, cink, počitek, lahke vaje).
- **Od 8. do 14. dne – POMLAD** (več OH, kalčki, fermentirana živila, vitamin C, omega 3, B kompleks, cink, lahko intenzivnejše vaje, krepitev mišic v kombinaciji z jogo, več fokusa, idej, mentalnih aktivnosti).
- **Od 15. do 22. dne – POLETJE** (več rastlinskih beljakovin, vlaknine, hrana, bogata z beta karotenom, vaje za moč, počasi zaključevanje, spuščanje, postavljanje meja, red in disciplina, dihalne tehnike).
- **Od 23. do 28. dne – JESEN** (več rastlinskih beljakovin kot OH, topla hrana in čaji, še bolj se zmanjšuje intenzivnost, osredotočenost vase, negovanje jajčnikov in maternice, ledvic in mehurja, več meditacije in umirjanja).

KAJ NAS ŠE PODPIRA PRI ZDRAVJU?

Poleg zdrave in primerne prehrane ne smemo pozabiti na:

- pitje čiste in energizirane vode,
- ustrezno in redno gibanje,
- bivanje v naravi, na soncu ter pravilno in zadostno sončenje,
- kvalitetno in pravočasno spanje,
- počitek in regeneracijo,
- občasno pomoč telesu pri razstrupljanju,
- umirjanje,
- reševanje podzavestnih vzorcev,
- čustveno komunikacijo in izražanje,
- druženje in prijateljske odnose,
- igro in ustvarjalnost,
- ustvarjanje prijetnega in čistega bivalnega okolja,
- avtentičnost,
- samonegovanje.

Za več informacij, kako poskrbeti zase in se začeti prehranjevati optimalno, se lahko prijavite na osebno svetovanje **Trdni temelji** ali **Opolnomočenje** (vsi bralci revije Osvoboditev živali dobite 10-% popust na posamezno svetovanje).

.....
<https://www.skrb-zase.si/courses/osnovni-paket-trdni-temelji/>

<https://www.skrb-zase.si/courses/napredni-paket-opolnomočenje/>

PROSENO ZLATO

Besedilo **ALJA DIVJAK**

Ali ste vedeli, da je generalna skupščina OZN leto 2023 razglasila za mednarodno leto prosa? Proso namreč velja za odporno žito, ki pomaga blažiti lakoto v svetu in je človeštvu že večkrat v zgodovini omogočilo preživetje. Poleg tega, da je zdravo in pomembno živilo za prehranitev naraščajočega števila svetovnega prebivalstva, pomaga tudi pri ohranjanju biotske raznolikosti. Zaradi tega postaja danes njegova temeljna vloga čedalje pomembnejša, prav tako pa bo pomembna tudi v vse bolj negotovi prihodnosti.

Čeprav so v zadnjih letih na naših krožnikih pogosto druga žita, se kot odziv na podnebne izzive ponovno uveljavlja pomen starodavnih odpornih žit, kot je proso. Je poljščina, ki je bolj prilagojena na manj ugodne rastne razmere, kot so višje temperature in suša, ne potrebuje intenzivnega gnojenja, je odpornejša proti boleznim in škodljivcem ter ima kratko rastno dobo. Zato sejanje prosa pomembno prispeva k reševanju globalnih izzivov s področja pridelave hrane, ohranjanju etnološkega izročila in zagotavljanju zdrave hrane za ljudi.

Tudi v slovenskem kulturnem prostoru je bilo proso pomembna sestavina večtisočletnega razvoja poljedelstva. Arheologi so v naših krajih odkrili zoglenelo zrnje prosa iz prazgodovinskega in antičnega obdobja. Tudi Janez Vajkard Valvasor omenja proso kot hrano kmetov. Prosenka kaša je bila

vsakdanja jed predvsem na območju Gorenjske in v Prekmurju. Pri nas pa raste tudi slovenska avtohtona sorta navadnega prosa, imenovana sonček.

Priporočljivo je torej pogostejše vključevanje prosa v našo prehrano, saj poleg bogate hranilne sestave dobro vpliva tudi na prebavo ter odvajanje vode iz telesa, našim jedem pa daje prijeten okus, rahlost in lepo zlato-rumeno barvo. Uživamo ga lahko v obliki prosene kaše, zakuhe v juhah in jedeh na žlico ali pa kot prilogo namesto krompirja, riža ali ajdove kaše. Ker ne vsebuje glutena, je primerno tudi za ljudi s celiakijo.

Ste se že naveličali krompirja, riža in testenin? Poskusite popestriti svoj jedilnik z jedmi iz prosene kaše!

Če ste brez ideje, kako jo pripraviti, naj vam bodo pri tem v pomoč naslednji recepti. Dober tek!

Preden pa začnete s kuhanjem, še nasvet: priporočljivo je, da proseno kašo pred kuhanjem dobro speremo pod vročo vodo, da se speni. Tako odstranimo grenko maščobo z ovojnice. Če tega ne naredimo, ima lahko kuhana kaša nekoliko grenak okus, izpiranje pa pomaga tudi izboljšati splošno strukturo kuhanega prosa. Z namakanjem čez noč pa lahko čas kuhanja tudi skrajšamo.

PROSENI POLPETI

SESTAVINE

200 g prosene kaše
300 ml jušne osnove (npr. Veganka – Sapori)
1 grobo nariban korenček
1 drobno narezana čebula
1 jedilna žlica gorčice
2 jedilni žlici namaza iBi pur ali moke iz zrn rožičevca
1 čajna žlička paprike v prahu
1 čajna žlička kurkume v prahu
olje za peko

PRIPRAVA

Proseno kašo kuhamo 15 minut v dveh skodelicah zelenjavne juhe, nato jo odstavimo in pustimo v pokriti posodi 5 minut, da se lepo napne. Preostalo vodo odlijemo in kašo ohladimo. Vse ostale sestavine dodamo h kaši in dobro pregnetemo. Iz mase oblikujemo polpete in jih na obeh straneh popečemo. Poleg tekneto na primer dušeno zelje in gobova omaka.

TABULE SOLATA

SESTAVINE

200 g prosene kaše
2 skodelici jušne osnove (npr. Veganka – Sapori)
1 šopek peteršilja
1/4 šopka sveže mete
1 paprika
1 kumara
1 paradižnik
6 jedilnih žlic limoninega soka
4 jedilne žlice olja

PRIPRAVA

Proseno kašo kuhamo 15 minut v dveh skodelicah zelenjavne juhe, nato jo odstavimo in počakamo 5 minut, da se lepo napne. Preostalo vodo odlijemo in kašo ohladimo. Zelišča in zelenjavo operemo, posušimo in na drobno narežemo ter primešamo k proseni kaši. Začinimo z limoninim sokom, oljem, sipno začimbo Veganka in poprom.

PROSENI MÜSLI Z OREŠKI & SADJEM

SESTAVINE

4 jedilne žlice prosene kaše
po želji sladkor ali drugo sladilo
150 ml rastlinskega mleka
sadje po želji, npr. 1 jabolko ali 1 hruška
narezani oreški, npr. lešniki, orehi

PRIPRAVA

Proseno kašo skuhamo v vodi, nato jo odstavimo z ognja za 5 minut in po želji sladkamo. Sadje narežemo na koščke in damo v skodelico. Dodamo ohlajeno kašo in rastlinsko mleko ter okrasimo z oreški. Tekne toplo, ohlajeno ali hladno.

Obiščite blog na www.vege-dobro.com.

BIO PROSENA KAŠA

Sestavine: proso iz kontrolirane ekološke pridelave
Izdelek lahko vsebuje sledi glutena, volčjega boba in sezama.

Uporabno najmanj do
Hraniti na suhem in hladnem mestu.

Neto količina:

SI-EKO-002
Kmetijstvo Slovenija

Pakira: VEGE & DOBRO d.o.o.,
Ostrožno pri Ponikvi – del 26, 3232
Ponikva K 1960

Prosena kaša in drugi proizvodi Vege & Dobro so na voljo na kmetiji Vege&Dobro in v spletni trgovini www.vege-dobro.com, tel. 031681426

INFORMACIJE O LOVU, DEJSTVA IN OZADJE LOVA

Besedilo **MILENA TREFALT**

V zadnjih letih je lov vse pogostejša tema razprav. Mnogi ljudje spoznavajo, da imajo tudi živali pravico do življenja in da je ubijanje iz takih nagibov zelo nizkotno. Neštete znanstvene raziskave kažejo, da lov škoduje naravi in namerno ruši ekološko ravnovesje v gozdovih.

Že leta 2006 je naše društvo prevedlo in izdalo letak **Marca Buchtmanna** (Marc Buchtmann Dag Frommhold, Wilhelm-Raabe-Str. 16, 32105 Bad Salzuflen).

Navajamo nekaj zanimivih naslovov iz omenjenega letaka:

LOVCI PRISPEVAJO K NAZADOVANJU OGROŽENIH VRST

Naša kulturna krajina je neugodna za številne živali. Nekatero so na seznamu ogroženih vrst, še pred nekaj desetletji pa so bile pogoste in dobro znane prebivalke gozda in polja. Med najbolj znane vrste spadata poljski zajec in jerebica. Kljub temu skupnost lovcev vztrajno zavrača prepoved lova na te živali. Leto za letom ustrelijo preko 400.000 poljskih zajcev. Znanstveni izvedenci jim očitajo, da pobijejo dva- do štirikrat preveč živali, kot to njihov obstoj iz ekološkega vidika lahko prenese.

Vendar to še ni dovolj: da bi s sebe odvrgli sum, krivijo za upadanje ogroženih vrst naravne plenilce, predvsem lisice. To propagando izkoriščajo za brezobziren pregon teh lepih in inteligentnih živali: namesto da bi priznali pomembno vlogo lisice in kragulja v ekološki strukturi, predpostavljajo, da bo domnevno preveliko število teh plenilcev pokončalo zajca in jerebico.

LOV NA PLENILCE ŠKODUJE NARAVI

Biološke raziskave so dokazale, da zajcem, jerebicam in ostalim ogroženim živalim ne pomagamo z bojem proti njihovim plenilcem, ampak le z obnovo njihovega propadajočega življenjskega prostora. Tudi roparsko izkoriščanje s strani lovcev prispeva k izginjanju tega, kar je še ostalo. Zajci so celo odvisni

od lisic, saj so te prepočasne, da bi ujele zdrave zajce, zato vedno pobijejo slabotne in bolne živali in s tem preprečijo razširjanje kužnih bolezni. Če bi človek iztrebil lisice, za zajce ne bi bilo bolje, temveč slabše! Obstoj plenilcev je podvržen svoji lastni dinamiki, v katero človek ne bi smel posegati. S hitrim prilagajanjem razmnoževanja glede na izgube in temu ustrezno naravno ponudbo prostora in hrane za posameznika se izgube zaradi lova hitro izravnavajo; po drugi strani pa je nemogoče, da se lisice, kune in druge živali »pretirano širijo«, kot to lovci vedno znova zatrjujejo. Pogled na številke tistih regij, kjer plenilci niso preganjani, to nedvoumno potrjuje – dejstvo, ki ga priznani raziskovalci opisujejo z besedami »omejitev rojstev namesto masovne bede«.

Klevetne kampanje lovskih skupnosti proti lisicam, črnim vranam in drugim plenilcem služijo navsezadnje samo temu, da si ustvarjajo pogoje za njihovo preganjanje. Saj vendar nobenega zajca ali fazana, ki ga ujame plenilec, ne more več ustreliti lovec! In kot posebno ljubke živali so lisice in kune tako in tako iskan lovski plen.

LOV PLAŠI ŽIVALI

Lov je hud poseg v naravo in v življenje preganjanih živali. Zato ni čudno, da negativno vpliva na njihovo vedenje, jih plaši in oropa pomembnih vidikov njihovega skupnega socialnega življenja.

Dejansko skrajna plašnost mnogih živali nikakor ni naravna, pač pa jim je vsiljena z nenehnim lovskim ogrožanjem. Lisice so na lovskih področjih izredno plašne in nezaupljive, njihove sovrstnice na zaščiteneh ozemljih pa zlahka opazujemo – nič presenetljivega, če si predstavljamo, da je veliko živali le obstreljenih in lahko doživijo smrt in trpljenje svojih sovrstnic. Srne se zaradi močnega pritiska lova skrijejo v gozd, čeprav to ni njihov naravni življenjski prostor.

Prav gotovo bi se ljubitelji narave radi približali divji živali, ne da bi ta takoj zbežala. Te sanje se ne bodo uresničile, dokler se bo z njimi tako zlonamerno ravnalo, kot to sedaj počne lovska skupnost.

LOV – »LOVSKA PRAVIČNOST« JE PRETVEZA ZA ZVERINSKO MUČENJE

Kot lovci sami izjavljajo, jim je v veliko zadovoljstvo, da plenilce zgrabijo pred visoko prežo z mesom ali z urinom ustreljene goneče se samičke, kjer jih ustrelijo. Tako imenovana »lovska pravičnost« pa jim prepoveduje takšno ravnanje s srnami in jeleni. Prav tako malo pomislekov imajo pravični zelenosuknjičarji pri ubijanju mladih lisic, ki se igrajo pred brlogom, ali pri ubijanju plenilcev s starodavnimi pastmi.

Tudi drugi vidiki te nenapisane lovske »etike« povzročajo trpinčenje: tako se lahko ustrelijo ptice samo v letu, zajce samo v teku – da naj bi se jim omogočila možnost pobega. To otežuje zadetek in že milimetrski odmik zadostuje, da žival ni takoj mrtva, pač pa ji iz trebuha visi drobovje, ima raztrgano spolovilo ali čeljust. Živali so vsakoletno izpostavljene mukotrpnemu hiranju in krutemu umiranju zaradi lakote, žeje, izkrvavitve ali zastrupitve s svincem.

LOV JE KRUT

Lov pomeni ubijanje in ubijanje pomeni trpljenje. Kljub dejstvu, da lov neusmiljeno in nerazumno jemlje življenje čutečim in mislečim sobitjem, se to mučenje prizadetih živali nadaljuje. Pri lovu iz zasede pošljejo napadalnega lovskega psa v brlog, da prižene lisice pred puške čakajočih lovcev.

Ena od nalog psa je tudi, kot je v lovski knjigi zapisal Nußlein, da »zadavi« mlade lisice, ki so morebiti ostale v brlogu, in jih prinese ven. Odrasle lisice nazadnje zgrabijo z železnimi kleščami, jih močno pritisnejo ob tla in s palico brutalno ubijejo. Pogosto se lisica tudi bori s psom, kar ponavadi obema povzroči hude poškodbe.

Pri razširjenih pogonih in brakadah je nujno potrebno, da se preganjane živali ustrahuje z gonjači in psi, saj jih samo na tak način preženejo iz varnega zavetja. Posledica takšnih lovov so obstreljene živali: lovec z najštevilčnejšim plenom postane kralj lova in s tem je vsak od njih še bolj podžgan, da strelja tudi pod neugodnimi pogoji. Kot piše avtor Arnold, je pogled na spodsavajoče obstreljene zadnje noge zajca neizogiben pojav pri skupinskem lovu.

LOV – ŽIVALI IMAJO PRAVICE

Ljudje vse bolj spoznavajo, da živali niso stvari, ampak živa bitja, ki imajo pravice. Angleški filozof Jeremy Bentham (1789) je na predvečer francoske revolucije pravilno pripomnil, da je ni značilnosti, ki bi ljudi popolnoma ločila od živali. Zato ni nobene logične utemeljitve, da se ljudem priznava pravica do življenja, nedotakljivosti in svobode, živalim pa ne. Kjer imajo živa bitja enake interese, morajo biti enako obravnavana. Živali ne bi smeli izključiti iz naše morale samo zato, ker pripadajo drugi vrsti ali nimajo podobnih kompleksnih abstraktno-logičnih konceptov kot mi. Etično odločilna ni duševna zmožnost abstrakcije posameznika, njegova barva kože, pripadanje vrsti ali njegov spol, pač pa dejstvo, da ima to bitje čustva in voljo do življenja. Čas je, da se naša zakonodaja uskladi s tem spoznanjem.

LOV – PRAVICA DO LOVA JE KRIVIČNA

Dokler bodo lovci »svetovali« ministrstvom in uradom, se ne bodo sprejemale odločitve v prid naravi in prostoživečim živalim. Po lovskem zakonu nemške dežele Nordrhein-Westfalen je lovski svet sestavljen iz lovcev, kmetov in lastnikov gozdov – posvetovalni komite pristojne raziskovalne službe, prvotno sestavljen iz lovcev. Volk je tako postavljen za pastirja. Objektivnih informacij uradov in ministrstev torej ne gre pričakovati.

Zato je toliko pomembnejše, da javno izražamo zavračanje lova in se s tem zoperstavimo politikom. Dolgoročno tudi najbolj nezainteresirani posamezniki ne bodo več mogli ostajati gluhi za mnenje večine.

LOV – SKRAJNI ČAS JE ZA UKINITEV

Nešteto argumentov je proti lovu in zgoraj navedeni vidiki so le majhen izbor tega. Lov vznemirja živalski svet, škoduje ekološkemu sistemu, pospešuje objedanje in širjenje kužnih bolezni. Poleg tega so

lovci ožigosali določene živalske vrste, predvsem lisice in črne vrane. Da bi preusmerili lastno sokrivdo za ogrožanje vrst, so te probleme zvrnili na omenjene živali.

Naravi in živalim bi bilo brez lovcev neprimerno bolje. Nizozemci so z veljavo novega Zakona o varstvu narave naredili prvi pomemben korak. Najpogostejše tam živeče divje živali – lisice, jeleni, srne, jazbeci, kune in skorajda vse vrste ptic – so varovane pred lovskim zalezovanjem. V švicarskem kantonu Ženeva se je ljudstvo že leta 1975 odločilo za prepoved lova.

Po najnovejših anketah se je 80 % Nemcev izreklo proti lovu. Pomagajte, da se lov kot anahronizem sredi humane, živalim prijazne družbe končno prepove.

LOV – KAJ LAHKO VSAK POSAMEZNIK NAREDI PROTI NJEMU

– S prijatelji in znanci se pogovarjajte o lovu. Veliko

ljudi še vedno ne ve, kaj lov v resnici pomeni za živali in naravo.

– V publikacijah, ki lov propagirajo, se v rubriki Pisma bralcev izrazite proti tej dejavnosti.

– Prijavite vsako kršitev veljavnih zakonov in pravnih uredb (npr. streljanje v neposredni bližini naselja, ubijanje živali izven lovne dobe, lov pod vplivom alkohola itd.).

– Protestirajte proti lovskim razstavam in predvsem proti lovu prijaznim prireditvam v vrtcih in šolah.

– Če imate v lasti zemljiško ozemlje, na katerem se lovi, lahko po sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice od leta 1999 naprej zavrnete možnost oddaje tega zemljišča za namen lova.

– Ne podpirajte lova s kupovanjem mesa divjih živali, krzna, kož in kakršnihkoli trofej.

– V času lova se sprehajajte ali kolesarite po gozdu (predvsem ob svitu in mraku) in opazujte lovce. Naj vam utemeljijo svoje početje.

In še nekaj zanimivih razmišljanj o lovu znanih ljudi:

»Kjer živi en lovec, bi lahko živelo deset pastirjev, sto poljedelcev in tisoč vrtnarjev. Okrutnost do živali pri resnični izobrazbi in pravi učenosti preprosto ne more obstajati, kajti prav okrutnost je najrazpoznavnejša pregreha nizkotnega in neplemenitega ljudstva.«

Alexander von Humboldt

»Lov je vedno neke vrste vojna!«

Johann Wolfgang von Goethe

»Lov je eno izmed najzanesljivejših sredstev, kako ljudem ubiti občutke do sosteraritev.«

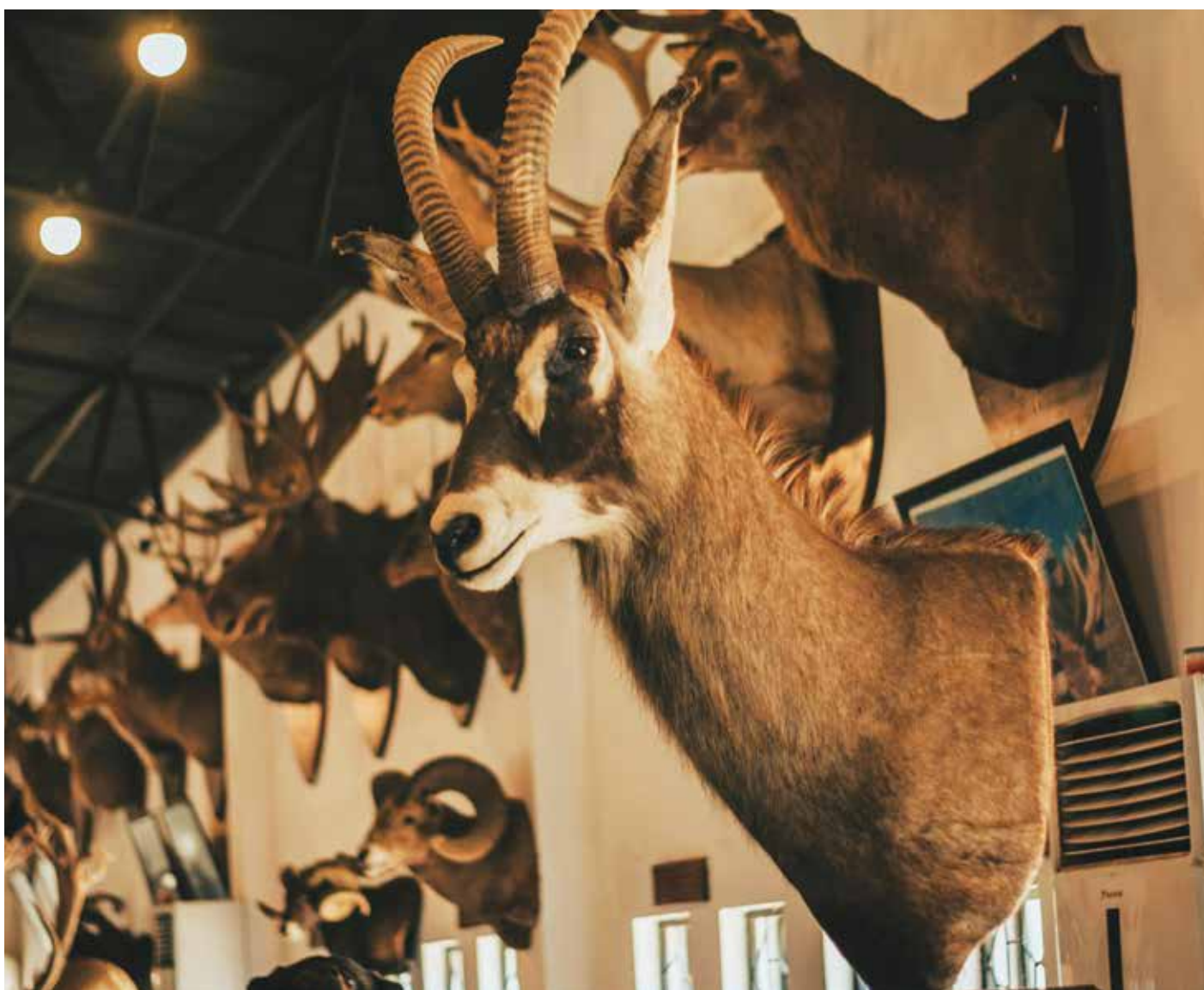
Voltaire,
francoski pisatelj in filozof

»Nikoli nisem razumel, kako je lahko ljudem streljanje živali v zadovoljstvo.«

Bernhard Grzimek,
snemalec filmov o živalih

»Veličina in moralni napredek naroda se merita z njegovim odnosom do živali.«

Mahatma Gandhi

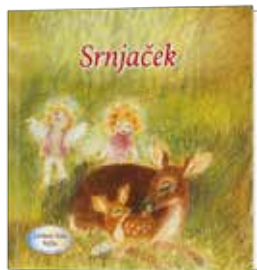
Liobani šola Sofija

za majhne in velike

Knjige za otroke, starše in spremljevalce
in za vse ljudi, ki so ostali mladi.

Liobani, angelsko bitje nebes, pripoveduje o življenju stvarstva, o živalih in bitjih narave ter daje praktične napotke za starše, ki pomagajo voditi otroke v življenje v enosti z naravo in njihovimi bližnjimi. Otroke uči o tem, kako lepo je živeti v miru z vsemi ljudmi, vsemi živalmi in vsemi rastlinami. Ne glede na to, ali smo veliki ali majhni, nam srce utripa od veselja, ko poslušamo razlage ali zgodbe, ki nam razkrivajo, kaj se dogaja v vidnem svetu in predvsem v svetu, ki je našim očem neviden.

Tudi vile in palčki so pomočniki narave. Pripoved o srnjačku nam pokaže, kako sta vila Gaja in palček Hani rešila srnjačka, ki si je zlomil nogico, ko je iz strahu bežal pred strelom. Ob tem izvemo tudi, kako so duh zraka, duh ognja in dobrota človeka pomagali pri akciji reševanja.

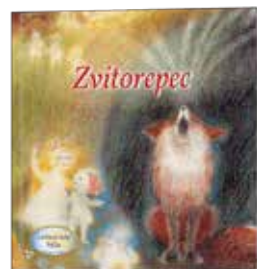
Taščica ne more več leteti! Kaj storiti? Kdo lahko pomaga? Pripoved Liobani iz življenja živali, vil in palčkov, nevidnih pomočnikov narave.

Si že kdaj slišal o duhovih ognja? V tej knjižici nam Liobani pripoveduje, kakšni so duhovi ognja, kaj delajo in kakšne naloge imajo v naravi in celo to, kako lahko nam ljudem pomagajo, če smo za to odprti.

Ko gremo ljudje na sprehod v gozd, nas nevidno spremljajo bitja narave, ki nam veliko pomagajo. Ljudem lahko pomagajo celo v stiski, in to z enostavnimi sredstvi. Beri o vili Zanesljivi ali naj ti pripovedujejo!

Bitje iz gozda pripoveduje dogodivščine lisjaka, ki si je upal iti predaleč iz svojega rezervata in so ga zaprli v skedenj kmetije. Toda bitja narave so tu, čeprav nevidna, so vedno pripravljena pomagati. Njihova akcija reševanja je enkratna!

Knjižice Liobani-šola Sofija lahko naročite pri: Gabriele-Založba Beseda
Ostrožno pri Ponikvi – del 26, 3232 Ponikva
Cena ene knjižice: 3,90 €
Tel. 059 016 735
www.gabriele-zalozba.com

Gabriele
Založba Beseda

PRAVLJICA

Besedilo **IRIS LAVRIČ, ZALA LAVRIČ, SIMONA LAVRIČ, ALEŠ LAVRIČ**
Fotografije **ARHIV V PRAVLJICI**

Naše zatočišče v Pravljici je kraj, kjer se sanje o boljšem svetu za živali uresničujejo. Vse se je začelo v sanjah in s sanjami. V spanju in v budnem stanju. Že kot zelo majhna sva Iris in Aleš sanjala eden drugega, sanjala sva veliko kmetijo in veliko družino. Ja, sanjala sva veliko in to po zaslugi pravljic. Poslušala sva jih in jih prebirala, kot zdaj najini otroci. Razlik med pravljico in 'svetom' skoraj ni bilo. Možno je bilo vse. In sedaj je spet ...

Vmes sva se še mnogo naučila, ogromno izkusila, padala in spet vstajala. Mnogokrat ni bilo lahko, a to ne pomeni, da ni bilo prav. In za tem, kar je prav, se trudiva stati.

Po zelo dolgem času se nama je pridružilo pet otrok, vsak po svoje in vsak s svojimi nauki. Z namenom in lekcijami so k nam začele prihajati (in še prihajajo) tudi živali. Najprej s prošnjo za pomoč – za rešitev, za hrano, za varen in svoboden dom, za prijazno roko in sočutno dušo. Sedaj so nezamenljivi del naše družine, naše Pravljice.

Zdaj vsi skupaj prispevamo vsak svoj kamenček v mozaiku **prve izobraževalne kmetije miru za rejne živali v Sloveniji, v Pravljici.**

Tukaj smo ustvarili varno zavetje za živali, ki so doživele težke trenutke, a so v našem objemu našle mir, ljubezen in drugo priložnost za srečno življenje. Vsaka žival pri nas ima svojo zgodbo – zgodbo o pogumu, preživetju in upanju. Krave, ki so bile nekoč privezane, zdaj prosto tekajo po travnikih. Koze, konji, pujsi, osliček, goski, kokoši, zajčki, želve, kužki, muce zdaj uživajo v svobodi in brezskrbnih dneh, obdani z ljubeznijo in skrbjo.

Pomembno je vedeti, da živali, ki so pri nas, niso bile inšpekcijsko odvzete, zato za njih ne prejemamo nobenih sredstev od države. Rešili so jih posamezniki, ki so se na lastno pobudo dogovorili za njihov odkup z namenom, da jim zagotovijo boljše življenje. Te živali so pogosto živele v neprimernem okolju, bile zanemarjene, iztrošene, zlorabljene, odvečne ali pa so po dolgem izkoriščanju čakale na neizbežen konec. Nekatere živali so pripeljali posamezniki, ki so jih

PRAVLJICA

vabi

Obiščete nas lahko vsako prvo nedeljo v mesecu ob 15. uri, brez predhodne najave.

Vstop je prost, dobrodošli so prostovoljni prispevki. Pridite vremenu primerno oblečeni in obuti, kužki in drugi domači ljubljenci pa naj počakajo doma.

sami rešili, a zanje niso mogli več skrbeti – bodisi zaradi pomanjkanja prostora bodisi zaradi prevelikega bremena. Pri nas so te živali našle svoj mir in čas, ki ga potrebujejo, da se ponovno naučijo zaupati človeku. Nekatere potrebujejo mesece, druge celo leta, da se popolnoma rehabilitirajo.

Le skupaj z vami lahko na mirovni kmetiji V pravljici rejnim živalim še naprej nudimo topel, varen in svoboden dom. Trenutno je tako z nami na kmetiji preko 50 rešenih duš.

Žal stroški oskrbe, hrane, vode in zdravlil presegajo naše zmožnosti. Pomoči potrebne živali pa dnevno 'trkajo' na naša vrata.

Živali niso ničesar krive. Kriv je človek, ki je sposoben biti tako krut, da jih zanemarja ali rani. A kljub temu se te neverjetne živali trudijo znova zaupati in pokazati svojo ljubezen.

V naši čredi najdete oslička, koze in konje, ki se skupaj pasejo po pašnikih. Različne živali, ki po teoriji ne bi mogle sobivati, pri nas mirno sobivajo. Imajo dovolj prostora za umik, ko to potrebujejo, in družbo, ko si jo zaželijo.

V Pravljici verjamemo, da so vsa bitja vredna spoštovanja in sočutja. Naša vrata so odprta vsem, ki želijo začutiti mir in toplino, neposreden stik z naravo in živalmi.

Da lahko ta stik začutite tudi vi, ponujamo praznovanja rojstnih dni, poletne taborne za otroke, šole v naravi, izlete za šole, vrtce in druge skupine, team buildinge in še druge aktivnosti, ki jih lahko spremljate na našem FB profilu.

V Pravljici lahko zdaj vsak najde zase tisto, kar potrebuje, na način, ki je zanj najbolj primeren: sprostitev, spoznanje, navdih in moč za akcijo. Pridite in se nam pridružite na poti življenja, da boste spet našli svojo pravljico, ki jo je vredno živeti.

Vsak obiskovalec, prostovoljec in donator je del te čudovite pravljice, ki jo skupaj pišemo.

MICKA SREČA KOKOŠKO

Odlkomek zgodbe Micka išče srečo

Besedilo **GREGOR VRHOVNIK**
Ilustracija **NATAŠA BORENOVIČ**

Predstavljamo vam eno od zgodbic iz knjige Micka išče srečo avtorja Gregorja Vrhovnika, katerega intervju v dveh delih si lahko preberete v prejšnjih številkah naše revije. Knjiga Micka išče srečo prinaša ozaveščanje o sobivanju živali in ljudi, razvoj empatije in sočutja pri otrocih ter navdih za skupno prebiranje v družini in pogovore o vrednotah, kot so pogum, sočutje, ljubezen, spoštovanje in odgovornost do živali. Bogatijo jo tudi smisel za humor in odlične ilustracije. Priporočljiva je za bralce vseh starosti.

Tudi tokrat vam predstavljamo eno od zgodbic iz knjige Micka išče srečo avtorja Gregorja Vrhovnika. Knjiga Micka išče srečo prinaša ozaveščanje o sobivanju živali in ljudi, razvoj empatije in sočutja pri otrocih ter navdih za skupno prebiranje v družini in pogovore o vrednotah, kot so pogum, sočutje, ljubezen, spoštovanje in odgovornost do živali. Bogatijo jo tudi smisel za humor in odlične ilustracije. Priporočljiva je za bralce vseh starosti.

Micko je vse manj skrbelo, da jim ne bi uspelo najti sreče, saj so bili zdaj že kar štirje.

Novo jutro je bilo prelepo in polno upanja. Ko je le tačke ne bi tako zelo bolele. Hodila je že tretji dan in njene kratke nogice, nevajene poti, so bile že precej ožuljene. Skelelo jo je, a je kljub temu pogumno korakala naprej.

»Sreča živali je pomembnejša od nekaj bolečin,« si je prigovarjala in stiskala zobke, da drugi ne bi opazili njene stiske.

A krokodilčku to vseeno ni ostalo skrito in prijazno ji je ponudil pomoč.

»Micka, dovoli mi, da danes jaz nosim nahrbtnik namesto tebe,« je zadonel njegov dobrohotni glas. Micka se mu je nasmehnila in hvaležno predala nahrbtnik.

»Te uboge živali, ničesar nimajo, njihova srca pa so

kljub temu tako velika in dobra,« je pomislila in v prsah ji je postalo toplo.

Kar nekaj ur se je izpod njihovih nog dvigoval razgret prah podeželske ceste, preden so prispeli do dolge vrste stavb. Njihova pročelja so bila prekrita s temno sivimi valovitimi kovinskimi ploščami, ki so jim dajale resnoben in pust videz.

Prav nobenih oken ni bilo videti. Vsaka zgradba je imela le ena ogromna vrata, ki so se odpirala navzgor. Pri nekaterih so čakali veliki tovornjaki. Tako velikanski so bili, da je Micka že od daleč opazila komaj kaj manjše slike kokoši, ki so se raztezale na njih. Sprehajale so se po travniku, nekatere pa so sedele na gnezdih in valile.

Nad temi podobami so se vili vpadljivi reklamni napisi: JAJCA SREČNIH KOKOŠI.

Micka bi z veseljem povprašala kokoši po sreči, zato se je radovedno razgledovala naokrog.

»Morda pa vse živali le niso izgubile sreče,« si je nekoliko lažjega srca mislila ob teh lepih slikah.

»Ah, nikjer v bližini ni videti travnikov, še manj pa kokošk na njih,« je kar hitro obupala in sklenila, da ni smiselno izgubljeni časa in iskati živali med asfaltnimi parkirišči in betonskimi zidovi. Pomahala je družini, da nadaljujejo pot.

A prav v tistem hipu so se ena od vrat skoraj neslišno odprla. Na najbližji tovornjak so začeli nakladati visoke skladovalnice kartonske embalaže. Prostor za tovor se je hitro napolnil in vozilo je odpeljalo. Nadležen hrup glasnega motorja se je v daljavi kmalu polegel, takrat pa so se Mickina ušesca pozorno dvignila. Skozi vrata, ki so ostala odprta, so iz notranjosti zgradbe prihajali pridušeni zvoki, ki jih prej ni mogla slišati.

»Kokoši,« je kar poskočila Micka. »Menda niso v teh stavbah zaprte živali?!« se je zaskrbljeno vprašala. O tem se mora nemudoma prepričati. Pokimala je svojim spremljevalcem, da jo počakajo, saj bo sama najlažje neopazno smuknila noter. Kot strela hitro je stekla čez parkirišča za tovornjake in ravno še ujela trenutek, preden so se vrata zaprla. V prostoru takoj za njimi je našla le goro škatel, ki so bile potiskane s fotografijami srečnih kokoši na travniku, kakršne je prej videla na tovornjakih, zato se je previdno odpravila naprej.

Bližala se je naslednjim vratom. Glasovi ptic, ki so prihajali iz globine neprijazne stavbe, so bili vse močnejši. Odprla jih je, prizor pa ji je ohromil srce. V temnem in zadušljivem prostoru so bile v neskončnih vrstah nekaj metrov visoko druga na drugo postavljene majhne tesne kletke. V vsaki od njih se je stiskala žival.

»Zakaj so vse te nesrečne ptice zaprte tu?« Micki se je od pretresenosti kar zavrtelo v glavi. Stopila je mimo kletk in opazila, da se je eni izmed kokoši zdela še posebej zanimiva. Kokoška je začudeno stegovala glavico daleč ven iz kletke, da bi

bolje videla nenavadno kosmato bitje pod seboj.

»Kdo pa si in kaj te je prineslo mimo?« je s slabotnim glasom vprašala kokoška z razmršenim perjem.

»Micka sem in prišla sem vprašat, ali morda tu kdo ve, kje najdem srečo za živali,« je s cmokom v grlu vprašala, pogled pa upirala v tla, saj ji je bilo nerodno omenjati srečo na tako groznem kraju.

»Seveda, o sreči ti lahko tu veliko povemo,« je rekla kokoška in se poskušala nasmehnuti. Vendar ji to ni najbolje uspelo, saj ni bila videti dobrega zdravja. Micka ni zmogla odgovoriti, le poslušala jo je.

»Veš, Micka, nekoč bomo vse letale visoko pod soncem na modrem nebu,« pokazala je na star oguljen koledar na steni s sliko galeba, ki leti nad morjem.

»Le prvo leto življenja bomo tu, so nam rekle starejše sestre, potem pa pridejo ljudje in nas vse odpeljejo. Kako lepo bo leteti. Vidiš, to je sreča,« je povedala mlada ptica in v ozki kletki zaman poskušala razprostrti peruti.

Micka jo je nemo opazovala.

»V tej mali kletki sploh ne more vstati ne razpreti kril ali se obrniti. Izmučena je in bolna. In nikdar ni videla neba, le rumenkast soj redkih luči, ki borno razsvetljujejo kletke. Vse, kar ima, je stara slika na steni, uboga duša pa je kljub temu prepričana o sreči,« je razmišljala psička in komaj zadrževala

solze.

»Tudi tu so vse živali resnično izgubile srečo,« je Micka potrto zavzdihnila. Nato pa se je zagledala v nežne oči, ki so jo opazovale od zgoraj, in potihem rekla: »Kokoška, bi šla z menoj iskat srečo za vse živali?«

Kokoš se je zagledala v sliko na obledelem koledarju. Zdelo se je, da o nečem globoko premišljuje.

Po daljši tišini pa je odgovorila: »Seveda grem s teboj iskat srečo, saj jo tudi druge živali potrebujejo.« Preden sta z Micko odšli, se je obrnila k sestram v množici kletk vsenaokrog. »Prosim, počakajte name,« je rekla. »Kmalu se vrnem, ne odletite brez mene čez morje.«

Ko so na cesti vsi skupaj mežikali sončnemu zahodu, ki je rdeče osvetljeval naslednji del njihove poti, Micka ni bila več tako polna upanja, kot je bila še zjutraj.

»Nobena kokoš niti nobena druga žival, ki je zaprta v kletke ali ograde in služi človeku, ni nikdar srečna,« je premišljevala, ko se je mimo njih odpeljal še en tovornjak s podobami 'srečnih kokoši', in težke misli so ji sključile ramena. »Res ogromno sreče bo treba najti za vse te živali.«

.....
<https://www.mickina-knjigica.si/>

DUHOVNI VIDIK JE POMEMBEN, TUDI KO GRE ZA PRAVICE ŽIVALI?

Besedilo **STANKO VALPATIČ**

Od začetka ustanovitve društva, torej že več kot dvajset let, opozarjamo tudi na duhovni vidik, ko govorimo o zaščiti in pravicah živali. Trdimo, da imajo živali dušo, da v njih veje isto življenje, isti duh veselja - Stvarnik vsega življenja podobno kot v ljudeh, da so živali naši manjši bratje in sestre ter skupaj z ljudmi, rastlinami in minerali tvorijo celoto. Toda takšno razmišljanje in odnos do živali motita celo nekatera društva in posameznike, češ da se o tem ne spodobi govoriti, da se tako sramotimo. Zato želim ponovno nekoliko pojasniti in osvetliti ta vidik. Zastavlja se vprašanje: zakaj na primer znane znanstvenike cenimo, se o njih učimo v šolah, tudi če v svojih raziskavah in razlagah omenjajo Boga? Lahko si pogledamo in se zamislimo ob besedah nekaterih znanih ljudi.

Nobelov nagradjenec za fiziko **Max Planck**, ki je živel med letoma 1858 in 1947, pravi naslednje:
»Kot fizik, ki je vse svoje življenje posvetil trezni znanosti, preučevanju materije, sem zagotovo prost suma, da bi me imeli za nekega zanesenjaka. Tako po svojih raziskavah atoma povem tole: materije same po sebi ni. Vsa materija je nastala in obstaja samo po neki sili, ki spravlja atomske delce v nihanje in jih drži skupaj kot najmanjši sončni sistem v vesolju. Ker pa v celotnem vesolju ni niti inteligentne niti večne sile – človeštvu še ni uspelo izumiti tako želenega perpetuum mobila – zato moramo domnevati, da za to silo stoji zavesten, inteligenten Duh. Ta Duh je pravzrok vse materije. Vidna, minljiva materija ni realna, prava, resnična – kajti materija brez Duha sploh ne bi obstajala – temveč nevidni, nesmrtni Duh je tisto resnično!
Ker pa Duh sam po sebi prav tako ne more

obstajati, temveč vsak Duh pripada nekemu bitju, moramo nujno predpostaviti duhovno bitje. Ker pa tudi duhovna bitja ne morejo biti sama iz sebe, temveč morajo biti ustvarjena, se jaz ne bojim tega skrivnostnega Stvaritelja imenovati z istim imenom, kot so ga v prejšnjih tisočletjih imenovala vsa civilizirana ljudstva na Zemlji: Bog!«

Znan fizik, astronom in matematik, nekateri ga prištevajo med tri največje matematike vseh časov, **Karl Friedrich Gauss**, je odrešitev duše in spoznanje Boga postavil nad svoja znanstvena prizadevanja z besedami:

»Da poleg tega materialnega sveta obstaja še drugi, povsem duhovni svetovni red, s prav toliko različicami kot ta, v katerem živimo, za to govori veliko stvari – nekoč bomo postali njegov del. Obstajajo vprašanja, ki bi jim pripisal neskončno večji pomen kot matematiki, npr. o etiki, o našem odnosu do Boga, o naši usodi in prihodnosti. Za dušo obstaja višja vrsta zadovoljstva, za katero sploh ne potrebuje tega materialnega.«

Carl-Ludwig Schleich, nemški zdravnik in pisatelj, pa je to na kratko opisal takole:

»Brez življenja po smrti ostaja to življenje fantastičen kaos, Zemlja nedoumljivo množično grobišče in naše rojstvo zločin, ki se kaznuje s smrtjo. Življenje lahko razumemo le v luči večnosti.«

Iz citatov teh in še mnogo, mnogo drugih znanih ljudi lahko razberemo, da jih je njihovo delo in raziskovanje pripeljalo do razmišljanja in ugotovitev, da za celotnim stvarjenjem, tudi materialnim vesoljem stoji veliki um, velika vseprisotna energija, od katere izvira življenje v materialnem vesolju oziroma celotnem neskončnem nematerialnem vesolju. Že kot mladostnika so me zanimale te stvari in zato lahko danes po mnogih letih iskanja sproščeno in brez sramu govorim in pišem o tem tudi javno. Kot že rečeno, zame ni več nobenega dvoma, da ima celotno življenje na Zemlji isti izvor. In to je, kot pravi tudi Einstein, najmočnejša sila v vesolju – ljubezen ali Bog. In ta Bog ljubezni, ki

sem ga lahko spoznal v dobrih petintridesetih letih, nikoli ni bil za nobene vojne, za nobeno mučenje, izkoriščanje, posiljevanje in ustrahovanje ljudi, za nobeno namerno ubijanje in izkoriščanje živali ter ropanje, zastrupljanje, onesnaževanje in izkoriščanje zemlje. Je torej popolnoma nasprotni Bog od tistega, o katerem so me učili pri verouku in pri maši. Seveda se takoj zastavi vprašanje, zakaj religijski bog, ki ga poznamo iz katoliške, pravoslavne, evangeličanske in drugih zunanjih cerkva uči drugače? Odgovor je lahko danes in že petdeset let znan mnogim ljudem po svetu. Vsi iskalci resnice lahko o vsem tem berejo že desetletja po celem svetu, tudi v Sloveniji, v knjigah Gabriele, Založba Beseda, ali to vidijo in poslušajo na Zdravi televiziji (več informacij o Zdravi TV je vedno na drugi strani naše revije). Morda na kratko pojasnim: religijski bogovi so produkt človeka. Zgodovinsko gledano tisočletja nazaj vse do danes so avtorji religijskih bogov eni in isti, vladajoči cerkveno-državni oblastniki. Tako je danes mnogim nedvoumno jasno in razumljivo, da religijski, cerkveni bog nima nič skupnega z Bogom ljubezni, stvarnikom življenja,

ki se ga ljudem prikriva. Kot lahko vidimo, imamo na zemlji po eni strani opravka z duhovniškim, cerkvenim bogom, ki kaznuje, nam pošilja trpljenje, nas ustrahuje, pobira davke, pripravlja večni pekel, si želi živalske daritve in klanje živali za pojedino, blagoslavlja orožje in skozi celotno zgodovino podpira vojne ter tako uničevanje narave, živali in ljudi. Po drugi strani pa mnogi poznamo Boga ljubezni, skozi celotno zgodovino vse do danes vedno in le po preroški Besedi. Čeprav je duhovniška kasta marsikaj podtaknila in spremenila tudi prerokom in Jezusu, še posebej, ko gre za odnos do živali in narave, se lahko vseeno veselimo, da je danes tudi temu konec. Preko Božje prerokinje za današnji čas Gabriele je namreč lahko vsak, ki je to želel, spoznal resnico do potankosti, obenem pa so v tem času vsi prejšnji preroki, ki so ljudem prinašali sporočila Boga ljubezni, rehabilitirani. Zavajanje, laži, skrivnosti in prevare s strani vladajočih cerkveno-državnih struktur počasi, a zanesljivo prihajajo na dan. Vse se bo razkrilo.

EKOLOŠKE KATASTROFE IN NJIHOV VPLIV NA ŽIVALI

Besedilo **KLEMENTINA PAJEK**

Ekološke katastrofe so dogodki, ki povzročijo obsežne in trajne spremembe v naravnem okolju, z uničujočimi posledicami za prostoživeče živali. Eden najbolj znanih primerov iz nedavne zgodovine je požar v Avstraliji, ki je leta 2020 prizadel milijone živali in trajno spremenil njihov življenjski prostor. Kljub temu da so nekatere od teh katastrof naravni pojavi, kot so poplave, suše in vulkanski izbruhi, je vse več dokazov, da človekovo delovanje prispeva k njihovi pogostosti in intenzivnosti. Industrijsko onesnaževanje, krčenje gozdov, pretirano izkoriščanje naravnih virov in podnebne spremembe so dejavniki, ki posredno ali neposredno vplivajo na pojav tovrstnih nesreč. Posledice za živalski svet so pogosto dolgotrajne, saj ekološke katastrofe uničujejo habitate, motijo prehranske verige in ogrožajo preživetje mnogih vrst.

VRSTE EKOLOŠKIH KATASTROF

Ekološke katastrofe lahko delimo na naravne in človeško povzročene. Kljub tej klasifikaciji je pomembno razumeti, da človeške dejavnosti pogosto vplivajo tudi na naravne nesreče, saj podnebne spremembe povečujejo pogostost in intenzivnost dogodkov, kot so suše, poplave in požari. Človeško povzročene katastrofe, kot so industrijska onesnaženja, razlitja nafte in jedrske nesreče, pa imajo neposredne posledice za okolje in živali. Naravne katastrofe (posredno povzročene s strani človeka)

- **Požari** – Zaradi podnebnih sprememb in krčenja gozdov so gozdni požari postali pogostejši in intenzivnejši. Ko požar uničuje gozdne habitate, živali izgubijo zatočišča in vire hrane, mnoge pa zaradi vročine, dima ali ognja poginejo. Preživele živali so prisiljene v selitve, kar pogosto vodi v konflikte z drugimi vrstami ali ljudmi.
- **Poplave** – Medtem ko so poplave naravni pojavi, lahko človeški posegi, kot so izsekavanje gozdov in neustrezno upravljanje z vodnimi viri, prispevajo k njihovi pogostosti. Uničeni habitati,

preplavljena območja in uničene prehranske verige silijo živali v selitve in ogrožajo preživetje številnih vrst. V Sloveniji je bil eden izmed takšnih dogodkov velika poplava leta 2023, ki je prizadela naravne rečne ekosisteme.

- **Suše** – Dolgotrajne suše so pogosto posledica podnebnih sprememb, ki jih povzroča človek. Pomanjkanje vode neposredno vpliva na živalski svet, saj so živali prisiljene v dolge migracije v iskanju vode, kar povečuje tveganje za izčrpanost, bolezni in izumrtje.
- **Vulkanski izbruhi** – Čeprav so vulkanski izbruhi povsem naravni dogodki, imajo lahko dolgotrajne posledice za okolje. Pepel in vulkanski plini lahko kontaminirajo vodo in prst, kar povzroči trajne spremembe v ekosistemih, s katerimi se živali težko spopadajo.
- **Vojne in oboroženi spopadi** – Vojne povzročajo uničenje okolja, saj bombe, rakete in druge eksplozivne naprave živalskemu in rastlinskemu svetu prinašajo neizmerno škodo. Območja, kjer eksplozivne naprave padejo na zemljo, pogosto ostanejo dolgotrajno poškodovana, z uničenimi habitati in trajnim onesnaženjem prsti. Uničena tla, kontaminirana voda in razdejanje v okolju privedejo do izginotja dreves, rušenja rastlinskih površin ter bega ali smrti živali. Vojna prizadene tudi ekosisteme, ki so pogosto zapuščeni ali trajno poškodovani, kar povzroči motnje v prehranskih verigah in zmanjšuje biotsko raznovrstnost na prizadetih območjih. Človeško povzročene ekološke katastrofe
- **Razlitja nafte** – Ena izmed najhujših oblik onesnaženja, ki uničuje morski in obalni ekosistem. Olje onesnaži perje in krzno živali, kar povzroči podhladitev, zadušitev ali smrt zaradi zastrupitve. Dolgoročno takšne nesreče trajno uničijo ekosisteme in ogrožajo preživetje številnih morskih vrst.
- **Jedrske nesreče** – Jedrske nesreče, kot sta tisti v Černobilu in Fukušimi, imajo dolgotrajne posledice za živalski svet. Radioaktivni materiali kontaminirajo tla, vodo in zrak, kar vodi v mutacije, bolezni in izumiranje vrst. Radioaktivna kontaminacija povzroči nepopravljive spremembe v populacijah, pogosto z zmanjšano možnostjo preživetja.
- **Onesnaženje zraka** – Industrijsko onesnaženje zraka močno vpliva na zdravje prostoživečih živali, še posebej ptic. Dolgotrajna izpostavljenost onesnaženemu zraku povzroča bolezni dihal, zmanjšuje reproduktivno sposobnost in povečuje smrtnost.

VPLIV EKOLOŠKIH KATASTROF NA ŽIVALI

Ekološke katastrofe na različne načine vplivajo na živalski svet. Uničenje habitatov je ena najbolj očitnih posledic, saj so številne živali prisiljene zapustiti svoja naravna okolja, kar vodi v selitve, konflikte in zmanjšanje populacij. Motnje v prehranskih verigah

pa so še ena posledica, saj uničenje rastlinskih in živalskih vrst vpliva na celotne ekosisteme. Rastlinojede živali izgubijo vire hrane, plenilci pa ostanejo brez plena, kar vodi v širše motnje v ekosistemih in potencialno izumrtje določenih vrst. Poleg tega imajo mnoge katastrofe neposredne fizične učinke na živali, kot so poškodbe zaradi požarov, bolezni zaradi onesnaženja ali mutacije zaradi jedrskih nesreč. Takšne poškodbe in bolezni pogosto dolgoročno zmanjšujejo možnost preživetja posameznih vrst, kar vodi v zmanjšanje biotske raznovrstnosti.

DOLGOROČNE POSLEDICE EKOLOŠKIH KATASTROF NA ŽIVALI

Najbolj zaskrbljujoča dolgoročna posledica ekoloških katastrof je izguba biodiverzitete. Ko naravne katastrofe uničijo habitate ali prehranske verige, je okrevanje ekosistemov počasno, kar povzroči zmanjšanje številčnosti populacij in izumrtje nekaterih vrst. Poleg tega lahko mutacije, ki jih povzročajo kemične ali radioaktivne snovi, trajno spremenijo genetiko populacij, kar zmanjšuje njihovo sposobnost prilagajanja na prihodnje okoljske spremembe.

KAKO PREPREČITI EKOLOŠKE KATASTROFE IN OMILITI NJIHOV VPLIV?

Čeprav je preprečevanje vseh naravnih katastrof nemogoče, lahko človeštvo z odgovornim ravnanjem močno zmanjša pogostost in intenzivnost teh dogodkov. Nekatere ključne strategije vključujejo:

- Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in metana – Prehod na obnovljive vire energije, zmanjšanje izpustov, za začetek vsaj zmanjšanje živinoreje (npr. izsekavanje tropskih gozdov za

njivske površine ter kmetijstvo z milijardami ton kemije in fitofarmaceutskih sredstev odločilno vplivata na podnebne spremembe) in povečanje energetske učinkovitosti so ključni koraki pri upočasnjevanju podnebnih sprememb.

- Trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri – Preprečevanje prekomernega izkoriščanja naravnih virov, kot so voda, gozdovi in kmetijska zemljišča, prispeva k ohranjanju ekosistemov in zmanjšanju tveganja za katastrofe.

- Ohranjanje naravnih habitatov – Varovanje gozdov, mokrišč in drugih ekosistemov pomaga zmanjšati vpliv katastrof in ohraniti naravno ravnovesje, ki je nujno za preživetje živalskih vrst.

- Zmanjšanje onesnaževanja – Zmanjšanje industrijskih izpustov in izboljšanje ravnanja z odpadki je ključno za ohranjanje čistih ekosistemov, v katerih lahko živali uspevajo brez dodatnega tveganja za zdravje.

ORGANIZACIJE, KI PRISPEVAJO K REŠITVAM

Na srečo obstaja veliko organizacij, ki si prizadevajo zmanjšati vpliv ekoloških katastrof na živali in okolje. Med njimi so Greenpeace, ki se bori proti onesnaženju, ter WWF, ki se osredotoča na ohranjanje živalskih vrst in njihovih habitatov. Z večjo ozaveščenostjo in podporo takšnim organizacijam lahko posamezniki prispevajo k omilitvi škode, ki jo povzročajo ekološke katastrofe.

Z bolj odgovornim ravnanjem in preudarnim upravljanjem naravnih virov lahko človeštvo prispeva k omilitvi vplivov ekoloških katastrof ter zaščiti živalskih vrst in njihovih habitatov. Le s skupnimi naperi bomo lahko zagotovili trajnostno prihodnost za vse prebivalce našega planeta.

STRAŠIJO NAS Z MEDVEDI IN VOLKOVI, JE PA ŽE AVTO VELIKO BOLJ NEVAREN

Besedilo **DR. HELGA KÖRNIG**,
Mednarodno združenje za zaščito živali Grenzlos e. V.
Prevod **BLANKA PREZELJ** iz Freiheit für Tiere
Uvod **BLANKA PREZELJ**

V Sloveniji v prometnih nesrečah umre približno 80 ljudi letno, 800 jih je huje ter 5000 lažje poškodovanih. Podatka, koliko ljudi v Sloveniji umre zaradi medveda ali volka, pa enostavno ne najdeš. Volk naj ne bi napadel človeka že 100 let, o poškodbah ljudi s strani medveda pa je le nekaj primerov letno, pa še to so večinoma lovci ali tisti, ki se preveč približajo medvedki z mladiči. Lahko vidimo, kakšno moč imajo propaganda in lastni interesi.

Potreba ljudi po 'varnosti' je pogosto zelo iracionalna, neutemeljena in nerazumljiva. Zakaj se toliko ljudi tako boji divjih živali – volkov ali celo enega samega medveda –, ne pa tudi jedrskih elektrarn? Medtem ko v Nemčiji volkovi od njihove vrnitve pred približno 25 leti niso umorili ali poškodovali niti enega človeka, samo v enem letu zaradi prometnih nesreč umre okoli 2400 ljudi. Vendar se avtomobilov ne bojimo.

Marsikdo se očitno pusti zavajati in zaslepiti predstavnikom določenih interesov, ne da bi pri tem pomislil in verjel znanstvenim ugotovitvam. Volkovi so se vrnili v Nemčijo 150 let po tem, ko so jih ljudje iztrebili. Tu boste našli primerne življenjske prostore z veliko divjadjo: več kot 90 odstotkov njihove prehrane predstavljajo jeleni, srne in divji prašiči.

V nasprotju s pravljičico o Rdeči kapici ljudje niso na njihovem jedilniku. Konji in govedo na pašniku jih le malo zanimajo, ker se lahko branijo, zanima pa jih

lahko dosegljiv plen, kot so nezavarovane ovce. Kako naj bi vedeli, da te ovce pripadajo ljudem in niso njihov plen?

UKREPI ZA ZAŠČITO ČREDE

Toda človeški lastniki bi morali medtem spoznati značilnosti plenilca, kot je volk. Svoje črede lahko in morajo zaščititi: z ustrezno zavarovanimi električnimi ograjami, s psi čuvaji živine in tudi s pastirji. Finančna podpora za zaščitne ukrepe in plačila odškodnin v primeru finančne škode so na voljo v zveznih državah.

V skladu s 3. členom Odloka o zaščiti rejnih živali in drugih živali, ki se gojijo za proizvodnjo živalskih proizvodov v njihovi reji (Animal Welfare Animal Husbandry Ordinance – TierSchNutzTV), je dolžnost imetnikov živali, da svoje živali zaščitijo.

Vse to je znano. A protest proti volkovom se nikoli ne konča. Lovci bi radi odstrelili, 'komercialni' lastniki živali pa nočejo prevzeti nobenega dodatnega napora, ki bi zaščitil njihove živali. Prebivalstvu se namiguje, da volkovi napadajo ljudi. Zdaj to prozorno agitiranje dosega politiko.

VOLKOVI SO PREVIDNE DIVJE ŽIVALI, KI SE NA SPLOŠNO IZOGIBAJO SREČANJEM S ČLOVEKOM

Sprehajalci verjetno ne bodo videli volka od blizu. Naravoslovni fotograf Heiko Andres, ki je posnel te fotografije, ne dela le z močnimi teleobjektivi, temveč tudi z maskirnimi šotori in maskirnimi oblačili, da pred objektiv spravi volkove. »Če me volkovi dojemajo kot človeka, česar si očitno nisem želel, se hitro umaknejo.«

VOLKOVI SO STROGO ZAŠČITENI Z MEDNARODNO IN EVROPSKO ZAKONODAJO TER ZVEZNYM ZAKONOM O OHRANJANJU NARAVE

Volkovi so strogo zaščiteni z Washingtonsko konvencijo o mednarodni trgovini z ogroženimi vrstami, kot tudi z Bernsko konvencijo. Nemčija je ratificirala oba sporazuma, s čimer sta mednarodnopravno zavezujoča. Tudi Evropska unija je v Direktivi o živalstvu, rastlinstvu in habitatu volkove postavila pod posebno zaščito. Nemčija se je kot članica EU zavezala, da bo izvajala Direktivo o favni, flori in habitatu ter vzpostavila 'Natura 2000', vseevropsko mrežo zavarovanih območij za ohranitev ogroženih ali značilnih habitatov in vrst – ter za zagotovitev, da lahko volkovi dolgoročno ustvarijo obstoj, ki je sposoben preživeti. To je jasna ureditev, s katero so se strinjale vse evropske države. Kako pogosto se sklicujemo na 'evropsko skupnost'! Tega bi se morali držati.

A da bi ugajali potencialnim volivcem, postaja zaščita volkov ohlapnejša. Saj so samo živali. Nimajo nobenih pravic, niti pravice do življenja. Volk je

bil leta 2022 vključen v zakon o lovu na Spodnjem Saškem in dobil je celoletno prepoved lova. Za ustrezno spremembo zakona si prizadevajo tudi v drugih zveznih državah in na zvezni ravni. S tem bi olajšali lov, če bi se status volkov znižal. Vse, kar morate storiti, je, da spremenite lovsko zakonodajo in lov se lahko začne.

Izjemna dovoljenja za odstrel tako imenovanih 'problematičnih volkov' se že podeljujejo. Veliko je tudi nezakonitih odstrelov volkov, ki se skoraj ne kaznujejo.

Nesmiselno se je pripraviti o tem, katerega volka je mogoče odstreliti iz tropa in katerega ne. Navsezadnje vsaka 'izbira' povzroči težave v krdelu in nepričakovano vedenje drugih volkov, dokler se končno eden spet ne znajde na seznamu smrti ...

Brez človekovega posredovanja bi se populacija na določenem območju stabilizirala sama od sebe – kot je primer z lisicami v Luksemburgu, ki jih že osem let ne smejo odstreliti. Ko je dosežena določena gostota populacije, se reprodukcija zmanjša. Torej: ne bojte se prevelikega števila volkov! Pustite živali pri miru in zaščitite črede.

NIKA IN MIŠA

Besedilo **TAMARA ZUPE, Zavod Nikina Prijazna vas**
Fotografije **MARUŠA PUHEK**

Vsak odhod ljubljenega bitja pusti globoko brazgotino v srcu. Ljudje so prepričani, da so edini sposobni tako globoke žalosti. A ko si obkrožen s temi prečudovitimi živalskimi dušami, šele dojemaš vso bridko žalost, ki jo izražajo ob izgubi njim ljubega bitja.

Naša Nika je imela vsaj to srečo, ki je njenih osem bratcev in sestic ni imelo, da je preživela svoje otroštvo ob mami. Sicer prvih šest mesecev, preden sta z Mamo prišli v Nikino Prijazno vas, to ni bilo prijetno, a sta potem toliko bolj uživali, obkroženi z ljubeznijo in svobodni.

Na žalost je dvanajst let životarjenja na mrzlih in mokrih betonskih tleh plesnivega hleva in s težko, kratko verigo okrog vratu pustilo posledice na Maminem zdravju in nas je mnogo prehitro zapustila. Nikino žalovanje je našo žalost še

povečalo. Njuno slovo nas bo spremljalo vse življenje in še vedno nas ta spomin spravlja v jok.

Niki smo pustili čas, da se njena žalost malo ublaži, in kot se v življenju vedno dogajajo stvari, na katere ne vplivamo sami, je Miša potrebovala novi dom. Pri Stanku, ki ji je pred časom ponudil dom, ker ni imela kam, ko je bila rešena, je bila sama. Tako, kot je človek socialno bitje, so krave čredna bitja in potrebujejo ob sebi svojo vrsto. Tako je Miša prišla v Nikino Prijazno vas.

Nika in Miša zdaj uživata. Med njima se je takoj stkalo prijateljstvo. Glede na to, da je ena bolj ogromna kot druga, smo bili do njunega snidenja kar precej na trnih.ž

Življenje dobi pravi smisel šele, ko človek okrog sebe vidi srečne živali.

3. koledar Nikine Prijazne vasi

Vsaki mesec krasi eden od kosmatih, rogatih ali pernatih lepotcev, naših varovancev. Vsaki od njih ima za sabo žalostno zgodbo, zato se še posebej trudimo, da jim izbrišemo te spomine in jim vsaki dan ustvarimo prijetno bivanje med nami.

Koledar je v velikosti A4 formata in je lahko namizni ali stenski. Da bomo vedeli, koliko jih naj natisnemo, smo začeli zbirati prednaročila.

Cena koledarja: **14€**.

PREDNAROČILA SPREJEMAMO NA:
EMAIL nika@nikina-prijazna-vas.si
FB STRAN Nikina Prijazna vas (ZS)
MOBI 041 462 992 (sms)

VELIKO VEČ KOT DOBER OKUS

Besedilo **LIA MIKUŽ**

Ko človek pomisli na žival, pomisli na svojega hišnega ljubljence ali mogoče na kakšno divjo žival, ki mu je znana le iz televizijskih oddaj. Verjamem, da nihče ne pomisli na mesno hrano, ki v zahodnem svetu večinoma izvira le od nekaj vrst živali, kot so krave, prašiči, kokoši in morske živali. Ko na spletu zasledimo, da v vzhodni Aziji in tudi drugje tamkajšnji ljudje jedo mačke in pse, so vsi zgroženi, saj so jim te ljubke živali prijatelji in sopotniki v življenju. Ljudje pa drugih živali, ki so vzrejene za hrano, ne obravnavamo tako. Zakaj delamo takšne razlike?

Grozljivo število živali je vsak dan zlorabljenih, mučenih in ubitih le za užitek človeka. Običajen človek se teh grozot niti ne zaveda, ker mu jih ni treba uloviti, ubiti in nato iz tega pripraviti užitno hrano. Gre le do najbližje trgovine ali mesnice in kupi kos mesa. Za to hrano pa se skriva veliko več kot dober okus – zadaj so dnevi mučenja, odtujitev mladičkov od njihove družine in trpljenje, ki ga je ta žival doživela, preden je bila tega odrešena. Ta inteligentna in čuteča bitja si zaslužijo dostojnega in svobodnega življenja, prav tako kot mi. Človek pa si jih, zaradi svoje fizične premoči, kruto podreja. Ob tolikšni meri človeškosti in pameti, kot si jo ljudje pripisujemo, bi bil čas, da se ta neenakost konča.

IZOTOPSKA ANALIZA KOSTI KAŽE: LJUDJE IZ KAMENE DOBE SKORAJDA NISO JEDLI MESA

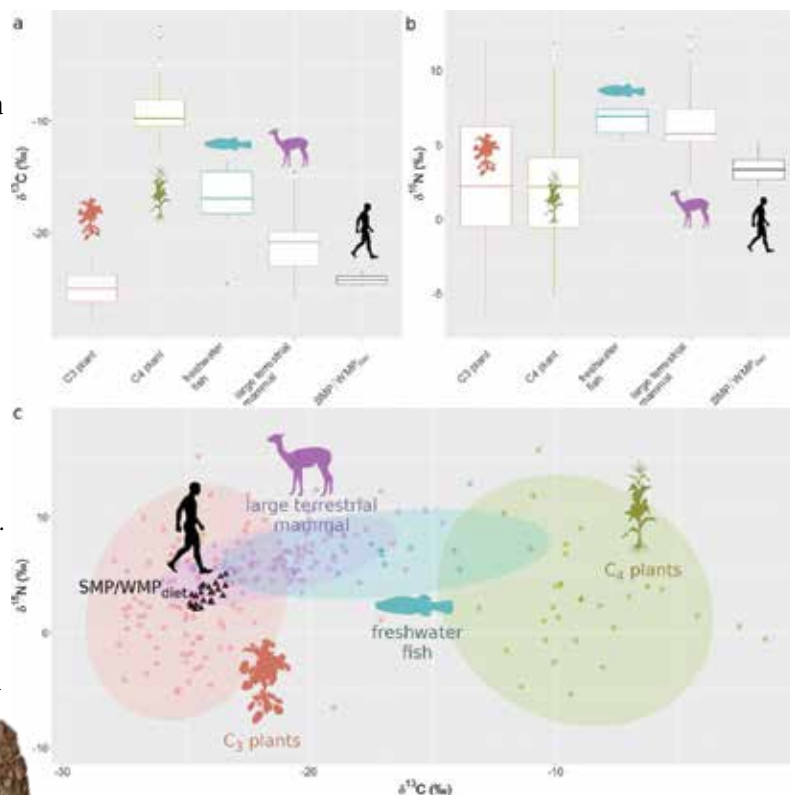
Prevod LIA MIKUŽ IN GRETTA FEGIC
Vir Freiheit für Tiere 4/2024

Pri pouku zgodovine smo se vsi učili, da so ljudje v kameni dobi kot kultura lovcev in nabiralcev jedli predvsem meso. Toda izotopska analiza njihovih kosti je pokazala, da so jedli skoraj izključno rastlinsko hrano.

Raziskovalna skupina z Univerze v Wyomingu je preučila fosilizirane kosti 25 ljudi, ki so živeli na visoki planoti v Andih pred 6.500 do 9.000 leti. V tamkajšnjem podnebnju so se fosili na grobiščih Wilamaya Patjxa in Soro Mik'aya dobro ohranili.

Izotopska analiza je pokazala: ljudje iz kamene dobe so se prehranjevali od 70 do 95 % z rastlinami! Njihov glavni vir hrane so bili gomolji, vključno z divjimi sorodniki krompirja.

Trditev, da so ljudje v kameni dobi jedli predvsem meso, je znanstvena zmeta. Znanstveniki so doslej domnevali, da so ljudje iz kamene dobe na tem območju jedli predvsem meso. Glede na podatke študije, ki je bila zdaj objavljena v znanstveni reviji PLOS ONE, pa je to napačno prepričanje, saj so kamnita orodja in kosti uplenjenih živali bolje ohranjeni, kar dokazuje pretežno rastlinsko prehranjevanje. Novi rezultati raziskave zdaj kažejo, da je bila vloga uživanja mesa in lova v zgodnjih človeških skupinah precej precenjena.

PODATKI O DAVČNEM ZAVEZANCU:

(ime in priimek davčnega zavezanca)

(podatki o bivališču: naselje, ulica, hišna številka)

(poštna številka, ime pošte)

Davčna številka

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(pristojni davčni urad, izpostava)

**NIČ VAS NE STANE,
ČE NAMENITE SVOJ DEL
DOHODNINE DRUŠTVU ZA
OSVOBODITEV ŽIVALI.**

TANJA RIBIČ

**ZAHTEVA
za namenitev dela dohodnine za donacije**

Ime oziroma naziv upravičenca	Davčna številka upravičenca								Odstotek (%)
Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice	6	8	8	4	4	9	3	0	

V/Na _____, dne _____

podpis zavezanca/ke

PRIPOROČILO ZA IZPOLNJEVANJE ZAHTEVE ZA NAMENITEV DELA DOHODNINE ZA DONACIJE

V skladu s 142. členom Zakona o dohodnini lahko davčni zavezanec zahteva, da se do 1,0% dohodnine, po tem zakonu odmerjene od dohodkov, ki se všttevajo v letno davčno osnovo, nameni za financiranje splošno-koristnih namenov in za financiranje političnih strank in reprezentativnih sindikatov. Davčni zavezanec lahko posameznemu upravičencu nameni 0,1%, 0,2%, 0,3%, 0,4% ali 0,5% dohodnine, seštevek vseh pa ne more presežati 1,0% dohodnine.

Med upravičenci, katerim je mogoče nameniti del dohodnine, je tudi Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice, Ostrožno pri Ponikvi 26, 3232 Ponikva. Mogoče mu je nameniti do 1,0% dohodnine. Izpolnjeno zahtevo je treba poslati na pristojni davčni urad, lahko pa tudi na naslov društva, v kolikor ne veste, kateri davčni urad je pristojen za vas. Društvo bo zahtevo nato poslalo na pristojni davčni urad. Davčni zavezanec lahko da zahtevo za namenitev dela dohodnine tudi prek sistema eDavki na spletni strani <http://edavki.durs.si>, pisno ali ustno na zapisnik pri davčnem organu. Če nam namenite del dohodnine, s tem niste prikrajšani, saj bi sicer šel ta del vaše dohodnine v državni proračun.

MAČEK LOUIS IŠČE ZAUPANJE

Pripravil MORIS HOBLAJ

Louis je živel kot ulični maček v Zadru na Hrvaškem in njegovo življenje je bilo vse prej kot prijetno. Živel je brez doma in pogosto je bil zelo lačen. Doživljal je človeško agresijo in zamere. Nekega dne ga je pobrala organizacija za zaščito živali. Kmalu zatem ga je ženska, ki ji pravimo živalska rejnica, vzela k sebi. Postala sta si zelo všeč. Pri njej je imel vse, kar je potreboval, živel je mačka vredno življenje. Imel je dom, dovolj hrane in naklonjenost svoje rejnice. Žal pa pri njej ni mogel predolgo ostati in oddali so ga naprej. Zanj se je podrl svet, ni mogel razumeti, zakaj mora oditi, in začel je dvomiti v ljudi. Zaupanje, ki si ga je pridobil do njih, je bilo izgubljeno.

Louisa so skupaj z bratom in še z eno muco poslali v Nemčijo, k ljudem, ki imajo živali, predvsem mačke, zelo radi in radi skrbijo zanje ter jim nudijo večni dom.

Čeprav so ga srčno in toplo sprejeli, je Louis sprva ostal sumničav in izogibal se je stikom z ljudmi; prihajal je le jest, sicer pa je bil pod kavčem. Drugi dve mački sta postopoma pridobili zaupanje v svojo novo rejnico. Toda njene misli so bile skoraj ves čas pri Louisu in iskala je načine, kako bi mu pomagala. Želela je natančno vedeti, zakaj zavrača bližino ljudi. Iskala je ljudi, ki bi z živalmi ravnali tako, da bi te spoznale, zaradi česa trpijo. Našla je živalsko komunikatorko, kot se je imenovala ženska, ki to večščino obvlada, in jo prosila za nasvet in pomoč Louisu. Njena naloga je bila ugotoviti, zakaj je Louis izgubil zaupanje v ljudi. Povedala nam je, da ga je na pogovor povabila s pomočjo njegove fotografije. Maček Louis je živalski komunikatorki, ki je z njim vzpostavila stik prek fotografije, zaupal. Rekla je, da med njo in Louisom obstaja, recimo temu, notranji stik, zato je bil pripravljen odgovoriti na

njena vprašanja. Popolnoma se zavedam, da se bo nekaterim bralcem ta zgodba zdela nerealistična, toda za mnoge ljudi je Louisova zgodba povsem realna, saj vedo, da so živali bitja in ne stvari, ki jih je mogoče mučiti, ubijati in jesti po mili volji.

POROČILO KOMUNIKATORKE ZA ŽIVALI

Pogovor se je začel s pozdravom in zahvalo za prihod. Ko me je Louis pozdravil, mi je dal zaznati svoje globoko nezaupanje do ljudi. Rekel je: "Ljudem ne moreš zaupati. En trenutek te imajo radi, naslednji pa te zapustijo."

Od njegovih rejnikov sem izvedela, da ga je imela rejnica na Hrvaškem rada, zato sem lahko zaznala njegovo žalost, razočaranje in prizadetost. Razložila sem mu princip rejništva. Povedala sem mu, da obstajajo prijazni ljudje, ki začasno sprejmejo živali, da jim ni treba živeti na ulici ali da jih ne bi bilo treba celo uspravati, če ne najdejo svojega večnega doma.

Potem je vprašal: "In kdo mi pravi, da ni spet samo začasno?"

Rekla sem mu, da sta sedanja rejnika zagotovila, da bosta on in druga dva za vedno ostala pri njih. "Zagotovili so mi, da boste imeli vsi trije svoj dom tukaj in za vedno. Imajo te zelo radi in se ti ne bodo več odrekli. Torej je to tvoj večni dom." Nagnil je glavo in se zagonetno nasmehnil. "Misliš, dokler živimo." "Da, dokler boste živeli."

Potem sem mu povedala, da bo lahko kmalu s svojima spremljevalcema šel ven v naravo. "Ne bom verjel, dokler ne pride čas," je rekel. Zagotovila sem mu, da jih nameravata rejnika počasi navaditi na prostost in da bodo lahko kmalu po mili volji uživali v naravi.

Nazadnje sem ga vprašala, kakšno jamsko hišo si želi, ker mu ponujena ni bila všeč. Pokazal mi je, kako je povohal eno, in rekel: "Smešno dišijo. Dobil sem tudi občutek utesnjenosti, da sem ujet, brez možnosti pobega."

Rekla sem mu, da se ga ne bodo dotaknili proti njegovi volji, ko bo sedel v svoji jamski hišici, nakar me je prodorno pogledal in njegove oči so rekly: "Res? Nikoli?" "No," sem rekla, "če se ne bi počutil dobro, potem bi se te morda dotaknili proti tvoji volji, vendar le takrat in samo zato, da bi ti pomagali."

Rekel je: "Samo takrat?" "Ja, samo takrat."

Po tem pogovoru sem rejnikom živali dala nasvet, da bi bilo za Louisa dobro, če bi imel skrivališče z možnostjo pobega. Kot visoka trava, ki ga skriva pred očmi in mu omogoči, da kadarkoli pobegne. Mogoče škatla, ki je odprta z vseh strani, vendar ima kakšno zaveso iz vrvice.

Vprašala sem ga, ali bi želel še kakšno podporo, ali bi mu kaj posebej pomagalo. Rekel je: "Ničesar si ne želim, razen da ljudje držijo besedo."

Louis je med tem pogovorom nekajkrat preizkusil mojo resnicoljubnost. Pravzaprav dobro ve, kdaj

ljudje lažejo. Njegova rejnica na Hrvaškem mu je bila zelo všeč in zato ni razumel, zakaj ga je izdala. Očitno je bilo, da ga je to globoko pretreslo.

Zdelo se mi je, kot da bi se rad spet odprl in dovolil bližino. Prepričana sem, da bo čez nekaj časa delovalo.

Pogovor z živalsko komunikatorko je naredil čudež! Dva dni po njenem pogovoru z Louisom je živalska rejnica povedala naslednje: "Sedela sem v postelji in brala knjigo, ko se je Louis nenadoma osvobodil in se varno ulegel k mojim nogam. To se je res zgodilo in prepričana sem, da so živali občutljiva in inteligentna bitja, ki čutijo in trpijo kot mi, ljudje."

Po nadaljnjih dveh tednih so Louisu dovolili, da gre prvič ven, kot je bilo obljubljeno in kar si je tako želel. Od takrat je lahko redno in z velikim veseljem hodil ven. Po približno enem tednu se je še bolj otoplil. Prvič se je pustil božati. Led je končno prebit. Občutljivo vez je treba še utrditi, a se zaupanje počasi vrača.

KJE JE MOGOČE DOBITI BREZPLAČNO REVIJO OSVOBODITEV ŽIVALI?

CELJE

Biopic Celje mesto, ekološka trgovina
Glavni trg 10, Celje, T: 03/544-16-31

Biopic City center Celje, ekološka trgovina,
Mariborska cesta 100, Celje, T: 040 525 210

Dobra volja, ekološka trgovina
Stanetova ulica 19, Celje, T: 05/993-00-48

Norma, ekološka trgovina,
Prešernova ulica 25, T: 03/620 22 18

GORNJA RADGONA

Bajka, ekološka trgovina in prevajanje
Panonska ulica 8, Gornja Radgona, T: 02/564-88-58

IZOLA

Terrasan, ekološka trgovina
Kristanov trg 1, Izola, T: 05/90-36-69

KAMNIK

Mama Terra, trgovina z zdravo prehrano
Ljubljanska cesta 4a, Kamnik, T: 01/831-16-11

KOPER

Trgovina Natura
Pristaniška ulica 2, Koper, T: 05/627-67-49

Natural Mystic Shop, specializirana trgovina na
drobno, Kidričeva ulica 18, Koper, T: 05/627-40-25

Cannabis masters, trgovina z naravnimi izdelki in
kozmetiko, Pristaniška ul. 21, Koper, T: 040 680 119

Avitabio Pharma,
Kosovelov Trg 6, Koper, T: 070 683 337

Supersok, trgovina s sveže pripravljenimi sokovi,
Kidričeva 6, Koper, T: 031 640 614

Da bi našo revijo bralo čim več ljudi, objavljamo mesta, kjer jo je mogoče dobiti. Ker podpiramo delovanje naših ekoloških trgovin in veganskih restavracij, smo se z njimi dogovorili za deljenje naše brezplačne revije. Pogosto jo boste našli tudi pred vsemi splošnimi knjižnicami (z redkimi izjemami), samo za branje pa v njihovih čitalnicah. Elektronska oblika revije je dostopna na spletni strani: www.osvoboditevzivali.si.

Če bi imeli revijo Osvoboditev živali tudi v vaši ekološki trgovini ali veganski restavraciji, sporočite na e-naslov: tajnik@osvoboditevzivali.si.

KRANJ

Trgovina Krajček, trgovina z zdravo hrano,
Poštna ulica 6, Kranj, T: 040 871 811

KRŠKO

Qlandija, Cesta krških žrtev 141, Krško, T: 07/492 51 51

LENDAVA

Sanovita, trgovina
Mlinska ulica 6F, Lendava, T: 02/578-81-06

LESCE

Dobra misel, bio trgovina
Železniška ulica 5, Lesce, T: 030 372 655

LJUBLJANA

Bio prodajalna Norma, ekološka trgovina
Gospodarska cesta 6, Ljubljana, T: 05/904 5500

Kalček, ekološka biološka trgovina
BTC, Avstrijska ulica, Ljubljana, T: 01/523-35-62

Kalček, ekološka samopostrežna trgovina
Celovška c. 268, Ljubljana, T: 05/907-87-10

Madal Bal trgovina, Stari trg 11,
Ljubljana, T: 01/425 53 48.

Madal Bal trgovina, Trubarjeva cesta 30,
Ljubljana, T: 01/230-10-32

Biovera, ekološka trgovina, Galjevica 9, Rakovnik-
Rudnik, Ljubljana, T: 051 750 108 Ljubljana,

Biopic, Interspar Vič, Jamova cesta 105,
Ljubljana, T: 01/777-38-88

Živa Center, bio veganska trgovina
Tomačevo 27, Ljubljana, T: 08/205-24-86

Trgovina OrCa,
Komenskega ulica 44, Ljubljana, T: 01/232-16-55

PiranArt Sameja, slašičarna in pekarna
Tržaška 67, Ljubljana, T: 051 339 333

Plesni salon Salsa, slašičarna in pekarna
Jurčkova 70, Ljubljana T: 051 339 333

LJUTOMER

Avena, trgovina z zdravo hrano
Prešernova ulica 25, Ljutomer, T: 041 445 057

MARIBOR

Ajda, ekološka trgovina
Glavni trg 23, Maribor, T: 02/250-20-23

Biotopic, ekološka trgovina, Europark
Pobreška cesta 18, Maribor, T: 08/205-59-80.

Lovin Hut, veganska restavracija
Gospovetska cesta 43a, Maribor, T: 070 631 502

Madal Bal trgovina Sewa, Vetrinjska ulica 12,
Maribor, T: 02/228-26-68.

Zelena japka, Dominkuševa ulica 5, Maribor,
T: 030 736 476

Društvo Joga v vsakdanjem življenju, Ruška cesta
104, T: 02/420-72-05

Sanolabor Europark, Pobreška cesta 18,
T: 02/320-74-54

Mariborske knjižnice, vse enote, T: 02/235-21-00

Slovenka, Gosposka 9, E: slovenka.mb@gmail.com

Frizerski salon Petra,
Na Gaj 2, 2354 Bresternica,
T: 02/623-27-07

MOZIRJE

Hram narave, eko trgovina in kavarna
Šmihelska cesta 2, Mozirje, T: 051 888 549

MURSKA SOBOTA

Trgovina Sončnica, trg. z zdravo prehrano
Obrtna ul. 26, Murska Sobota, T: 02/526-16-39

MUTA

Veterina Golob,
Glavni trg 7, T: 02/876-12-85

NOVO MESTO

Stari most, čajarna, Glavni trg 16 in 17, T: 051 245 383

NOVA GORICA

Sadje zelenjava Valentinčič-Štekar,
Štekar Sonja s. p.
Ul. Gradnikove brigade 61, Nova Gorica,
T: 05/302-41-66

Zale&Pepe, prava hrana, Eda center
Delpinova ul. 18b, Nova Gorica, T: 05/905-72-00

Vitalina Natura trgovina
Bratuževa ulica 1, Šempeter pri Gorici,
T: 030 223 366

OSTROŽNO PRI PONIKVI

Vege&Dobro, kmetija Za naravo
Ostrožno pri Ponikvi 26, Ponikva, T: 031 499 756

PIRAN

PiranArt hotel in restavracija
Prešernovo nabrežje 2, 6330 Piran, T: 051 383 082

PORTOROŽ

Ekošara, ekološka trgovina, Obala 114, Lucija,
Portorož, T: 040 559 592

PTUJ

Avena Ptuj, ekološka trgovina
Vegova ulica 2E, 2250 Ptuj, T: 041 445 057

RADOVLJICA

Trgovina Suzana, zdravju prijazna trgovina
Ul. Staneta Žagarja 2b, Radovljica, T: 040 433 661

SLOVENJ GRADEC

Kašča, trgovina z zdravo hrano
Glavni trg 4, Slovenj Gradec, T: 040 376 463

TRZIN

Trgovina Amarant, vse za eko vrt
Mengeška cesta 26, Trzin, T: 08/205-78-82

VELENJE

Hiška zdravja, prodaja izdelkov za Zdravje
Šaleška cesta 21, Velenje, T: 064/22-69-66

ZA SLOVENIJO BREZ LOVA

V Evropi je danes že več območij brez lova. Ženevski nacionalni park je primer, kako je mogoče tudi v gosto naseljeni kulturni krajini shajati brez lova, da je naravi in živalim veliko bolje in da imajo od tega koristi tudi ljudje.

Morda ne veš, da čutim bolečino in da zmrzujem v dežju, tako kot ti.
Morda ne veš, da imam tudi jaz čustva in da lahko skrbim za nekoga, tako kot ti.
In potem prideš s svojo puško. Za svoj užitek me loviš.
Ne bi bilo tako, če bi bil pameten in bi videl strah,
ki se zrcali v mojih očeh.
Vsakič, ko meriš vame, v meni vidiš sebe.
Vsakič, ko slišim, da streljaš, je tudi delček tebe umrl,
saj sem del tebe, del Božjega stvarstva.

Avtor pesmi: Phil Carmen

© Fotolia.com: Wolfgang Kruck / Sandor Kacso.

Izdajatelj: Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice, Ostrožno pri Ponikvi 26, 3232 Ponikva
www.osvoboditevzivali.si

 **DRUŠTVO ZA
OSVODITEV**
ZIVALI

